

Тимофій Десятов
Юрій Тимошенко

СУЧАСНА ОСВІТА: госарій КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ

УДК 37 (038)
С 91

Укладачі
Тимофій Десятов, Юрій Тимошенко

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук, професора
Тимофія Десятова

Рекомендовано до друку вченою радою
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
(протокол № 01 від 05 вересня 2019)

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Авищенко Наталія Миколаївна;

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
Пригодій Микола Анатолійович;

доктор педагогічних наук, перший проректор
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Жорова Ірина Ярославівна

Сучасна освіта: глосарій ключових понять / уклад.: Тимофій Десятов, Юрій Тимошенко; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. Тимофія Десятова. – Київ : Арт Економі, 2019. – 308 с.

ISBN 978-617-7805-08-2

УДК 37(038)
С91

Глосарій охоплює ключові поняття й терміни сучасної освіти, зміст яких розкрито в понад 580 словникових статтях.

Видання надаватиме термінологічну допомогу широкому колу користувачів, зокрема педагогічним працівникам, освітнім менеджерам і здобувачам вищої освіти зі спеціальностей галузі знань «Освіта / Педагогіка».

**Видання виходить у світ за фінансового сприяння
міського голови Черкас Анатолія Бондаренка**

©Тимофій Десятов, укладання, загальна редакція, 2019
©Юрій Тимошенко, укладання, 2019

ЗМІСТ

Передмова від укладачів	4
А	9
Б	22
В	26
Г	39
Д	46
Е	64
Є	66
З	73
І	87
К	94
Л	110
М	115
Н	132
О	157
П	173
Р	202
С	216
Т	253
У	256
Ф	261
Х	270
Ц	272
Ч	276
Ш	278
Я	280
Використані джерела	284
Показчик понять і термінів	294

Передмова від укладачів

В умовах оновлення національної освіти як фундаментальної цінності й основи сталого розвитку суспільства, інтеграції України до європейського економічного, соціокультурного простору вельми гостро постає проблема вироблення поняттєвого апарату, адекватного станові сучасної освітньої галузі та кардинальним змінам у ній. Робота всіх зацікавлених сторін над освітньою (освітознавчою) термінологією, використовуваною для опису й аналізу процесів та інтерпретації явищ сучасної освіти, має велике значення насамперед у сферах нормативно-правового регулювання освітньої системи загалом і всіх її підсистем, зокрема адміністрування й управління освітою на глобальному, міжнародному (транснаціональному), державному (національному), регіональному й локальному рівнях, а також у царинах професійної підготовки педагогічних (науково-педагогічних) працівників, освітніх менеджерів.

Природно, вага такої роботи для вчених-теоретиків і фахівців-практиків освіти зростає особливо тепер, коли, по суті, відбувається становлення терміносистеми сучасної освітології. Це зумовлено суспільними трансформаціями, переходом інформаційного суспільства в суспільство знання, а відтак – у суспільство, що навчається. Означені перетворення – закономірний результат усвідомлення освіти як наріжного соціального інституту. Адже від ефективного функціонування останнього якраз і залежить інноваційний розвиток інших соціальних інститутів, зрештою, розвиток країни й особистості, їх успішність, конкурентоздатність.

Це змушує державні інституції спільно з громадськістю та стейкхолдерами (зацікавленими сторонами) проводити системну реформу освіти, цілеспрямовану на підвищення її якості. Саме якісна освіта може бути рушійною силою суспільних змін, поступу до європейських стандартів і цінностей, словом, інвестицією в майбутнє України як органічної частини світової спільноти.

З огляду на сказане нині ведеться активна робота щодо створення нормативно-правової бази реалізації плану освітніх реформ. Серед них пріоритетом номер

один виступає законодавче регулювання масштабного проекту Нової української школи. Крім того, реформування вимагає втілення на практиці концепцій громадянської і медійної освіти, дуального навчання, педагогічної освіти тощо.

Одним з першочергових завдань реформи української освіти є впровадження культури і менеджменту якості в діяльність освітніх закладів, побудова систем зовнішнього і внутрішнього її забезпечення, націлених на безперервне вдосконалення якості освітнього процесу та його результатів.

Тож сьогодні конче необхідно домогтися розуміння мети, завдань, сутності реформи освіти як підґрунтя й передумови суспільних змін, інтелектуального капіталу. Значною мірою уможливорює таке розуміння ретельно виписаний тезаурус ключових понять, які відображають наміри, тенденції, реальний зміст, механізми, умови модернізації освітньої галузі.

Як бачимо, усе це вимагає розроблення для дійових осіб освітнього простору новітнього категорійно-поняттєвого апарату освітології з урахуванням продуктивного національного й зарубіжного досвіду, освітніх традицій і модерних практик.

Тому, беручись за створення пропонованого увазі читачів Глосарія ключових понять сучасної освіти (далі – Глосарій; від лат. *glossarium* – тлумачний словник, зібрання слів, що потребують пояснення), його укладачі були переконані, що він виконуватиме не лише суто утилітарну роль, а й посприє підвищенню академічної культури, якості академічного письма авторів наукових, навчальних і навчально-методичних праць у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. На жаль, у цих працях часто трапляється різночитання й непослідовне вживання термінів, семантичні неточності у використанні понять, суб'єктивні їх витлумачення і таке інше.

До того ж Глосарій виконуватиме й дидактичну функцію, формуючи у здобувачів педагогічної освіти термінологічну компетентність як невід'ємну складову їх майбутнього фаху. Засвоєння освітньої термінології, глибоке володіння нею на практиці – це основа професійного (фахового) спілкування педагогічних працівників і освітніх менеджерів. Посилена увага до терміна, тобто до пошуку найбільш точного, адекватного поняття для відтворення суті того чи того явища освітньої діяльності, виступає наріжною ознакою професіоналізму. Треба пам'ятати, що від ступеня розробленості, досконалості освітньої термінології чималою мірою залежить рівень педагогічної й управлінської культури в закладах освіти. Зважаючи на це, укладачі Глосарія прагнули відібрати, систематизувати й подати в зручній для користувачів формі значний масив довідкової інформації – понад 580 словникових статей, в яких розкрито зміст конкретних понять і термінів. У поле зору укладачів Глосарія потрапили ті терміни, котрі точно називають й ви-

значають відповідні поняття у сфері освіти й дотичних до неї галузей (наприклад, науки).

Нагадаємо, що слово (словосполучення) стає терміном тоді, коли виводиться із загальнолітературної мови і включається в систему термінів певної сфери діяльності. Таку систему, як відомо, й називають термінологією. Поняттям «освітня термінологія» тут позначено сукупність термінів, що вживаються у сфері освіти, освітньої діяльності. Творення освітньої термінології полягає насамперед в уніфікації термінів. Уніфікація дослівно означає робити єдиним – від *unio* (єдність) і *fecere* (робити) та передбачає процес приведення термінології до єдиної цілісної системи задля досягнення єдності у вживанні освітніх термінів, усунення їх надмірної синонімічності, двозначності, багатозначності, смислових протиріч і різночитань. Укладання Глосарія ускладнювалася тим, що уніфікація освітологічних термінів, на відміну від педагогічних понять і категорій, лише розпочалася у зв'язку з ухваленням нового Закону України «Про освіту» і розробленням проєктів спеціальних освітніх законів.

Головним критерієм добору до Глосарія тих чи тих понять з освітнього лексикону слугувала їхня відповідність самій сутності освітнього терміна як слова або словосполучення, яке позначає (іменує) поняття зі сфери освіти та освітньої діяльності і має чітке визначення (дефініцію) насамперед у чинних нормативно-правових актах, а також у спеціальній літературі (словниках, енциклопедіях, довідниках, наукових працях, методичних рекомендаціях тощо). При цьому максимально враховано такі ознаки освітнього терміна, як 1) системність (належність того чи того поняття до системи термінів, тобто його пов'язаність з іншими поняттями); 2) послідовність (усталеність) вживання, широке і стабільне застосування; 3) однозначність (хоча чимало термінів можуть бути багатозначними); 4) точність (недвозначне відображення в терміні змісту позначуваного освітнього поняття); 5) лаконічність (оптимальна стислість терміна); 6) стилістична нейтральність і відсутність емоційного чи експресивного забарвлення; 7) простота і доступність розуміння терміна.

Запропоноване видання є лише однією зі спроб реалізувати практичний аспект сучасного термінознавства – створення галузевих словників. Воно жодним чином не претендує на всеохопний реєстр термінів галузі освіти. Завдання цього Глосарія набагато скромніше – узагальнити на нинішньому етапі розвитку освіти її ключові поняття й терміни. До Глосарія ввійшли передусім поняття, закріплені в нормативно-правових актах, уніфіковані в національних і міжнародних стандартах, міжнародних документах з питань освіти, а також у авторитетних словниково-довідкових виданнях, як-от: *Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад.: В. М. Захарченко, С. А. Каташнікова,*

В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.; *Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 106 с.; Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка; упоряд.: Н. Г. Протасова, Ю. О. Молчанова, Т. В. Куренна. К. : Основа, 2014. 496 с.* Укладачі цілеспрямовано уникали авторських визначень понять, з одного боку, і штучної термінологічної словотворчості, з іншого.

Зафіксовані в Глосарії терміни різні за походженням (запозичені, незапозичені, змішані); за будовою (однокомпонентні, двокомпонентні, багатоконпонентні); за сферою застосування (дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, фахова передвища, вища, післядипломна освіта, освіта впродовж життя та ін.); за об'єктом позначення (найменування осіб, організацій, установ, документів, процесів, дій тощо). Поняття і терміни описані в Глосарії з різним ступенем деталізації – від коротких (в межах одного речення) дефініцій, до більш-менш розлогих тлумачень у межах розумного обсягу.

Ясна річ, відбір понять, обсяг і глибина їх визначень продиктовані наявними джерелами, недовершеністю термінологічної системи освіти і, звичайно, досвідом пізнання укладачами освітньої термінології. У цьому досвіді, як і в «кожному акті пізнання, присутній пристрасний внесок особистості, що пізнає, і це добавляння, – за словами Майкла Полані, – є не свідченням недосконалості, а доконечно необхідним елементом знання» (Полані М. *Личностное знание. На пути к посткритической философии / Майкл Полані; пер. с англ. Михаил Гнедовский, Наталия Смирнова, Борис Старостин; под ред. Владислава Лекторского и др. Благовещенск: БГК им. И. А. Бодуэна Де Куртене, 1998. С. 19*).

Як заведено в практиці написання передмов до видань подібного жанру, декілька слів про будову Глосарія і словникових статей.

У Глосарії статті, що розкривають зміст термінів і термінологічних сполук, подано в традиційному алфавітному порядку. Після всіх словникових статей також в алфавітному порядку вміщено загальний список використаних джерел з понад шістдесяти найменувань.

Видання завершує алфавітний покажчик назв статей із зазначенням сторінок, на яких вони розташовані. Це полегшує пошук потрібного слова-терміна чи термінологічного словосполучення і робить користування Глосарієм якомога зручнішим.

Кожна словникова стаття складається із таких компонентів:

- 1) заголовного слова чи словосполучення, виділеного шрифтом жирного накреслення;
- 2) опису поняттєвого (змістового) обсягу заголовного слова чи словосполучення;
- 3) покликання на джерело в текстовій частині, яке виділене курсивом і взяте в круглі дужки для відмежування від основного тексту;
- 4) бібліографічного опису джерела або джерел, на яке (які) опирається тлумачення терміна.

У межах словникової статті використано загальноприйняті скорочення і скорочення термінів замість їх повної назви.

Там, де це необхідно, уточнення назв термінів у заголовку словникових статей подаються в ламаних дужках < >. Наприклад: Політика <освітньої організації>.

Оскільки, терміносистема освіти поки що перебуває в стані свого динамічного формування й удосконалення, а власний досвід створення подібного видання має певні упущення, то укладачі планують продовжити роботу над розширенням і верифікацією дібраних освітніх понять і термінів. А отже, будуть вдячні і люб'язно приймуть критичні зауваження та слушні поради від користувачів Глосарія.

І, звісно, ми вдячні рецензентам – першим неупередженим читачам рукопису Глосарія за його кваліфікований аналіз. З їх схвалення, а також за фінансової допомоги міського голови Черкас Анатолія Бондаренка, це видання виходить у світ для широкого кола адресатів, діяльність яких пов'язана із сучасною освітою на різних її рівнях і в різних секторах.

Насамкінець для прискіпливого читача варто пригадати слова французького бібліографа Шарля Нодьє (Jean-Charles-Emmanuel Nodier). Ще два століття тому він зауважив, що «немає нічого легшого, як критикувати словник». Бо словники, як і люди, старіють. Утім створення їх – річ хоч і невдячна, але суспільно потрібна справа.

А

Автономія – право суб’єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що проводиться в порядку та межах, визначених законом (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Автономія закладу вищої освіти – самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору й розстановки кадрів у межах, установлених Законом України «Про вищу освіту» (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Автономність і відповідальність – здатність самостійно виконувати завдання, розв’язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648; схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Автореферат дисертації – наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Ад'юнкт – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Академічна відповідальність – відповідальність за порушення академічної доброчесності. На рівні закладів вищої освіти і наукових установ академічна відповідальність може встановлюватися для здобувачів освіти, науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників, а також для структурних підрозділів відповідних закладів освіти (наукових установ). На загальнодержавному рівні академічна відповідальність може застосовуватися до закладів освіти і наукових установ, а також до спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій. Академічна відповідальність не є різновидом юридичної відповідальності і не заважає притягненню осіб чи закладів (установ) до юридичної (кримінальної, адміністративної, цивільної чи дисциплінарної) відповідальності у

випадках, передбачених законами (*Розширений глосарій термінів і понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерело:

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Виховання академічної доброчесності є одним із завдань закладів вищої освіти. Тому відрахування здобувача із закладу вищої освіти слід розглядати як виключну норму, що застосовується у випадку систематичних грубих порушень і лише після того, як не дали ефекту інші заходи впливу. Слід вирізняти порушення здобувачів освіти від порушень науково-педагогічних і наукових співробітників. Некоректно накладати на студентів стягнення за академічний плагіат до того, як вони пройдуть навчання правилам академічної етики і, зокрема, використання джерел. Таке навчання бажано планувати у першому семестрі у вигляді курсів академічного письма, окремих модулів інших дисциплін або поза навчальним планом. Відповідальність студентів має корелювати із роком навчання і видом роботи – вона має бути найвищою для студентів старших курсів і випускних робіт (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Звернення щодо плагіату та інших порушень академічної доброчесності в захищених дисертаціях розглядає Комітет з питань етики Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У разі підтвердження порушення, Комітет з питань етики готує подання до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та позбавлення особи присудженого їй наукового ступеня. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти зобов'язане розглянути

подання протягом двох місяців (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України

«Про освіту»(від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»

(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Ре-

жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Академічна довідка – поточний запис освітніх досягнень студентів: освітні компоненти, які вони опанували, кількість набутих кредитів ЄКТС та отримані оцінки. Довідка є необхідним документом для реєстрації прогресу в досягненні кваліфікації та для визнання навчальних досягнень, зокрема для студентської мобільності. Більшість закладів видають Академічну довідку зі своїх інституційних баз даних (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з

англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. –

Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами (*Закон України «Про вищу освіту»*).

За термінологією Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, академічна мобільність – це фізична мобіль-

ність, у межах якої особа, яка навчається, переїжджає до закладу в іншій країні для виконання частини або всієї програми навчання. Така мобільність здебільшого і реалізується в контексті запланованих та організованих програм. Кредити на засадах такої мобільності офіційно визнаються закладом, який скеровує. Великий також відсоток мобільності «вільних слухачів», що залежить від ініціативи особи. Як і фізична мобільність, все доступнішою для студентів стає віртуальна мобільність. Вона також може бути організована в межах спільного або розподіленого навчального плану/програми через відкриті університети, відкриті освітні ресурси, масові відкриті онлайн-курси (MOOCs) чи інші онлайн-ресурси (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Академічне спрямування здобуття профільної середньої освіти – профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, і поглибленого вивчення окремих предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб здобу-

вачів освіти з орієнтацією на продовження навчання на вищих рівнях освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства (*Закон України «Про освіту»*).

Існує багато різних визначень академічного плагіату, що зумовлені цілями регулювання та традиціями, які існують у різних галузях знань, сферах професійної діяльності і країнах. Зокрема, дещо різними можуть бути визначення у регулюваннях для студентських і наукових робіт, для журналістики і математики, британських та німецьких університетів тощо. Але спільним для всіх визначень є приписування собі результатів, отриманих іншими особами. Академічний плагіат не варто отожднювати з порушенням авторського права як різновидом права інтелектуальної власності. Ці порушення мають певну область перетину, але не є тотожними. Захист права інтелектуальної власності спрямований, насамперед, на захист майнових прав авторів чи їх правонаступників. Натомість, норми щодо академічного плагіату спрямовані не на авторів, а на осіб, які порушують академічну доброчесність через ненадання достовірної інформації про авторів певних ідей, текстів, наукових результатів тощо. Академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення, відповідальність за яке встановлюється цивільним кодексом. Вимоги щодо академічної доброчесності передбачають надання коректних посилань на справжніх авторів використовуваних творів, а не на осіб, яким могло бути передано авторське право на них (приміром, правонаступників авторів). Авторське право захищає тих, кому на певний момент часу належать майнові чи немайнові права на твір, і це не обов'язково будуть справжні автори твору. Публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не є порушенням авторського права, але є академічним плагіатом.

том. Авторське право має обмежений термін дії. Після закінчення цього терміну дії дозволяється використання твору без згоди авторів чи їх правонаступників і без виплати відповідної винагороди, але це не позбавляє необхідності посилатися на авторів. Відсутність належних посилань є основною ознакою академічного плагіату.

Академічний плагіат може стосуватися всіх типів джерел, зокрема: текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані й неопубліковані книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів і т. д.

Академічний плагіат треба відрізнити від помилок цитування. Найбільш типовими помилками цитування є: відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело; посилання на інше джерело; неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела. Помилки цитування зазвичай вважають менш суттєвим порушенням академічної доброчесності. Іноді їх розглядають як різновид академічного плагіату. Найчастіше це роблять в інструкціях для студентів, а не в документах, які встановлюють академічну відповідальність. Типовим для українських освітян і науковців з деяких галузей знань є подання всієї публікації чи її оглядової частини у вигляді набору фрагментів, запозичених з різних джерел. При цьому не завжди ці фрагменти коректно оформлені, навіть якщо вони є прямим цитуванням. Іноді в таких текстах бувають переплутані посилання. Частими є помилки у прізвищах авторів, назвах та вихідних даних видань, що ускладнює чи унеможливує пошук джерел та їх опрацювання наукометричними системами. Іноді є підстави припускати, що помилки цитування зроблено свідомо для обґрунтування авторитетом наведених джерел ідей, думок, числових даних тощо, яких насправді немає в цих джерелах. Також «помилки» можуть бути зумовлені намаганням приховати справжні джерела інформації. Незалежно від того, вважати їх академічним плагіатом чи ні, помилки цитування є порушенням академічної етики, оскільки у сучасних умовах вони, як мінімум, призводять до викривлення наукометричних показників інших науковців та наукових видань, тим самим порушують

права справжніх авторів (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України

«Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Академія – заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми на предмет її відповідності стандарту освіти, а також спроможності закладу освіти забезпечити досягнення здобувачами освіти передбачених в освітній програмі результатів навчання (*Закон України «Про освіту»*).

Інакше кажучи, акредитація освітньої програми полягає в оцінюванні освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти, що включає, крім вимог стандарту за відповідною спеціальністю, дотримання ліцензійних умов; спроможності закладу освіти виконати вимоги стандарту та забезпечити досягнення здобувачами освіти передбачених в освітній програмі результатів навчання, у тому числі завдяки функціонуванню внутрішньої системи забезпечення якості; досягнення заявлених у програмі результатів навчання (відповідність визначеного

кредитного виміру освітніх компонент, обраних методів викладання та оцінювання тощо) (*Методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм : проект[Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://projects.lnu.edu.ua/qaere/wp-content/uploads/sites/6/2018/10/Методичні-рекомендації-з-акредитації-освітніх-програм.pdf>

Аналізування системи управління якістю – сукупність періодично здійснюваних найвищим керівництвом організації аналітичних процедур щодо запровадженої в організації системи управління якістю.

Найвище керівництво повинне із запланованою періодичністю аналізувати запроваджену в організації систему управління якістю, щоб забезпечувати її постійну придатність, адекватність, результативність і узгодженість із стратегічним напрямом організації.

Аналізування системи управління потрібно планувати та провадити з урахуванням а) статусу дій за результатами попередніх аналізів системи управління; б) змін у зовнішніх і внутрішніх чинниках, доречних для системи управління якістю; в) інформації про дієвість і результативність системи управління якістю, охоплюючи тенденції стосовно 1) задоволеності замовника та відгуків від відповідних зацікавлених сторін; 2) ступеня досягнення цілей у сфері якості; 3) дієвості процесів і відповідності продукції та послуг; 4) невідповідностей і коригувальних дій; 5) результатів моніторингу та вимірювання; 6) результатів аудитів; 7) дієвості зовнішніх постачальників; г) достатності ресурсів; д) результативності дій, виконаних щодо ризиків і можливостей; можливостей для поліпшення.

Потрібно, щоб вихідні дані аналізування системи управління охоплювали рішення та дії стосовно: 1) можливостей для поліпшення; 2) будь-якої потреби у змінах до системи управління якістю; 3) потреб у ресурсах.

Організація повинна зберігати задокументовану інформацію як доказ результатів аналізувань системи управління (*ДСТУ ISO 9001:2015, IDT*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ : ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Асистент-стажист – особа, яка має вищу освіту ступеня магістра, навчається в асистентурі – стажуванні закладу вищої освіти за мистецькими спеціальностями з метою вдосконалення творчої майстерності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Аспірант – особа, зарахована до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії/доктора мистецтва (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Атестація – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам освітньої програми (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648); схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Атестація здобувачів вищої освіти – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Для спеціальностей, необхідних для доступу до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, атестація включає єдиний державний кваліфікаційний іспит на початковому рівні (короткому циклі), першому (бакалаврському) та/або другому (магістерському) рівнях вищої освіти в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»

(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Ре-

жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti

Атестація педагогічних працівників – система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників; може бути черговою або позачерговою (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Аудит <системи управління> – систематичний, незалежний і задокументований процес отримання об'єктивних доказів та їх об'єктивного оцінювання, щоб визначити ступінь дотримання критеріїв аудиту.

Основоположні елементи аудиту охоплюють визначання відповідності об'єкта відповідно до методики, що його провадить персонал, який не відповідає за об'єкт, який піддають аудиту.

Аудит може бути внутрішнім аудитом (аудит першою стороною) чи зовнішнім аудитом (аудит другою чи третьою стороною), а також може бути скомбінованим аудитом або спільним аудитом. Внутрішні аудити, що їх іноді називають «аудити першою стороною», провадить сама організація чи за її дорученням певна особа для аналізування стосовно

управління (та для інших внутрішніх цілей, і вони можуть слугувати організації основою для декларування відповідності). Незалежність аудитора може бути доведено тим, що він не відповідає за діяльність, аудит якої провадять. До зовнішніх аудитів належать ті, що їх зазвичай називають «аудити другою стороною» та «аудити третьою стороною». Аудити другою стороною провадять сторони, що мають певний інтерес до діяльності організації, наприклад, замовники або інші особи за їхнім дорученням. Аудити третьою стороною провадять зовнішні незалежні аудиторські організації, наприклад, ті, які здійснюють сертифікацію/реєстрацію відповідності, чи державні органи. Аудит, який провадять одночасно на одному об'єкті (тобто організації, яку піддають аудиту) стосовно двох або більше систем управління, називають скомбінованим аудитом (ДСТУ 9000:2015).

Організація повинна провадити внутрішні аудити в заплановані проміжки часу для отримання інформації про те, чи система управління якістю а) відповідає: 1) власним вимогам організації до її системи управління якістю; 2) вимогам цього стандарту; б) результативно запроваджена та її підтримують.

Організація повинна: 1) планувати, розробляти, виконувати та актуалізувати програму(-и) аудиту, охоплюючи періодичність, методи, відповідальність, вимоги щодо планування і звітність. Потрібно, щоб у програмі(-ах) аудиту було враховано важливість процесів, яких це стосується, зміни, що впливають на організацію, і результати попередніх аудитів; 2) визначати критерії аудиту та сферу застосування кожного аудиту; 3) добирати аудиторів і провадити аудити так, щоб було забезпечено об'єктивність і неупередженість процесу аудиту; 4) забезпечувати звітування про результати аудитів перед відповідним керівництвом; 5) виконувати відповідні коригування та коригувальні дії без необґрунтованої затримки; 6) зберігати задокументовану інформацію як доказ виконання програми аудиту та результатів аудиту (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП

УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ : ДП УкрНДІПЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Аудиторна година – відтинок часу тривалістю 45-60 хвилин викладання/навчання, упродовж якого викладач безпосередньо зайнятий навчальною роботою із студентами чи групою студентів (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Б

Базовий компонент дошкільної освіти – державний стандарт, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті (*Закон України «Про освіту»*).

У проекті Закону України «Про дошкільну освіту» поняття «базовий компонент дошкільної освіти» тлумачиться як державний стандарт, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до обов'язкових компетентностей дітей, які здобувають дошкільну освіту (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

[pro-doshkilnu-osvitu](https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu)

Бакалавр – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра або молодшого спеціаліста визначається закладом вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Бал/оцінка – будь-яке числове або якісне вимірювання на основі строго визначеного критерію, який використовується після опису результатів оцінювання в окремому модулі або навчальній дисципліні або в повній навчальній програмі (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Безоплатна освіта – освіта, яка здобувається особою за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів згідно із законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Безперервний професійний розвиток – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності (*Закон України «Про освіту»*).

Як аспект навчання впродовж життя безперервний професійний розвиток – це навички, знання і досвід, що людина здобуває формально та інформально на роботі, і які розвивають її базову кваліфікацію та практичний досвід. Усе частіше продовження навчання і поглиблення знань, навичок та компетентностей необхідне, щоб бути обізнаним та працювати безпечно, легально й ефективно, це офіційна вимога для професійного кар'єрного розвитку. Офіційний безперервний професійний розвиток, який є професійною вимогою, підтверджується і документується. Роботодавці все частіше очікують на офіційне підтвердження безперерв-

ного професійного розвитку особи, і це стало важливим елементом освітньої програми (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Закон України «Про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема, внаслідок недотримання вимог санітарних та/або будівельних норм і правил, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (цькування, поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, а також унеможливають вживання на території закладу освіти алкогольних напоїв, наркотичних засобів тощо (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Будинок дитини – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) системи охорони здоров'я для медико-соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також для дітей з фізичними та (або) інтелектуальними порушеннями від народження до трьох (для здорових дітей) та до чотирьох (для хворих дітей) років (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та/або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого. Типовими ознаками булінгу (цькування) є: систематичність (повторюваність) діяння; наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

B

Валідація – процес підтвердження уповноваженим органом, що особа досягла результатів навчання, які виміряні відносно відповідного стандарту; містить чотири окремі етапи: ідентифікація певного досвіду особи під час діалогу; документація, що наочно відображає досвід особи; формальне оцінювання цього досвіду; сертифікація результатів оцінювання, наслідком якої може стати присвоєння часткової або повної кваліфікації (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Верифікація – процес перевірки відповідності інформації, що вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), інформації та документам, що містяться в ЄДЕБО (*Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти»*).

Джерело:

Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти» (Затверджено наказом Міністерством освіти і науки України від 08.06.2018 р. №620, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 жовтня 2018 р. за №1132/32584 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>

Визнана кваліфікація – зовнішнє офіційне підтвердження відповідними національними освітніми організаціями (органами управління) ква-

ліфікації, здобутої в результаті досягнення цілей навчання за освітньою програмою (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Визнання (академічне визнання) – зарахування навчальних дисциплін, кваліфікацій або дипломів одного (вітчизняного або іноземного) вищого навчального закладу іншим закладом з метою допуску до подальшого навчання. Академічне визнання також можна отримати для академічної кар'єри в іншому закладі, а в деяких випадках – для доступу до іншої трудової діяльності – на ринку праці (академічне визнання в професійних цілях). Що стосується Європейського простору вищої освіти, то можна брати до уваги три основні рівні визнання, а також інструменти, пов'язані з ними (як запропоновано у Лісабонській конвенції та у Болонській декларації): визнання кваліфікацій, зокрема попереднього навчання і професійного досвіду, що дає змогу почати або продовжити вищу освіту; визнання коротких періодів навчання за студентською мобільністю, що використовують Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему як основний інструмент; визнання ступенів загалом, з використанням як основного інструменту Додатка до диплома (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Визнання кредитів – процес, за допомогою якого заклад засвідчує, що досягнуті та оцінені в іншому закладі результати навчання задовольняють (деякі або всі) вимоги конкретної програми, її частини або кваліфікації (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Визнання неформального та інформального навчання – процес, за допомогою якого заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті та оцінені в іншому контексті (неформальному або інформальному навчанні), задовольняють (деякі або всі) вимоги конкретної програми, її частини або кваліфікації (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Визнання попереднього навчання та досвіду – перевірка та підтвердження результатів навчання формальної освіти, неформального або інформального навчання, здобутих до запиту про підтвердження (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Визнання професійної кваліфікації – процедура, здійснювана відповідно до директиви 2005/36/ЄС, що встановлює правила для країн-членів ЄС щодо претендування або доступу до регульованої професії за умови наявності конкретних професійних кваліфікацій. Директива передбачає, що країна-член ЄС, яка приймає, повинна визнати достатніми для доступу до професії професійні кваліфікації, отримані в іншій країні-члені ЄС, у якій вони дають змогу власникам зазначених кваліфікацій претендувати на цю саму професію. Визнання професійних кваліфікацій країною-членом ЄС, що приймає, дозволяє бенефіціарам отримати доступ у цій державі до тієї самої професії, для якої вони кваліфіковані у своїй державі, та працювати в державі, яка приймає, на тих самих умовах, що і її громадяни (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо) та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Викладацький (академічний) персонал – науково-педагогічні працівники закладу вищої освіти, яким належить вирішальна роль у створенні високоякісного досвіду студентів та уможливленні набуття знань, компетентностей і навичок. Контингент студентів, який стає все різноманітнішим і зорієнтованим на результатах навчання вимагає студентоцентрованого навчання і викладання, а отже, роль викладача також змінюється.

Заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість свого персоналу та забезпечення його сприятливим середовищем, що дозволяє ефективно виконувати власну роботу. Таке середовище: встановлює та слідує зрозумілим, прозорим і чесним процесам щодо зарахування на роботу та умов зайнятості, що базуються на важливості викладання, та слідує цим процесам і умовам; пропонує та сприяє можливостям для професійного розвитку викладачів; заохочує наукову діяльність для зміцнення зв'язків між освітою та дослідженнями; заохочує інновації у методах викладання та використання нових технологій (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ "ЦС", 2015. – 32 с. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Випуск – успішне завершення освітньої програми. Випускник може мати декілька випусків (навіть у межах одного й того ж навчального року), якщо він одночасно навчався за двома або більше програмами й успішно завершив їх (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Випускник нової української школи – у контексті реформи загальної середньої освіти це цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіють іншими вміннями (*Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»*).

Джерело:

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nps/249613934>

Випускник освітньої програми – особа, яка успішно завершила освітню програму (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Вихованці – діти, які здобувають дошкільну освіту у закладі освіти або за допомогою інших суб'єктів освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Вищий військовий навчальний заклад (заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання) – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Відділення (факультет) – структурний підрозділ, що функціонує за місцем розташування закладу фахової передвищої освіти, об'єднує навчальні групи з однієї або кількох спеціальностей, методичні, навчально-виробничі та інші підрозділи. Відділення створюється рішенням керівника закладу фахової передвищої освіти, якщо на ньому навчається не менше 150 здобувачів фахової передвищої освіти (крім закладів фахової передвищої освіти із специфічними умовами навчання, закладів фахової передвищої освіти фізичного виховання і спорту, закладів фахової передвищої мистецької освіти) (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову перевищу освіту»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Відкриті освітні ресурси – цифрові матеріали, запропоновані вільно та відкрито для звичайного та повторного використання освітянами студентам та самостійним слухачам для викладання, навчання та досліджень. До них належать навчальний зміст, інструменти програмного забезпечення для розроблення, використання та поширення змісту навчання, а також засоби впровадження таких ресурсів, наприклад, відкриті ліцензії. Відкриті освітні ресурси також є накопиченими цифровими активами, які можуть коригуватись та які надають переваги, не обмежуючи можливостей використання іншими (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Відповідальний за освітній компонент освітньої програми – викладач дисципліни та учасник педагогічної експертизи, який бере участь у забезпеченні якості освітньої програми (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Відповідальність за цілі вищої освіти та наукових досліджень – суспільна відповідальність, сутність якої полягає в тому, що відповідно до цінностей демократичних і справедливих суспільств державні органи влади повинні забезпечити реалізацію вищими закладами освіти, крім їх автономних завдань, одночасне задоволення численних очікувань суспільства й виконання ними не менш важливих цілей у сфері вищої освіти, які включають : 1) підготовку до сталого працевлаштування; 2) підготовку до життя як активних громадян у демократичних суспільствах; 3) особистісний розвиток; 4) розвиток і підтримку широкої бази передових знань через навчання, навчання і дослідження.

Державні органи влади також повинні забезпечити необхідні умови для виконання вищими закладами освіти та науково-дослідними установами функцій, пов'язаних із наданням послуг суспільству (*Recommendation CM/Rec (2007) 6 of the Committee of Ministers to member states of the public responsibility for higher education and research*).

Джерело:

Recommendation CM/Rec (2007) 6 of the Committee of Ministers to member states of the public responsibility for higher education and research (Adopted by the Committee of Ministers on 16 May 2007 at the 995th meeting of the Ministers' Deputies) [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: https://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf

Військова освіта – освіта, яка передбачає засвоєння освітньої програми з військової підготовки з метою набуття комплексу професійних компетентностей, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи і поглибленого оволодіння військовою спеціалізацією та здобувається одночасно з середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Військовий (військово-морський) ліцей, ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою – заклад спеціалізованої освіти II–III або III ступенів військового профілю для дітей з 13 років (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Військовий коледж сержантського складу – заклад фахової передвищої військової освіти (заклад фахової передвищої освіти із специфічними умовами навчання) або структурний підрозділ вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти з специфічними умовами навчання), що провадить освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям фахової передвищої освіти, може проводити прикладні наукові дослідження, забезпечувати поєднання теоретичного навчання з практичною військовою підготовкою (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorenniya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Вікно мобільності – період, передбачений для міжнародної мобільності студентів, що інтегрований у навчальний план освітньої програми (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Вільний слухач-ініціатор – студент, що бере участь у кредитній мобільності за межами організованої програми мобільності студентів (наприклад, за програмою «Еразмус+»). Такий студент самостійно вибирає заклад, який прийматиме, й ініціює кредитну мобільність у цьому

закладі (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Віртуальна мобільність – транскордонне електронне навчання (тобто дистанційне навчання студента на курсах, що пропонує закордонний вищий навчальний заклад). Віртуальна мобільність може бути корисною для заохочення та доповнення фізичної мобільності. Віртуальна мобільність може відіграти найважливішу роль у стратегії інтернаціоналізації закладу (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Внутрішній моніторинг якості освіти – моніторинг, який проводиться закладами освіти (іншими суб'єктами освітньої діяльності) (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Восьмий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) знання у межах найбільш просунутої сфери роботи або навчання й міждисциплінарні знання; 2) найбільш просунуті і спеціалізовані вміння й методи, що охоплюють синтез та оцінку, необхідні для розв'язання критичних проблем у наукових дослідженнях і/або інноваціях та для перегляду наявних знань або професійної практики; 3) здатність демонструвати суттєву впливовість, інноваційність, самостійність, академічну та професійну цілісність і виконання обов'язків щодо розроблення нових ідей або процесів у контексті клю-

чової діяльності в роботі або навчанні, зокрема в наукових дослідженнях (*Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР)*).

Джерело:

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Восьмий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог та який відповідає другому (магістерському) рівню вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Впровадження системи якості в освітній організації – сукупність взаємопов'язаних заходів, які охоплюють декілька етапів :

1. Демонстрація прихильності керівника (керівництва) освітньої організації проблемам якості.

2. Формування комісії з якості як керівного органу для планування системи якості. До складу комісії, яку бажано, щоб очолював керівник освітнього закладу, повинні входити представники всіх підрозділів організації. Комісія з якості повинна: а) володіти всіма необхідними повноваженнями для вироблення політики організації у сфері якості, а також для розгляду ходу впровадження й оцінки ефективності системи; б) брати участь у навчанні персоналу; в) керувати робочими групами. Комісія з якості повинна встановити: а) причини, з огляду на які треба впровадити систему управління якістю; б) сферу поширення системи, виходячи з потреб організації; в) необхідність сертифікації системи; г) термін (строки) завершення етапів впровадження системи, зокрема її сертифікації.

3. Призначення координатора заходів (робіт) у сфері якості. Координатор зобов'язаний: а) звітуватися перед керівником (керівництвом/і

комісією з якості); б) глибоко знати концепції і методи управління якістю, знати діяльність організації; в) володіти вмінням працювати з людьми, бути здатним поширювати ідеологію якості всередині організації; г) координувати процес сертифікації, забезпечувати розроблення методик, інструкцій та подібних документів, сприяти навчанню й підвищенню кваліфікацій співробітників у сфері аудиту, створення методик та інших питань з якості. Керівник освітньої організації і комісія з якості повинні виявляти очевидну для всіх підтримку координатора у виконанні ним своїх обов'язків.

4. Обґрунтування впровадження і сфери поширення системи.

5. Створення необхідного рівня поінформованості співробітників організації з питань якості. Для цього комісія з якості повинна: а) розробити політику організації у сфері якості, довести до відома й пояснити її співробітникам; б) організувати навчальні курси для співробітників; в) забезпечити розуміння всіма співробітниками ролей комісії як керівного органу у сфері якості та її координатора.

6. Визначення основних функцій системи, управління якими здійснюються з використанням документованих методик.

7. Розроблення координатором або комісією настанов з якості. Ці настанови мають слугувати: а) роз'яснювальним документом для персоналу організації та споживачів; б) засобом забезпечення відповідності наявних систем менеджменту організації вимогам стандартів і впровадження додаткових систем, котрі охоплюють усі сфери, які не регламентовані тими, що вже існують. Настанови з якості повинні бути стислими, зручними для читання і простими для розуміння.

8. Організація для персоналу відповідних навчальних занять, спрямованих на роз'яснення: а) цілей впровадження системи управління якістю і тих переваг, які вона дає; б) призначення настанов з якості; в) плану впровадження системи, а також на навчання персоналу використанню письмових методик.

9. Розроблення і впровадження методик. Комісія і/або координатор з якості мають забезпечити розроблення й впровадження: а) процедур розроблення письмових методик; б) системи позначення й ідентифікації документів; в) системи аналізу та перегляду методик; г) план впровадження методик відповідно до встановлених строків. При цьому необхідно передбачити розроблення методик з тих питань, де вони потрібні.

10. Упровадження системи згідно з графіком. Комісія і/або координатор з якості повинні відстежувати процес упровадження системи. Необхідно врахувати, що тривалість цього процесу може бути різною і збільшуватися особливо помітно тоді, коли треба змінити корпоративну культуру організації. Графік упровадження системи управління якістю має, по можливості, дотримуватися.

11. Проведення аудиту й розгляду системи управління якістю. Для цього координатор з якості має скласти графік порядку проведення аудитів і призначати співробітників, які повинні пройти навчання як внутрішні аудитори. Комісія з якості повинна влаштовувати регулярний розгляд ходу впровадження цього процесу для отримання відповідей на такі питання: а) чи відповідає система якості особливостям організації? б) скільки виявлено невідповідностей організації вимогам до системи управління якістю? в) скільки претензій від споживачів і які їх причини? г) які результати внутрішнього аудиту? (*Руководство по применению стандарта ИСО 9001–2000 в области обучения и образования*).

Джерело:

Руководство по применению стандарта ИСО 9001 – 2000 в области обучения и образования / М. Эйдерман, Н. Бартон, Р. Доллин; пер. с англ. А. Л. Раскина. – М.: РИА Стандарты и качество», 2002. – 128 с.

Вчена рада – колегіальний орган управління закладу вищої освіти, який утворюється строком на п'ять років, склад якого затверджується наказом керівника закладу вищої освіти протягом п'яти робочих днів з дня закінчення повноважень попереднього складу вченої ради (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Г

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проєкті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття галузь знань тлумачиться як широка предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей і гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Гнучкість – характеристика заходів, за допомогою яких надання вищої освіти стає ще гнучкішим. Ідея цієї концепції – зробити вищу освіту доступнішою для ширшого кола людей, а також підвищити здатність адаптуватися до різноманітних життєвих ситуацій, що виникають у сучасному суспільстві. Це також стосується гнучкості в розробленні освітніх програм і навчальних планів, а також підходів до навчання та викладання.

Гнучка структура програми необхідна для надання вибору студентам і задоволення різних потреб, наприклад, має бути надана можливість для розвитку індивідуальних траєкторій навчання, запропоновані вибіркові заходи. Гнучка організація діяльності з навчання, викладання та оцінювання, із забезпеченням гнучкості в розкладі та більших можливостей для самостійного навчання, потрібна для адаптації різних стилів навчання. Це розширює вибір матеріалів і заходів для навчання та викладання, відкриває можливості для студентів з різними профілями або потребами (наприклад, людей з обов'язками піклування або людей з обмеженими можливостями). Інтеграція цифрових технологій у систему вищої освіти істотно впливає на навчальні та викладацькі підходи. Призначення кредитів за результати навчання, досягнуті за допомогою нових моделей реалізації освітніх програм, доступних завдяки технологіям, ґрунтується на тих самих принципах, що і призначення кредитів за результати навчання для традиційних освітніх компонентів (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).
Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Грант – фінансові чи інші ресурси, надані на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та/або міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової і науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних та/або прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату праці наукових (науково-педагогічних) пра-

цівників у рамках їх виконання, за напрямками і на умовах, визначених надавачами гранту (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Громадська акредитація закладу освіти – оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Громадське самоврядування в закладі освіти – право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Громадське самоврядування у сфері освіти – право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами, вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими і державними справами у сфері

освіти з питань, що належать до їх компетенції (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Громадський контроль у сфері вищої освіти – право суспільства та окремих громадян, працівників у сфері вищої освіти, осіб, які навчаються, органів громадського самоврядування, професійних спілок, організацій роботодавців та їх об'єднань, громадських організацій отримувати у встановленому законодавством порядку доступ до інформації на всіх етапах прийняття рішень у сфері вищої освіти і науки, вносити пропозиції та зауваження до них, погоджувати прийняття визначених законом рішень (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Громадський нагляд (контроль) у системі освіти – контроль, що здійснюється суб'єктами громадського нагляду (контролю) – громадськими об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, установчими документами яких передбачено діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з інвалідністю, професійними об'єднаннями педагогічних і науково-педагогічних працівників, об'єднаннями здобувачів освіти, об'єднаннями батьківських комітетів та органами, до яких вони делегують своїх представників (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Громадянська освіта – навчання та громадянське виховання на основі національних та загальнолюдських цінностей. Основними стратегічними напрямками громадянської освіти є: правова освіта громадян, зокрема в частині розуміння та вміння реалізовувати власні конститу-

ційні права та обов'язки; посилення здатності брати участь у суспільному житті та використовувати можливості впливу на процеси прийняття рішень на всеукраїнському та місцевому рівні (реалізація права на участь).

Громадянська освіта має охоплювати всі види освіти (формальну, неформальну, інформальну), а також всі складники освіти, всі рівні освіти і всі вікові групи громадян, зокрема освіту дорослих, та бути спрямованою на формування громадянських компетентностей.

Громадянська освіта має бути практичною і повинна допомагати у набутті необхідних компетентностей.

Завданнями громадянської освіти є: формування громадянської (державної), національної та культурної ідентичності; сприяння розвитку української мови, підвищення духовного рівня Українського народу та усвідомлення його моральних норм; формування поваги до честі та гідності людини, до прав та свобод людини, здатність їх захищати; формування громадянської відповідальності за суспільно-політичні процеси, набуття навичок здійснювати демократичне управління на місцевому рівні та навичок участі громадян у веденні державних справ; формування і розвиток критичного мислення та медіаграмотності, вміння їх практичного застосування; впровадження ідей інклюзивного навчання; формування активної життєвої позиції, здатності до громадських ініціатив та волонтерства; формування навичок конструктивної міжособистісної та суспільної взаємодії, яка ґрунтується на взаємоповазі, обміну досвідом і співпраці; впровадження принципів солідарності та турботи про спільне благополуччя (*Концепція розвитку громадянської освіти в Україні*).

Джерело:

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>

Громадянські компетентності – компетентності, які поруч із соціальними включені до восьми основних компетентностей для навчання протягом усього життя Рекомендаціями Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року. Правовою підставою для формуван-

ня громадянських компетентностей на рівні загальної середньої освіти є стаття 12 Закону України “Про освіту”, яка визначає 12 ключових компетентностей, зокрема громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей, що відповідають меті та принципам освіти, і додатково – наскрізні компетентності, зокрема критичне мислення.

Основними громадянськими компетентностями є: розуміння власної громадянської (державної), національної та культурної ідентичності, повага до інших культур та етносів; здатність берегти українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, вміннями та навичками, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства; розуміння значення національної пам’яті та її впливу на суспільно-політичні процеси; знання європейських цінностей, зокрема принципів демократії, та здатність застосовувати їх у повсякденному житті; розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та права інших; розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та розв’язувати конфлікти; знання та розуміння державного устрою, державного управління у всіх сферах суспільного життя на всеукраїнському та місцевому рівні; знання механізмів участі у суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на всеукраїнському та місцевому рівні; відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов’язків, пов’язаних з участю в суспільно-політичному житті; здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб; здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення; здатність до соціальної комунікації та вміння співпрацювати для розв’язання проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності (*Концепція розвитку громадянської освіти в Україні*).

Джерело:

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptiyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>

Група забезпечення спеціальності – група педагогічних, науково-педагогічних та/або наукових працівників, для яких заклад освіти є основним місцем роботи і які відповідають за виконання освітніх програм за спеціальністю на певних рівнях вищої та фахової передвищої освіти, післядипломної освіти для осіб з вищою освітою та осіб з освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, особисто беруть участь в освітньому процесі і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (затвержені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Д

Дев'ятий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики і який відповідає третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівню вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Державна служба якості освіти України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра освіти і науки та який реалізує державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства.

Основними завданнями Державної служби якості освіти України (далі – Служба) є: 1) реалізація державної політики у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства, у межах повноважень, передбачених законом; 2) внесення на розгляд міністра освіти і науки пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері освіти з питань, що належать до компетенції Служби.

Служба відповідно до покладених завдань: 1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх на розгляд міністра освіти і науки; 2) проводить інституційний аудит закладів освіти; 3) надає рекомендації закладам освіти (крім закладів вищої освіти) щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; 4) затверджує за результатами експертизи освітні програми дошкільної та загальної середньої освіти (крім типових і тих, що розроблені на основі типових); 5) проводить моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти у порядку, визначеному законодавством; 6) акредитує громадські фахові об'єднання та інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти (крім закладів вищої освіти), веде їх реєстр; 7) здійснює у межах повноважень, передбачених законом, державний нагляд (контроль) за діяльністю закладів освіти щодо дотримання ними вимог законодавства про освіту та видає обов'язкові до виконання ними розпорядження щодо усунення виявлених порушень у визначені строки; 8) здійснює за дорученням Міністерства освіти і науки України контроль за дотриманням вимог щодо організації зовнішнього незалежного оцінювання; 9) вивчає роботу органів місцевого самоврядування з реалізації ними освітньої політики в частині забезпечення якості освіти на відповідній території згідно із законом; 10) бере участь в розробленні державних стандартів загальної середньої освіти; 11) здійснює контроль за веденням обліку дітей шкільного віку в частині здійснення структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування повноважень, визначених законом; 12) бере участь у сертифікації педагогічних працівників відповідно до закону; 13) здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери її управління; 14) здійснює розгляд звернень громадян з питань, що належать до її компетенції; 15) здійснює міжнародне співробітництво з питань, що належать до її компетенції; 16) здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Служба здійснює повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи (*Положення про Державну службу якості освіти в Україні*).

Джерело:

Положення про Державну службу якості освіти в Україні (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 168) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF>

Державний стандарт – документ, що визначає загальний обсяг навчального навантаження здобувачів початкової, базової середньої чи профільної середньої освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання і компетентностей, якими має оволодіти особа на відповідному рівні повної загальної середньої освіти, та вимоги до державної підсумкової атестації учнів (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Дескриптор кваліфікації – загальні формулювання результатів навчання для кваліфікації. Вони визначають загальні точки прив'язки, які описують основні результати кваліфікації, визначені в Національній системі кваліфікацій, і пояснюють характер відмінностей між рівнями (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Дескриптор рівня (циклу) – твердження, у якому вказуються індикатори глибини і обсягу вивчення, які очікуються на певному етапі програми. Вони показують, чого можна вимагати або очікувати від студентів на кожному із вказаних рівнів програми. Дескриптори надають студентіві, викладачеві і начальному планові орієнтири у відношенні складності, відповідних вимог і самостійності студента. Ці загальні де-

скриптори можуть застосовуватися до спеціальних предметних дисциплін і методів навчання.

Дескриптори рівня корисні для розробки навчального плану, розподілу кредитів, перевірки відповідності, розробки рекомендацій з визнання навчання на основі практичного досвіду і неформального навчання для розвитку персоналу (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Прикладом загальних дескрипторів циклів вищої освіти є так звані Дублінські дескриптори, які стали однією з основ Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Десятий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, що передбачає здатність особи визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій, та який відповідає науковому рівню вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Дипломна робота – офіційно представлений письмовий звіт про самостійні наукові дослідження/роботу над проблемою/ проект, який вимагається для присудження ступеня (як правило, першого або другого ступеня або докторантури). Також може називатися дисертацією (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Дисертація на здобуття наукового ступеня – кваліфікаційна наукова праця, виконана особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої монографії. Підготовлена до захисту дисертація повинна містити висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, а також характеризуватися єдністю змісту і свідчити про особистий внесок здобувача в науку.

До дисертації, що містить науково-прикладні результати, повинні додаватися документи, що підтверджують практичне використання отриманих здобувачем результатів – провадження у виробництво, достатню дослідно-виробничу перевірку, отримання нових кількісних і якісних показників, суттєві переваги запропонованих технологій, зразків продукції, матеріалів тощо, а до дисертації, що містить теоретичні наукові результати, – рекомендації щодо їх використання.

Дисертація виконується з галузі науки та за науковою спеціальністю відповідно до переліку, який затверджує Міністерство освіти і науки України, і повинна відповідати паспорту наукової спеціальності, затвердженому Міністерство освіти і науки України.

Теми дисертацій пов'язуються, як правило, з основними науководослідними роботами, що виконуються вищими навчальними закладами або науковими установами і затверджуються вченими (науковотехнічними) радами для кожного здобувача окремо з одночасним призначенням наукового консультанта в разі підготовки докторської чи наукового керівника в разі підготовки кандидатської дисертації (*Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів»*).

Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у віт-

чизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних закладів вищої освіти (наукових установ) відповідно до законодавства.

До захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (від 24 липня 2013 р. № 567) Редакція від 06.09.2016, підстава - 567-2016-п[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Дистанційна форма здобуття вищої освіти – індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Дистанційна форма здобуття освіти – індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Дитячий будинок – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) інтернатного типу забезпечує розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дошкільного та шкільного віку, які перебувають у родинних стосунках та утримуються за рахунок держави (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Дитячий садок – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) для дітей віком від одного до шести (семи) років, де забезпечуються догляд за ними, розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Дитячий садок комбінованого типу – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) для дітей віком від

одного до шести (семи, восьми) років, у складі якого можуть бути групи загального типу, компенсуючого типу, в яких забезпечується дошкільна освіта з урахуванням стану здоров'я дітей, їх інтелектуального, психічного, фізичного розвитку (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Дитячий садок компенсуючого типу – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) для дітей з особливими освітніми потребами та/або дітей, які потребують довготривалого лікування та реабілітації віком від двох до семи (восьми) років (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Дитячий садок сімейного типу – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи) для дітей віком від двох місяців до шести (семи) років, які перебувають в родинних стосунках і де забезпечуються їх догляд, а також розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Діяльність освітньої організації – у широкому значенні це діяльність, що полягає у використанні досвіду, ресурсів і знань, якими воло-

діє освітня організація для задоволення потреб споживачів в освіті або навчанні (*Руководство по применению стандарта ИСО 9001–2000 в области обучения и образования*).

Джерело:

Руководство по применению стандарта ИСО 9001 – 2000 в области обучения и образования / М. Эйдерман, Н. Бартон, Р. Доллин ; пер. с англ. А. Л. Раскина . – М.: РИА Стандарты и качество, 2002. – 128 с.

Довідкове видання – видання коротких відомостей наукового чи прикладного характеру, розміщених у порядку, зручному для їх швидкого пошуку, не призначене для суцільного читання (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Довідник – довідкове видання прикладного характеру, побудоване за абеткою назв статей або в систематичному порядку. За цільовим призначенням розрізняють: науковий, громадсько-політичний, виробничо-практичний, навчальний, популярний, побутовий та інші довідники. За характером Інформації можна виділити довідники: статистичний, біографічний, бібліографічний тощо (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Додаткова спеціалізація – спеціалізація спеціальностей галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», яка відповідає певній посаді (завданню) педагогічних працівників, але відповідні результати, навчання не передбачені в повному обсязі в змісті жодної спеціальності галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Додаток до диплома – супровідний/допоміжний документ до диплома про вищу освіту, що забезпечує стандартизований опис характеру, рівня, контексту, змісту і статусу навчання його власника. Його надають вищі навчальні заклади відповідно до стандартів, затверджених Європейською комісією, Радою Європи та ЮНЕСКО. Додаток до диплома також є одним із інструментів прозорості рамки Europass і містить вісім інформаційних секцій: володар кваліфікації; кваліфікація; рівень і функції; зміст і отримані результати; сертифікація додатка; деталі про відповідну національну систему вищої освіти (надає Національний інформаційний центр академічного визнання – NARIC);інша необхідна додаткова інформація. Випускники в усіх країнах, що беруть участь у Болонському процесі, мають право на отримання Додатка до диплома автоматично, безкоштовно й однією із основних європейських мов (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Доктор мистецтва – освітньо-творчий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Доктор наук – другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують

розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Доктор філософії – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Докторант – особа, зарахована або прикріплена до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Дослідне виробництво – структурний підрозділ наукової установи, університету, академії, інституту або юридична особа, основною діяльністю якого є виготовлення та апробація дослідних зразків, корисних моделей, нових продуктів, технологічних процесів, надання відповідних послуг, пов'язаних з цією діяльністю, тощо (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Дослідницька інфраструктура – сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариш-

твом для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення і мережевий зв'язок), та інші структури унікального характеру. Дослідницькі інфраструктури можуть бути локально розташованими, віртуальними або розподіленими (організована мережа ресурсів), державними або приватними. Дослідницькі інфраструктури можуть входити до міжнародних мереж (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Дослідницький університет – національний заклад вищої освіти, що забезпечує проривний розвиток держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, має визнані наукові здобутки. Статус надається зазначеному закладу з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими закладами вищої освіти та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки.

Основними завданнями дослідницького університету є: *1) в освітній діяльності:* реалізація інноваційних програм підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів для закладів вищої освіти, наукових установ, наукоємних виробництв; створення умов для міждисциплінарної підготовки, пріоритетність освітньо-наукових програм другого та третього рівнів, забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників; лідерство в розробленні та впровадженні в освітній процес новітніх наукових знань, педагогічних технологій і засобів навчання; забезпечення участі здобувачів осві-

ти в здійсненні наукових і науково-технічних досліджень та впровадженні в практику результатів досліджень як необхідної складової освітнього процесу; підвищення кваліфікації працівників підприємств, установ та організацій, які впроваджують у практику результати прикладних наукових досліджень дослідницького університету; 2) *у науковій та інноваційній діяльності*: здійснення разом з Національною та галузевими національними академіями наук фундаментальних і прикладних наукових досліджень за визначеними пріоритетними напрямками наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; реалізація інноваційних проектів розроблення, впровадження та виробництва нової високотехнологічної продукції; інтеграція освіти та науки з виробництвом шляхом створення навчально-науково-виробничих об'єднань, базових кафедр, лабораторій разом з установами Національної та галузевих національних академій наук і підприємствами, установами та організаціями; випуск та реалізація експериментальних зразків нової техніки, технологій та малосерійної наукоємної продукції; 3) *у міжнародній діяльності*: участь у реалізації міжнародних проектів і програм, у науково-практичних конференціях, семінарах та виставках; створення спільних з іноземними партнерами наукових центрів, інститутів, інших об'єднань для виконання освітніх і науково-дослідницьких програм з видачею студентам, аспірантам та докторантам відповідних документів про освіту (*Проект Положення «Про дослідницький університет»*).

Джерело:

Положення про дослідницький університет: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-pro-doslidnickij-universitet>

Доступність – сукупність умов, що задовольняють освітні потреби особи та забезпечують здобуття нею повної загальної середньої освіти відповідно до державних стандартів загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Стосовно дошкільної освіти поняття «доступність» визначають як сукупність умов, що задовольняють освітні потреби осіб та забезпечують можливість здобуття кожною особою дошкільної освіти відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, у тому числі наявність дос-

татньої кількості закладів освіти, що забезпечують безоплатне здобуття дошкільної освіти, відсутність дискримінації за будь-якої ознакою чи обставиною (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерела:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Дошкільна освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Дошкільний підрозділ юридичної особи – структурний підрозділ юридичної особи приватного чи публічного права, у тому числі закладу освіти (філії), що забезпечує здобуття дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – рівень, який передбачає здобуття особою кваліфікацій, що відповідають третьому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про професійну-технічну освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (редакція від 01.01.2019р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnichnu-osvitu>

Другий (магістерський) рівень вищої освіти – рівень, що відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Другий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) базові фактичні знання у сфері роботи або навчання; 2) базові когнітивні і практичні навички, що потребують використання відповідної інформації для виконання завдань і розв'язання звичайних проблем з використанням простих правил та інструментів; 3) здатність працювати або навчатися під керівництвом наставника з певним ступенем самостійності (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Другий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи виконувати типові нескладні завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання, виконувати завдання під керівництвом з елементами самостійності і який відповідає базовій середній освіті та першому (початковому) рівню професійної (професійно-технічної) освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Дуальна форма здобуття освіти – спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти.

Підготовка фахівців за дуальною формою здобуття освіти передбачає встановлення рівноправного партнерства закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття здобувачами освіти досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптації в умовах професійної діяльності. Дуальна форма здобуття освіти передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Така форма здобуття освіти спрямовується, зокрема, і на адаптацію здобувача освіти до першого робочого місця, що відповідає його освітній спеціальності та кваліфікації. Завданням закладу освіти є набуття здобувачем освіти компетентностей, які дадуть змогу йому адаптуватися до різноманітних економіко-технологічних змін.

Дуальну форму здобуття освіти можуть обирати здобувачі освіти, які навчаються за денною формою або іншими формами здобуття освіти та виявили особисте бажання, а також пройшли відбір у роботодавців. Здобувач освіти укладає тристоронній договір із закладом освіти та роботодавцем щодо навчання за дуальною формою здобуття освіти і має виконувати свої зобов'язання в рамках договору (*Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» поняття «дуальна форма здобуття вищої освіти» тлумачиться як різновид денної форми навчання, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах вищої освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації на основі договору. Навчання на робочому місці передбачає виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору.

Дуальна освіта здійснюється на підставі договору між закладом вищої освіти та роботодавцем (підприємством, установою, організацією тощо), який передбачає: порядок працевлаштування здобувача вищої освіти та оплати його праці; обсяг та зміст навчального навантаження здобувача вищої освіти, який виконується на робочому місці; зобов'язання закладу вищої освіти та роботодавця в частині виконання здобувачем вищої освіти навчального навантаження на робочому місці; порядок оцінювання результатів навчання на робочому місці (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти) » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Дуальне навчання – система організації освітнього процесу, в якій суттєва частина процесу здійснюється на робочих місцях з оплатою праці особі, яка навчається (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Дублінські дескриптори – дескриптори циклів (або «дескриптори рівнів»), запропоновані в 2003 р. і затверджені в 2005 р. як Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Вони містять загальні описи типових очікувань щодо досягнень і здібностей, пов'язаних з присудженнями кваліфікацій після завершення кожного з циклів (бо-

лонських) або рівнів. Дескриптори сформульовані в термінах рівнів компетентності, а не результатів навчання, та надають можливість від-різнити різні цикли в широкому і загальному плані. Дескриптор рівня містить такі п'ять компонентів: знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Е

Екстернатна форма здобуття освіти (екстернат) – спосіб організації навчання здобувачів освіти, за яким освітня програма повністю завоюється здобувачем самостійно, а оцінювання результатів навчання та присудження освітньої кваліфікації здійснюються відповідно до законодавства (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Електронне портфоліо <учасника сертифікації педагогічних працівників> – сформована учасником сертифікації в електронному вигляді добірка матеріалів, що свідчить про педагогічну майстерність учасника сертифікації (*Положення Про сертифікацію педагогічних працівників*).

Джерело:

Положення «Про сертифікацію педагогічних працівників» (Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

Електронний підручник (посібник) – електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Енциклопедія – довідкове видання зведення основних відомостей з однієї чи усіх галузей знання та практичної діяльності, викладених у коротких статтях, розташованих за абеткою їхніх назв або в систематичному порядку. Розрізняють: універсальну (загальну), спеціалізовану (галузеву), регіональну (універсальну або спеціалізовану) енциклопедії (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Еразмус+ (Erasmus+) – програма Європейського Союзу (ЄС) з питань освіти, підготовки, молоді та спорту на 2014–2020 рр. (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Ефективність <системи управління освітньою організацією> – співвідношення між досягненим результатом і використаними ресурсами (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Є

Європейська кредитна система професійно-технічної освіти (ЄКСПТО) – система, яка дозволяє перезарахування, визнання і накопичення результатів навчання для отримання кваліфікації. Це децентралізована система, що залежить від добровільної участі країн-членів Європейського Союзу (ЄС) і зацікавлених у професійній підготовці сторін, з урахуванням національних законодавств і положень. Вона надає методологічну рамку для опису кваліфікацій у термінах результатів навчання з використанням кредитних одиниць, що уможливорює перезарахування для країн-членів ЄС із різними освітянськими системами та рамками кваліфікацій. ЄКСПТО основана на партнерських угодах, що стосуються прозорості кваліфікації, та взаємній довірі між зацікавленими сторонами (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Європейський дослідницький простір – система програм та політичних інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав – учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) – спільний для Європейських країн простір вищої освіти, який було створено у рік десятиліття Болонського процесу, в березні 2010 р., під час Конференції міністрів у Будапешті-Відні. Зважаючи на головну ціль Болонського процесу з моменту його впровадження в 1999 р., ЄПВО призначений для забезпечення більш порівнянних, сумісних, узгоджених і привабливих систем вищої освіти в Європі (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Європейський реєстр забезпечення якості (EQAR) – інституційна структура, яка здійснює реєстрацію агентств забезпечення якості, що відповідають ESG (Стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти). Агентства, які подають заявку на включення до Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR), проходять зовнішнє оцінювання, до якого застосовуються критерії ESG. Крім того, Європейська асоціація забезпечення якості у вищій освіті (ENQA) покладається на дотримання ESG, коли йдеться про надання агентствам забезпечення якості статусу повного члена в орга-

нізації (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Європейські рамки кваліфікацій – Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО) та Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК). Обидві метарамки використовують результати навчання для опису кваліфікації (наприклад, бакалавр, магістр, доктор), сумісні між собою щодо рівнів вищої освіти (перший, другий та третій цикли РК-ЄПВО відповідають 6–8 рівням ЄРК) та охоплюють кваліфікації за 6–8 рівнями Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО).

Різні цикли РК ЄПВО пов'язані з рівнями ЄРК так: кваліфікації короткого циклу вищої освіти – на рівні 5; кваліфікації першого циклу – на рівні 6; кваліфікації другого циклу – на рівні 7; кваліфікації третього циклу – на рівні 8.

РК ЄПВО і ЄРК забезпечують всеосяжні рамки, з якими повинні звірятися національні та інституційні рамки і дескриптори. Національні рамки, як правило, є детальнішими, ніж всеосяжні рамки, відображаючи спектр кваліфікацій вищої освіти, що пропонуються в країні.

Національні системи освіти можуть містити інші рівні, ніж ті, що входять у всеосяжні метарамки, доки національні рамки є самосертифікованими та відповідними РК ЄПВО та ЄРК. Наприклад, ЄРК містить вісім рівнів, а кількість рівнів у національних рамках коливається від 7 до 12. Отже, те, що кваліфікації короткого циклу входять у РК ЄПВО, не зобов'язує країни вводити такі кваліфікації у свої національні рамки, але явно визнано, що багато національних рамок містять кваліфікації короткого циклу (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК) – загальноєвропейська рамка, що дозволяє країнам Європейського Союзу узгодити свої системи кваліфікацій.

ЄРК прийняли Європейський парламент і Рада Європи 23 квітня 2008 р. ЄРК використовує вісім кваліфікаційних рівнів, оснований на результатах навчання, які визначені в термінах знань, навичок та компетентностей. Це зміщує акцент із вхідної інформації (щодо строку, змісту навчання, типу закладу) на те, що особа, яка володіє певною кваліфікацією, насправді знає та вміє робити. Завдяки цьому кваліфікації є читабельнішими та зрозумілішими в різних країнах і системах Європейського Союзу.

ЄРК описує «рівні кваліфікації» (без зазначення будь-яких кредитних діапазонів), що забезпечують спільну відповідну рамку, яка допомагає порівнювати національні системи кваліфікацій, рамки та їх рівні.

Як інструмент для розвитку навчання впродовж життя ЄРК охоплює загальну освіту й освіту дорослих, професійну (професійно-технічну) освіту та підготовку, а також вищу освіту. Вісім рівнів охоплюють весь діапазон кваліфікацій, починаючи від тих, які отримують після завершення обов'язкової освіти, до тих, які присвоюють на найвищому рівні академічної, професійної або професійно-технічної освіти та підготовки. Кожен рівень повинен бути в принципі досяжним за рахунок різноманітності освітніх і кар'єрних траєкторій. Результати навчання розподіляються на три категорії – знання, навички та компетентності. Це означає, що кваліфікації у різних комбінаціях охоплюють широкий спектр результатів навчання, зокрема теоретичні знання, практичні та технічні навички, соціальні компетентності, серед яких здатність працювати з іншими матиме вирішальне значення (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

ЄРК визнає, що Європейські системи освіти і практичної підготовки настільки різноманітні, що для їх порівняння необхідно перейти до врахування результатів навчання. В ЄРК результат навчання визначають як підтвердження того, що той, хто навчається, знає, розуміє і спроможний зробити після завершення процесу навчання. Тому ЄРК концентруються на результатах навчання, а не на зовнішніх параметрах, зокрема таких, як тривалість навчання. Результати навчання визначаються в ЄРК в трьох категоріях – як знання, уміння й компетентності. Це означає, що

кваліфікації – в різних комбінаціях – охоплюють широку сферу результатів навчання, як-от : теоретичні знання, практичні і технічні вміння, а також соціальні компетенції, оскільки здатність працювати з іншими людьми є надзвичайно важливою (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерела:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Єдина державна електронна база з питань освіти (ЄДЕБО) – інтегрована інформаційно-телекомунікаційна система, технічні засоби якої перебувають в межах території України, яка складається з комплексу автоматизованих робочих місць, об'єднаних в єдину інформаційну систему захищеними каналами зв'язку з використанням технології віддаленого доступу, має підключення до мереж зв'язку загального користування з розмежуванням прав доступу, забезпечує захист від порушень цілісності інформації, забезпечує різні види доступності (блокування) відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом, вимогу щодо захисту якої встановлено законами. Захист інформації в ЄДЕБО забезпечується шляхом створення комплексної системи захисту інформації з підтверженою відповідністю. Обов'язковими складовими ЄДЕБО є Реєстр суб'єктів освітньої діяльності, Реєстр документів про освіту, Реєстр сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання та Реєстр студентських (учнівських) квитків.

Перелік та обсяг інформації, що міститься в зазначених реєстрах та порядок їх ведення, визначаються законодавством.

Власником ЄДЕБО та виключних майнових прав на її програмне забезпечення є держава. Розпорядником ЄДЕБО є Міністерство освіти і науки України, технічним адміністратором – державне підприємство «Інфоресурс», що належить до сфери управління розпорядника ЄДЕБО.

Розпорядник ЄДЕБО є володільцем інформації, що міститься в ЄДЕБО.

Обробка і захист інформації здійснюються в ЄДЕБО відповідно до вимог законодавства у сфері захисту інформації, що перебуває у власності держави.

Головним призначенням ЄДЕБО є забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією в галузі освіти.

ЄДЕБО функціонує з метою забезпечення: 1) електронного ліцензування освітньої діяльності (оформлення, подання документів до органу ліцензування та отримання відповідного рішення у електронному вигляді), органом ліцензування яких є розпорядник ЄДЕБО, відповідно до ліцензійних умов на провадження освітньої діяльності, затверджених у встановленому законодавством порядку; 2) акредитації освітніх програм, спеціальностей, напрямів підготовки у встановленому законодавством порядку; 3) супроводження прийому на навчання до закладів освіти у порядку, встановленому законодавством, у тому числі: можливості подання вступниками заяв про допуск до участі в конкурсному відборі до закладів освіти в електронній формі через Інтернет (електронний вступ); формування рейтингових списків вступників та списків вступників, рекомендованих до зарахування до закладів освіти; забезпечення адресного розміщення державного та регіонального замовлення; 4) інформування громадськості про перебіг вступних кампаній до закладів освіти через веб-сайт ЄДЕБО та відкриті інформаційні системи; 5) формування, реєстрації та обліку інформації для видачі суб'єктами освітньої діяльності документів у сферах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти (документів про освіту та наукові ступені і вчені звання, студентських (учнівських) квитків державного зразка, ліцензій на провадження освітньої діяльності, сертифікатів про акредитацію спеціальностей (освітніх програм, напрямів підготовки), свідоцтв про атестацію суб'єктів освітньої діяльності); 6) перевірки достовірності документів про освіту (наукові ступені і вчені звання), студентських (учнівських) квитків державного зразка; 7) інформування громадськості про видані, анульовані суб'єктам освітньої діяльності ліцензії на провадження освітньої діяльності, розширення, звуження їхньої освітньої діяльності, сертифікати про акредитацію спеціальностей (освітніх програм, напрямів підготовки), а також свідоцтва про атестацію суб'єктів освітньої діяльності, інституційну акредитацію закладів вищої освіти, інституційний аудит закладів освіти, інформація про які містить-

ся в ЄДЕБО; 8) формування статистичних звітів у сферах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти; 9) інших потреб у галузі освіти, визначених законодавством (*Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти»*).

Джерело:

Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти» (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. №620, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 жовтня 2018 р. за №1132/32584) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>

Забезпечення якості вищої освіти – поняття, в основі якого лежить розуміння якості як результату взаємодії між викладачами, студентами та навчальним середовищем закладу. Забезпечення якості повинно гарантувати навчальне середовище, в якому зміст програм, навчальні можливості та ресурсне забезпечення відповідають цій меті.

В основі всієї діяльності щодо забезпечення якості лежать дві споріднені цілі: підзвітність і поліпшення. Узяті разом, вони створюють довіру до діяльності закладу вищої освіти. Успішно запроваджена система забезпечення якості надаватиме інформацію, що засвідчує заклад вищої освіти та громадськість у належній якості діяльності закладу вищої освіти (підзвітність) та надаватиме поради і рекомендації щодо того, як можна покращити те, що заклад робить (поліпшення). Таким чином, забезпечення якості та поліпшення якості є взаємопов'язаними. Вони можуть сприяти розвитку культури якості, яку сприйматимуть усі: від студентів і академічних працівників до керівництва й адміністрації закладу (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ "ЦС", 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Забезпечування якості – складова частина управління якістю, зосереджена на створюванні впевненості в тому, що вимоги щодо якості буде виконано (*ДСТУ 9000:2015*).

Поняття «забезпечування якості» тлумачиться як процес або сукупність процесів, прийнятих на національному та інституційному рівнях для забезпечення якості освітніх програм і кваліфікацій, які присуджуються. Забезпечення якості повинно створити навчальне середовище, в якому зміст програм, можливості та засоби навчання відповідають цілі. Забезпечення якості часто згадується в контексті безперервного вдосконалення циклу (тобто забезпечення і поліпшення діяльності) (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Завершення освітньої програми – виконання всіх складових освітньої програми, зокрема складання випускних екзаменів, якщо вони передбачені (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електрон-

Заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Заклад дошкільної освіти – освітній заклад, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність.

Відповідно до потреб громадян України створюються такі заклади дошкільної освіти: заклад дошкільної освіти (ясла); заклад дошкільної освіти (ясла) для дітей віком від одного до трьох років, де забезпечуються догляд за ними, а також їх розвиток і виховання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти; заклад дошкільної освіти (ясла-садок) для дітей віком від одного до шести (семи) років, де забезпечуються догляд за ними, розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти; заклад дошкільної освіти (дитячий садок) для дітей віком від трьох до шести (семи) років, де забезпечуються їх розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти; заклад дошкільної освіти (ясла-садок) компенсуючого типу для дітей з особливими освітніми потребами віком від двох до семи (восьми) років (заклади дошкільної освіти (ясла-садок) компенсуючого типу поділяються на спеціальні та санаторні); будинок дитини – заклад дошкільної освіти системи охорони здоров'я для медико-соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбав-

лених батьківського піклування, а також для дітей з фізичними та (або) інтелектуальними порушеннями від народження до трьох (для здорових дітей) та до чотирьох (для хворих дітей) років; заклад дошкільної освіти (дитячий будинок) інтернатного типу забезпечує розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дошкільного та шкільного віку, які перебувають у родинних стосунках та утримуються за рахунок держави; заклад дошкільної освіти (ясла-садок) сімейного типу для дітей віком від двох місяців до шести (семи) років, які перебувають в родинних стосунках і де забезпечуються їх догляд, розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти; заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу для дітей віком від одного до шести (семи, восьми) років, у складі якого можуть бути групи загального розвитку, компенсуючого типу, інклюзивні, сімейні, прогулянкові, в яких забезпечується дошкільна освіта з урахуванням стану здоров'я дітей, їх розумового, психологічного, фізичного розвитку (*Закон України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Заклад загальної середньої освіти – заклад освіти, основним видом діяльності якого є освітня діяльність у сфері загальної середньої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

У проєкті Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклад загальної середньої освіти – юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність, що здійснюється на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти.

Здобуття загальної середньої освіти забезпечують: початкова школа – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує здобуття початкової освіти; гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує здобуття базової середньої освіти; ліцей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує здобуття профільної середньої освіти. Початкова

школа, гімназія і ліцей можуть функціонувати як окремі юридичні особи або як структурні підрозділи іншого закладу освіти (зокрема закладу загальної середньої освіти I-II, II-III чи I-III ступенів). Ліцеї функціонують, як правило, як самостійні юридичні особи. Заклад загальної середньої освіти, що реалізує освітні програми на декількох рівнях загальної середньої освіти, має тип закладу вищого рівня, на якому провадиться освітня діяльність. Здобуття повної загальної середньої освіти забезпечують також спеціальні заклади загальної середньої освіти для: спеціальна школа – заклад загальної середньої освіти для дітей особливими освітніми потребами, зумовленими порушеннями інтелектуального розвитку, фізичними та/або сенсорними порушеннями; санаторна школа – заклад загальної середньої освіти для дітей, які потребують профілактичного лікування (за відповідним профілем); навчально-реабілітаційний центр – заклад загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Заклад освіти – юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність (*Закон України «Про освіту»*).

До закладів освіти належить: заклад вищої освіти; наукова установа, що здійснює навчання здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) та/або третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівні вищої освіти; заклад післядипломної освіти; заклад фахової передвищої освіти; заклад професійної (професійно-технічної) освіти; заклад загальної середньої освіти; заклад дошкільної освіти (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/l187-2015-%D0%BF>

Заклад освіти, що забезпечує здобуття дошкільної освіти – заклад дошкільної освіти або інший заклад освіти, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Заклад освіти, що забезпечує здобуття загальної середньої освіти – заклад загальної середньої освіти або інший заклад освіти, структурний підрозділ якого провадить освітню діяльність на певному рівні повної загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Заклад позашкільної освіти – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи навички та компетентності за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців (учнів) і слухачів (*Закон України «Про позашкільну освіту»*).

У проекті Закону України «Про позашкільну освіту» поняття «заклад позашкільної освіти» тлумачиться як заклад, який забезпечує здобуття позашкільної освіти через набуття компетентностей з урахуванням інтересів та потреб особистості у творчій самореалізації та

інтелектуальному, духовному і фізичному розвитку, підготовку до професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, можливостей та обдарувань здобувачів позашкільної освіти.

Типами закладів позашкільної освіти, структурних підрозділів закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності в системі позашкільної освіти є комплекс, палац, центр, будинок, школа, мала академія, клуб, станція, табір, бюро, секція, дитячий стадіон, дитяча бібліотека, дитяча флотилія, дитячий парк, дитячо-юнацька галерея, студія, гурток, клас, курси тощо.

Заклади позашкільної освіти можуть бути комплексними, профільними та закладами спеціалізованої позашкільної освіти.

До комплексних закладів позашкільної освіти належать зокрема палаци, будинки дітей та юнацтва, центри дитячої та юнацької творчості.

Профільні заклади позашкільної освіти організують роботу за певним напрямом позашкільної освіти. До профільних закладів позашкільної освіти належать, зокрема, центри, клуби туристсько-краєзнавчої, науково-технічної, еколого-натуралістичної, спортивно-оздоровчої, художньо-естетичної творчості, військово-патріотичного спрямування, станції юних туристів, натуралістів, техніків, школи мистецтв, дитячо-юнацькі спортивні школи, оздоровчі заклади, туристські бази, малі академії наук.

Заклади спеціалізованої позашкільної освіти організують роботу за науковим, мистецьким, спортивним або військовим напрямом спеціалізованої освіти. До закладів спеціалізованої позашкільної освіти належать малі академії наук, мистецькі школи (музичні, художні, хореографічні, хорові, театральні, школи мистецтв тощо) та інші. Структурними (в тому числі відокремленими) підрозділами мистецьких шкіл є філії, відділи, відділення, класи (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»»*).

Джерела:

Закон України «Про позашкільну освіту»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya->

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти – заклад освіти, основним видом діяльності якого є освітня діяльність щодо здобуття особою кваліфікацій, що відповідають другому – п’ятому рівням Національної рамки кваліфікацій, на базі базової/повної загальної середньої освіти та/або на базі раніше отриманих кваліфікацій професійної (професійно-технічної) освіти.

До закладів професійної (професійно-технічної) освіти належать: професійний ліцей – заклад професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснює різнорівневу підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації, що відповідають 2–3 рівням Національної рамки кваліфікацій, здійснює професійне навчання незайнятого населення, в тому числі безробітних, а також забезпечує здобуття базової та/або профільної середньої освіти; професійний коледж – заклад професійної (професійно-технічної) освіти, що надає освітні послуги за всіма видами професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, забезпечує здобуття кваліфікацій, що відповідають 2–5 рівням Національної рамки кваліфікацій, здійснює професійне навчання незайнятого населення, в тому числі безробітних, а також забезпечує здобуття профільної середньої освіти; центр професійної (професійно-технічної) освіти – багатопрофільний різнорівневий заклад освіти, що забезпечує здобуття кваліфікацій, які відповідають 2–5 рівням Національної рамки кваліфікацій, здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кваліфікованих кадрів для різних видів економічної діяльності, професійне навчання незайнятого населення, в тому числі безробітних, а також забезпечує здобуття базової, профільної середньої освіти, фахової передвищої освіти; центр професійного розвитку працівників – заклад професійної (професійно-технічної) освіти, що може утворюватися як юридична особа або без такого статусу (у складі підприємств, установ, організацій), реалізує стандарт професійної (професійно-технічної) освіти та/або власні освітні програми для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кваліфікованих робітників, здійснює професійне навчання незайнятого населення, в тому числі безробітних.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти можуть діяти інші типи закладів освіти із специфічними умовами навчання. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти можуть набувати статусу центру професійної досконалості (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Заклад спеціалізованої позашкільної освіти – заклад позашкільної освіти, що надає спеціалізовану освіту мистецького, спортивного, військового або наукового спрямування (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Заочна форма здобуття вищої освіти – спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти шляхом поєднання очної форми здобуття освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою у проміжку між ними (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Заочна форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою у проміжку між ними (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Запровадження системи управління якістю – процес/наслідок процесу розроблення, документування, уведення в дію, підтримування та постійного поліпшування системи управління якістю (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Засновник закладу освіти – орган державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад освіти або які в інший спосіб відповідно до законодавства набули прав і обов'язків засновника (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Заходи забезпечення якості освіти – організована дія або сукупність дій і засобів, що передбачає зустріч і взаємодію різних осіб і пов'язана з метою забезпечення якості освіти (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти : проект*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Зацікавлена сторона (причетна сторона, або стейкхолдери) – особа чи організація, яка може вплинути на рішення чи діяльність, піддана впливу, чи сприймає себе такою, що піддана впливу рішень або діяльності (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

У зв'язку з тим, що на здатність організації постійно постачати продукцію та надавати послуги, які задовольняють вимоги замовника та застосовні законодавчі й регламентувальні вимоги, впливають або мо-

жуть впливати зацікавлені сторони, організація повинна визначити а) зацікавлені сторони, які доцільні до системи управління якістю; б) вимоги цих зацікавлених сторін, які доречні до системи управління якістю. Організація повинна здійснювати моніторинг і аналізування інформації про ці зацікавлені сторони та їхні відповідні вимоги (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Збірник наукових праць – збірник матеріалів досліджень, виконаних у наукових установах, навчальних закладах чи товариствах (Державний стандарт України ДСТУ 3017–95).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Збори (конференція) трудового колективу – вищий колегіальний орган самоврядування закладу освіти (Закон України «Про вищу освіту»).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Зворотний зв'язок (задоволеність замовника) – думки, зауваги та висловлення зацікавленості щодо продукції, послуги чи процесу розглядання скарг (ДСТУ ISO 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Здобувачі освіти – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Здобуття освіти на робочому місці – спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні) (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Згідно з Європейською кваліфікаційною рамкою для навчання впродовж життя знання означають результат асиміляції інформації через вивчення. Знання – ядро фактів, принципів, теорій і методів, пов'язані зі сферою діяльності або навчання (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства

освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsi-1648.pdf>

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Знання <освітньої> організації – знання, специфічні для організації; їх зазвичай набувають через досвід. Йдеться про інформацію, яку використовують та якою обмінюються, щоб досягати цілей організації. Основою знань організації можуть бути: 1) внутрішні ресурси (наприклад, інтелектуальна власність; знання, набуті через досвід; уроки, засвоєні з невдач і успішних проєктів; здобуття та спільне використання не задокументованих знань і досвіду; результати поліпшень у процесах, продукції та послугах); 2) зовнішні ресурси (наприклад, стандарти; наукова спільнота; конференції; отримання знань від замовників або зовнішніх постачальників) (*ДСТУ ISO 9001:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016.– 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Зовнішнє незалежне оцінювання – оцінювання результатів навчання, здобутих особою на певному рівні освіти, що проводиться спеціально уповноваженою державою установою (організацією)(*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Зовнішній моніторинг якості освіти – моніторинг, який може проводитися будь-якими органами, підприємствами, установами, організаціями, іншими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності. Участь закладів освіти (інших суб'єктів освітньої діяльності) та учасників освітнього процесу

у зовнішньому моніторингу якості освіти є добровільною, крім випадків, установлених законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

I

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Індивідуальна програма розвитку – програма, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Індивідуальна форма здобуття освіти – основна форма здобуття освіти, різновидами якої є екстернатна, сімейна (домашня) форми, педагогічний патронаж, здобуття освіти на робочому місці (на виробництві).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів (*Закон України «Про освіту»*).

У проєкті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття індивідуальний навчальний план тлумачиться як розроблений документ на основі навчального плану і затверджений в установленому порядку закладом вищої освіти. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін у межах, встановлених Законом України «Про вищу освіту», з урахуванням вимог навчального плану щодо вивчення обов'язкових дисциплін. Індивідуальний навчальний план особи, яка має особливі освітні потреби або здобуває вищу освіту за кошти фізичних (юридичних) осіб може передбачати темп, який обраний самим здобувачем за згодою закладу вищої освіти з внесенням відповідних даних до Єдиної державної електронної бази у сфері освіти. Індивідуальний навчальний план є обов'язковим для виконання здобувачем вищої освіти.

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування ба-

гатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників (*Закон України «Про освіту»*).

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей (*Концепція розвитку інклюзивної освіти*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Концепція розвитку інклюзивної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 №912) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання – система освітніх послуг для здобуття професії або професійних навичок особами з особливими освітніми потребами, гарантованих державою (*Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг»*).

Джерело:

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-19>

Інспектування – визначання відповідності установленим вимогам. Якщо результат інспектування свідчить про відповідність, це може бути

використано для цілей перевіряння. Результат інспектування може свідчити про відповідність або невідповідність або ступінь відповідності (ДСТУ ISO 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Інститут галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) – заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і наукововиробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Інституційна акредитація – оцінювання якості освітньої діяльності закладу вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Інституційна освіта – освіта, в межах якої організація надає такі комплексні умови для освіти, як відношення «учень–учитель» і/або взаємодія, спеціально призначена для цілей освіти і навчання (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsed-2011-ru.pdf>

Інституційна форма здобуття освіти – основна форма здобуття освіти, різновидами якої є очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева форми.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Інституційний аудит – комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти (крім закладів вищої освіти), які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsiia-1648.pdf>

Інтерн – особа, яка має ступінь магістра медичного або фармацевтичного спрямування і навчається з метою отримання кваліфікації лікаря або провізора певної спеціальності відповідно до переліку лікарських або провізорських спеціальностей інтернатури (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Інформальна освіта (самоосвіта) – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям (*Закон України «Про освіту»*).

У межах Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) інформальне навчання не розглядається для оцінки участі в освіті, хоча визнані кваліфікації, отримані через інформальне навчання, враховують для визначення рівня отриманої освіти. Інформальне навчання тут визначають як форми навчання, які є цілеспрямованими або ретельно спланованими, але не інституціоналізованими. Відповідно воно менш організоване і менш структуроване, ніж формальна чи неформальна освіта. Інформальна освіта може охоплювати навчальну діяльність в сім'ї, на робочому місці, за місцем проживання й повсякденному житті, і спрямованість його визначається самостійно, сім'єю або соціумом. Як формальна й неформальна освіта, інформальне навчання в МСКО відрізняють від випадкового навчання чи несистемного навчання (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsed-2011-ru.pdf>

Інформальне навчання – навчання, що є результатом щоденної діяльності, пов'язаної з роботою, родиною або відпочинком, яка не є організованою або структурованою стосовно цілей, часу або умов навчання; вона може бути нецілеспрямованою з погляду студента. Прикладами навчальних результатів, отриманих у ході інформального навчання, є: навички, набуті через життєвий і робочий досвід; навички управління проектами; набуті на роботі навички у сфері ІКТ, вивченні мови; міжкультурні навички, здобуті під час перебування в іншій краї-

ні; набуті поза роботою навички у сфері ІКТ; навички, набуті завдяки участі у волонтерстві, культурних заходах, спорті, роботі з молоддю і заходах вдома, наприклад, піклування про дитину (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Інформаційний менеджмент у закладах вищої освіти – складова системи управління закладом вищої освіти, яка забезпечує збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю. Ефективні процеси збору та аналізу інформації про освітні програми та іншу діяльність підтримують систему внутрішнього забезпечення якості. Зібрана інформація залежить, певною мірою, від типу та місії закладу. Важливе значення тут мають такі параметри: ключові індикатори діяльності; профіль студентського контингенту; рівні досягнень, успішності та відрахування студентів; задоволеність студентів освітніми програмами; наявні навчальні ресурси та підтримка студентів; кар'єрні траєкторії випускників. Можуть використовуватися різні методи збору інформації. Важливо, щоб до надання й аналізу інформації та планування подальших відповідних заходів були залучені студенти і персонал (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Інфраструктура <освітньої організації> – система споруд, устаткування та послуг, необхідних для функціонування організації (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

К

Кабінет учасника сертифікації <педагогічних працівників> – веб-сервіс, що створюється для кожного учасника сертифікації на веб-сайті Українського центру оцінювання якості освіти (*Положення Про сертифікацію педагогічних працівників*).

Джерело:

Положення «Про сертифікацію педагогічних працівників» (Затверджене постановою Кабінету міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

Каталог курсу – зведені відомості, що містять детальну, зрозумілу й актуальну інформацію про навчальне середовище закладу (загальну інформацію про вищий навчальний заклад, його ресурси і послуги, а також академічну інформацію про програми та окремі освітні компоненти), яка повинна бути доступна студентам до вступу та протягом усього їхнього навчання для того, щоб допомогти їм зробити правильний вибір і найефективніше використовувати свій час.

Каталог курсу має бути опублікований на веб-сайті закладу із зазначенням назви курсу/дисципліни національною (або регіональною, якщо необхідно) і англійською мовами, щоб полегшити доступ до нього усім зацікавленим сторонам.

Заклад має право вибирати формат каталогу курсу, а також послідовність викладу інформації. Каталог оприлюднюють заздалегідь, щоб потенційні студенти могли зробити вибір (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Кафедра – базовий структурний підрозділ закладу вищої освіти державної (комунальної) форми власності (його філій, інститутів, факультетів), що провадить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією) чи міжгалузеву групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене (почесне) звання (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Кваліфікаційна робота – вид підсумкової атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертацію, публічну демонстрацію (захист), сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вищезазначеного тощо (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які

є типовими для кваліфікацій даного рівня (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648) схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Кваліфікаційні центри – суб'єкти, уповноважені на оцінювання і визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти), присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання).

Кваліфікації за обсягом класифікуються на повні та часткові, за змістом – на освітні та професійні. Кваліфікація вважається повною в разі здобуття особою повного переліку компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом. Кваліфікація вважається частковою в разі здобуття особою частини компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

У контексті Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) кваліфікація – це офіційне підтвердження, як правило, у формі документа, що засвідчує успішне завершення освітньої програми чи етапу освітньої програми. Кваліфікацію можна отримати через: 1) успішне завершення освітньої програми повністю; 2) успішне завершення етапу освітньої програми (проміжна кваліфікація освіти); або перевірки знань,

навичок, компетенцій, які не залежать від участі в освітній програмі. Термін «кваліфікація» в МСКО є синонімом терміна «атестат» про освіту. Інші терміни, такі як «сертифікат», «ступінь» або «диплом» – це типи кваліфікацій і вони синонімічні один одному в контексті МСКО (*Международная стандартная классификация образования*).

Відповідно до Європейської кваліфікаційної рамки для навчання впродовж життя кваліфікація означає формальний результат процесу оцінки і валідації, який був отриманий в результаті рішення уповноваженого органу про те, що людина досягла результатів навчання, передбачених певними стандартами (*Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Кваліфікація відповідно до спеціальності – кваліфікація особи, підтверджена документом про освіту чи науковий ступінь із відповідної спеціальності або підтверджена науковою, науково-педагогічною, педагогічною чи іншою професійною діяльністю за відповідною спеціальністю за не менш як сімома видами чи результатами, переліченими в Ліцензійних умовах (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від

Кваліфікація другого циклу Рамки кваліфікації для Європейського простору вищої освіти – кваліфікації, що означають завершення другого циклу Рамки кваліфікації для Європейського простору вищої освіти та присвоюється студентам, котрі: 1) продемонстрували знання й розуміння, базовані на знаннях і розумінні, які асоціюються з першим циклом, а також розширюють і/або посилюють їх, і які слугують основою або можливістю для оригінальності у висуненні і/або застосуванні ідей, часто в дослідницькому контексті; 2) можуть застосовувати свої знання, розуміння й здатності розв'язувати проблеми у новому або невідомому середовищі в межах більш широких (або міждисциплінарних) контекстів, пов'язаних зі сферою їх навчання; 3) володіють здатністю інтегрувати знання, розв'язувати комплексні питання і формулювати судження за наявності неповної або обмеженої інформації, але які містять роздуми про суспільну або моральну відповідальність, пов'язану із застосуванням їх знань та суджень; 4) зрозуміло і недвозначно можуть повідомляти свої висновки, знання й обґрунтовувальні їх тези аудиторії, до якої входять як фахівці, так і нефахівці; 5) володіють навчальними навичками, які дають змогу продовжувати навчання так, щоб воно було значною мірою самокерованим і самостійним .

Кваліфікація другого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти співвідноситься зі ступенем магістра (VII рівень Європейської Кваліфікаційної Рамки) і передбачає зазвичай 90–120 кредитів ЄКТС (*Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти*).

Джерело:

Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuz-a/evropejskie-standarty/ramka-kvalifikatsij-dlya-evropejskogo-prostranstva-vysshego-obrazovaniya/>

Кваліфікація освітня – визнана закладом вищої освіти та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартів вищої освіти та здобутих особою результатів навчання (компете-

тентностей). Кваліфікація професійна – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності (зокрема, закладом вищої освіти), іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Кваліфікація першого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – кваліфікації, що означають завершення першого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти та присвоюється студентам, котрі: 1) продемонстрували свої знання й розуміння в певній сфері навчання, які спираються на їх загальну середню освіту і зазвичай знаходяться на такому рівні, який підтримується передовими підручниками, і в той же час, охоплює окремі аспекти, що мають своїм джерелом інформацію про знання на передньому рівні їх сфери навчання; 2) можуть застосовувати свої знання й розуміння таким чином, щоб засвідчити свій професійний підхід до діяльності, і мають компетенції, які зазвичай демонструють через висунення, обґрунтування аргументів і розв'язання проблем у межах їх сфери навчання; 3) володіють здатністю збирати й інтерпретувати відповідні дані (як правило, у межах їх сфери навчання) для формулювання суджень, що охоплюють роздуми про відповідні суспільні, наукові або моральні питання; 4) можуть повідомляти інформацію, ідеї, проблеми та їх вирішення аудиторії, до якої входять як фахівці, так і нефахівці; 5) набули таких навчальних навичок, які необхідні їм для подальшого продовження навчання з високим ступенем самостійності.

Кваліфікація першого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти співвідноситься із підготовкою бакалаврів (VI рівень Європейської Кваліфікаційної Рамки) і передбачає 180–240 кре-

дитів ЄКТС (*Рамка кваліфікацій для Європейського пространства вищого образования*).

Джерело:

Рамка кваліфікацій для Європейського пространства вищого образования (The Frame work of Qualifications for the European Higher Education Area) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/evropejskie-standarty/ramka-kvalifikatsij-dlya-evropejskogo-prostranstva-vysshego-obrazovaniya/>

Кваліфікація третього циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – кваліфікації, що означають завершення третього циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти та присвоюється студентам, котрі: 1) продемонстрували системне розуміння певної сфери навчання й володіння навичками та методами дослідження, що асоціюється з цією сферою; 2) продемонстрували здатність планувати, оформлювати, здійснювати й адаптувати наявний процес дослідження, що має суттєве значення, з науковою безпристрасністю; 3) зробили внесок оригінальним дослідженням, яке розгортається до меж знань завдяки проведеній значній роботі й окремі елементи якого заслуговують національної або міжнародної цитованої публікації; 4) здатні до критичного аналізу, оцінки й синтезу нових і комплексних ідей; 5) можуть спілкуватися зі своїми колегами, широкою науковою спільнотою і суспільством загалом з питань, які належать до сфери їх спеціального пізнання; 6) здатні сприяти в академічному і професійному контекстах технологічному, суспільному або культурному прогресу в суспільстві знань. Кваліфікація третього циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти співвідноситься із ступенем доктора філософії (VIII рівень Європейської Кваліфікаційної Рамки) (*Рамка кваліфікацій для Європейського пространства вищого образования*).

Джерело:

Рамка кваліфікацій для Європейського пространства вищого образования (The Frame work of Qualifications for the European Higher Education Area) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/evropejskie-standarty/ramka-kvalifikatsij-dlya-evropejskogo-prostranstva-vysshego-obrazovaniya/>

Кваліфікований робітник – кваліфікація, яка здобувається на базовому рівні професійної (професійно-технічної) освіти та перед-

бачає здатність особи виконувати виробничі завдання середньої складності за визначеними алгоритмами за встановленими нормами часу і якості (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Керівник закладу освіти – особа, яка здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти. Є представником закладу освіти у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених законом та установчими документами закладу освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Класифікатор професій – документ, який містить професійні назви робіт, рекомендовані для застосування під час утворення нових назв професій та посад у зв'язку з розвитком нових видів економічної діяльності та технологій, і який призначений для застосування центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями соціальних партнерів усіх рівнів, іншими громадськими організаціями, всіма суб'єктами господарювання під час запису про роботу у трудові книжки працівників (*Національний класифікатор професій ДК 003:2010*).

Джерело:

Національний класифікатор професій. Класифікатор професій ДК 003:2010 (Затверджено та надано чинності наказом Держспоживстандарту України від 20.07.2010 № 327) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n5>

Ключові компетентності для навчання впродовж життя – це компетентності, які відповідно до Рамкової програми оновлених ключових

чових компетентностей для навчання впродовж життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року, охоплюють: 1. Грамотність (Literacy competence). 2. Мовну компетентність (Languages competence). 3. Математичну компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering). 4. Цифрову компетентність (Digital competence). 5. Особисту, соціальну та навчальну компетентність (Personal, social and learning competence). 6. Громадянську компетентність (Civic competence). 7. Підприємницьку компетентність (Entrepreneurship competence). 8. Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence) (*Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей*).

Джерело:

Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53#1>

Ключові компетентності повної загальної середньої освіти – дванадцять, компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням ривних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв’язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Коледж – заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність. Коледж також має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття профільної середньої, професійної (професійно-технічної) та/або фахової передвищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Компетентність – здатність застосовувати знання та навички для досягнення запланованих результатів. Доведену здатність іноді називають кваліфікацією (*ДСТУ 9000:2015*).

Набуття компетентностей є метою всіх освітніх програм. Компетентності розвиваються в усіх складових програми та оцінюються на різних етапах освітньої програми. Деякі компетентності є предметними (специфічними для галузі знань), інші – загальними (спільними для будь-якої програми). Як правило, компетентності розвиваються комплексно та циклічно протягом усієї програми (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Згідно з Європейською кваліфікаційною рамкою для навчання впродовж життя компетентність означає продемонстровану здатність використовувати знання, вміння, особисті, соціальні і/або методологічні здатності у ситуаціях діяльності або вивчення у професійному й особистому розвитку. У контексті Європейської кваліфікаційної рамки ком-

петентність описана під кутом зору відповідальності і самостійності (Європейська кваліфікаційна рамка для навчання в течение всієї життя (ЕКР)).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Комунікація – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

У контексті Міжнародної стандартної класифікації освіти комунікація, по суті, виступає синонімом освітньої діяльності. При цьому комунікацією називають взаємодію двох або декількох осіб чи неживого посередника і людей, включених у процес передавання інформації (повідомлень, ідей, знання, принципів тощо). Комунікація може бути вербальною і невербальною, безпосередньою і особистою, опосередкованою і на відстані. Вона може здійснюватися за допомогою залучення різноманітних засобів і каналів спілкування (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648), схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Конспект лекцій – навчальне видання стислого викладу курсу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Консультант з питань систем управління якістю – особа, яка допомагає організації запровадити систему управління якістю, даючи поради чи інформацію. Консультант з питань систем управління якістю може також допомагати запроваджувати частини системи управління якістю (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Контролювання якості – складова частина управління якістю, зосереджена на виконванні вимог щодо якості (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000:2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Контроль якості вищої освіти – процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості вищого закладу освіти або освітньої програми. Включає певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблені та використовуються для визначення відповідності реальної якості встановленим стандартам (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення*

якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Користувачі Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) – працівники уповноважених суб'єктів, яким наказом керівника уповноваженого суб'єкта надано право доступу до ЄДЕБО (*Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти»*).

Джерело:

Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти» (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018р. №620, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 жовтня 2018 р. за №1132/32584 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Кредити ЄКТС показують обсяг навчання, що ґрунтується на визначених результатах навчання та відповідному їм навчальному наванта-

женню. 60 кредитів ЄКТС відповідають результатам навчання та пов'язаному з ними навчальному навантаженню в межах одного навчального року очної форми навчання або його еквівалента, який зазвичай охоплює низку освітніх компонентів, для яких призначені кредити (на підставі результатів навчання та навантаження). Кредити ЄКТС, як правило, виражаються в цілих числах (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Кредитна мобільність – мобільність за обміном студента, що перебуває в закладі, який приймає, протягом певного періоду та здійснює діяльність, за яку присвоюються академічні кредити, що надалі визнає заклад, який його скерував (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Критерії оцінювання – опис того, що повинен уміти виконувати студент і на якому рівні, щоб продемонструвати, що навчальні результати були досягнуті і якою мірою. Критерії, як правило, відносяться до циклу та/або дескрипторів рівня для модуля, який вивчався у відповідній дисципліні (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали

(Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни).

Методи і критерії оцінювання для освітнього компонента повинні бути відповідними і узгоджуватись з результатами навчання, визначеними для нього, та видами навчальної діяльності (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Джерела:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни: додаток 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.: за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Курс – одиниця навчання, що передбачає послідовність у межах освітньої діяльності за певною сферою (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsed-2011-ru.pdf>

Курс лекцій – навчальне видання повного викладу тем навчальної дисципліни, визначених програмою (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku DSTU_3017_95.pdf

Курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу закладу вищої освіти і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових закладах вищої освіти, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Л

Лікар-резидент – особа, яка має ступінь магістра медичного спрямування, навчається виключно на відповідних клінічних кафедрах або базах резидентури з метою отримання кваліфікації лікаря певної спеціальності відповідно до переліку спеціальностей резидентури (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Ліцей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Ліцензійні умови – нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії (*Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»*).

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання закладом вищої

освіти або науковою установою, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності визначають мінімальні вимоги до кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності на певному рівні вищої освіти, а також інші вимоги, передбачені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності за освітніми програмами, що передбачають присвоєння кваліфікацій за професіями, для яких запроваджене додаткове регулювання, можуть містити інші вимоги, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням необхідності створення умов для учасників освітнього процесу з особливими потребами.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності є обов'язковими до виконання всіма закладами вищої освіти (науковими установами) *(Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»)*.

Джерела:

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoy-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню *(Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»)* .

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» поняття ліцензія визначено як рішення центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки про надання суб'єкту господарювання права на провадження освітньої діяльності зі спеціальності на певному рівні вищої освіти в межах ліцензованого обсягу.

Джерело:

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти) » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Ліцензований обсяг у сфері вищої або післядипломної освіти для осіб з вищою освітою – визначена ліцензією максимальна кількість осіб, яким заклад освіти може одночасно забезпечити здобуття вищої освіти за відповідною спеціальністю певного рівня вищої освіти або за відповідною спеціальністю (програмою, галуззю знань) у сфері післядипломної освіти для осіб з вищою освітою (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Ліцензований обсяг у сфері повної загальної середньої освіти – визначена ліцензією максимальна кількість осіб, яким заклад загальної середньої освіти або структурний підрозділ закладу освіти може одночасно забезпечити здобуття освіти на певному рівні повної загальної середньої освіти (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Ліцензований обсяг у сфері професійної (професійно-технічної) освіти – визначена ліцензією максимальна кількість осіб, яким заклад освіти може одночасно забезпечити здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за певною професією на кожному курсі навчання або групою споріднених професій, віднесених до одного класу (підкласу, групи) класифікаційного угруповання Національного класифікатора професій ДК 003:2010 (у разі ліцензування освітньої діяльності, що провадиться на виробництві), або післядипломної освіти (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Ліцензований обсяг у сфері фахової передвищої освіти – визначена ліцензією максимальна кількість осіб, яким заклад освіти може одночасно забезпечити здобуття фахової передвищої освіти за відповідною спеціальністю на рівні фахової передвищої освіти або післядипломної освіти (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проєкті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «ліцензування» – це процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до ліцензійних умов.

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

М

Магістр – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов’язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Ступінь магістра за спеціальностями, необхідними для доступу до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, може здобуватися на основі ступеня молодшого бакалавра, при цьому загальний обсяг програм вищої освіти для досягнення ступеня магістра на основі ступеня молодшого бакалавра становить 180–210 кредитів ЄКТС (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt->

Масові відкриті онлайн-курси (МВОК) – курси, які передбачають вільний доступ, безкоштовну реєстрацію і реалізуються в режимі онлайн, зазвичай із взаємною або автоматизованою підтримкою, кількість слухачів часто доволі велика (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Математична грамотність – здатність людини формулювати, застосовувати й інтерпретувати математику в різноманітних контекстах. Вона включає математичні міркування й застосування математичних понять, процедур, фактів та інструментів для опису, пояснення й прогнозування явищ. Вона допомагає зрозуміти роль математики у світі, робити аргументовані умовиводи й приймати рішення, необхідні людям як творчим, активним і мислячим громадянам (*PISA: математична грамотність*).

Джерело:

PISA: математична грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакуленко, В. П. Горох, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко ; пер. К. Є. Шумова. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Math_PISA_Framework.pdf

Математичний тест PISA – тестовий інструмент, який складається з груп тестових завдань, що містять словесний матеріал-стимул і, зазвичай, іншу інформацію, наприклад, таблиці, графіки, діаграми тощо та одне або більше завдань, пов'язаних із цим матеріалом-стимулом. Такий формат надає учням/студентам можливість більш детально зрозуміти контекст або проблему, виконуючи низку пов'язаних завдань (*PISA: математична грамотність*).

Джерело:

PISA: математична грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакуленко, В. П. Горох, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко; пер. К. Є. Шумова. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Math_PISA_Framework.pdf

Матеріали конференції (з'їзду, симпозиуму) – неперіодичний збірник підсумків конференції, доповідей, рекомендацій та рішень (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Медіаграмотність – складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаінформаційна грамотність (МІГ) – сучасна стратегія ЮНЕСКО, яка полягає у поєднанні традиційних концептів «медіаграмотності» та «інформаційної грамотності» в спільний концепт МІГ, що позначає комбінований набір компетенцій (знань, навичок і відносин), необхідних сьогодні для життя і роботи. МІГ розглядає всі види засобів масової інформації та інших постачальників інформації, таких як бібліотеки, архів, музеї та Інтернет, незалежно від використовуваних технологій. МІГ спрямована на розширення прав і свободи самовираження людей, забезпечення рівноправного доступу до інформації та знань і сприяння формуванню вільної, незалежної і плюралістичної медіа- та інформаційної системи (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдьонової,

М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіакомпетентність – рівень медіакультури, здатність діяти в медіапросторі, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаобізнаність – складова медіакультури, яка передбачає засвоєння особистістю системи знань про засоби масової комунікації, їх історію та особливості функціонування, користь і шкоду для людини, уміння убезпечити себе від деструктивних медіаінформаційних впливів і вільно орієнтуватись у світі інформації (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно-опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Головною метою медіаосвіти є формування медіакультури особистості в середовищі значущих для неї спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо).

Головними завданнями медіаосвіти є *сприяння формуванню: медіаінформаційної грамотності* як комплексу умінь, знань, розуміння і відносин, які дають споживачам можливість: ефективно і безпечно користуватися медіа, усвідомлено обирати, розуміти характер контенту і послуг, приймати рішення та користуватися повним спектром можливостей, які пропонують нові комунікаційні технології та медіаінформаційні системи, а також можливість захистити себе і свою сім'ю від шкідливого або вразливого інформаційного матеріалу; *медіаімунітету* особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіасередовищу і деструктивним медіаінформаційним впливам, забезпечує психологічне благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів; *рефлексії і критичного мислення* як психологічних механізмів, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції і саморегуляцію взаємодії з медіа на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту, джерела, форми і якості надання інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, розвивають здатність протистояти зовнішній інформаційній агресії і пропаганді, деструктивним медіаінформаційним впливам; *здатності до медіатворчості* для компетентного і здорового самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, розвитку патріотизму, української ідентичності, згуртованості, солідарності, зокрема для подолання соціальних наслідків воєнних дій на Донбасі та окупації Криму, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, доброзичливості в мережі стосунків, а також якості життя в значущих для особистості спільнотах; *спеціалізованих аспектів медіакультури*: візуальної медіакультури (сприймання кіно, телебачення), аудіальної і музичної медіакультури, розвинених естетичних смаків щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, сучасних напрямів

медіа-арту тощо (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*)).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта батьківська – форма медіаосвіти, що забезпечує ефективність медіаосвіти сім'ї як провідного чинника і соціального середовища ранньої соціалізації дитини; здатність убезпечувати дитину раннього віку від негативного впливу на її розвиток. Має стати частиною цілісної системи медіаосвіти, зокрема включатися до психологічного блоку підготовки фахівців різних профілів у вищій школі, громадських шкіл свідомого батьківства, діяльності бібліотек, соціальних служб і центрів по роботі із сім'ями тощо (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*)).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта дорослих – форма безперервної освіти, заснована на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і новітніх медіа; забезпечує вирівнювання досвіду поколінь (зокрема старшого покоління, соціалізація якого відбувалася в умовах іншої системи мас-медіа), постійний особистісний розвиток і підвищення кваліфікації. Медіаосвіта дорослих є необхідною складовою інформаційної безпеки держави в умовах зовнішньої інформаційної агресії і пропаганди, сприяє стійкості населення до деструктивних медіаінформаційних впливів (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*)).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової,

Медіаосвіта дошкільна – форма медіаосвіти, яка є принципово інтегрованою і спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища (у тому числі від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жажів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М.Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта засобами медіа (неформальна медіаосвіта) – провідна форма стихійної медіаосвіти дітей і дорослих, яка, однак, за відповідних зусиль може набувати ознак цілеспрямованості та конструктивності. Цілеспрямована медіаосвіта засобами медіа забезпечується навчальними, інформаційно-аналітичними, інформаційно-розважальними програмами та медіапроектами, потребує значного підвищення якості освітньої медіапродукції, залучення до виробництва та експертизи якості медіапродукту фахових медіапедагогів і медіапсихологів (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта позашкільна – форма медіаосвіти, що спрямована на розвиток способів творчого самовираження особистості, має супрово-

но на діяльності позашкільних навчальних закладів, публічних (зокрема спеціалізованих дитячих) бібліотек, громадських організацій, на волонтерських і комерційних засадах; охоплює медіаосвіту батьків, сімейну медіаосвіту, використовується в межах психотерапевтичної і психолого-консультаційної допомоги (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта у вищій школі – форма медіаосвіти, що передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів та медіапсихологів. Крім того, медіаосвітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах (предметна професійна медіаосвіта) (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіаосвіта шкільна – форма медіаосвіти, що включає інтегровану медіаосвіту (використання медіадидактики в межах існуючих предметів), спеціальні навчальні курси, факультативи, гурткову, студійну та інші форми позакласної роботи. Ця форма медіаосвіти спрямована переважно на формування критичного мислення, комунікаційної медіакомпетентності. Важливу роль можуть відігравати шкільні бібліотеки як сучасні комп'ютеризовані центри, в яких концентрується інформаційно-пошукова діяльність учнів (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Медіапедагоги – вчителі, викладачі, вихователі всіх ланок системи освіти, працівники бібліотек, керівники і співробітники медіастудій різного профілю в структурі центрів роботи з молоддю та інших організацій, які мають відповідну педагогічну і медіапсихологічну компетентність і впроваджують медіаосвіту (*Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*).

Джерело:

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Мережа закладів дошкільної освіти – заклади дошкільної освіти, структурні підрозділи інших юридичних осіб, фізичні особи-підприємці, що забезпечують здобуття дошкільної освіти на відповідній території (*проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Мережева форма здобуття вищої освіти – спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю закладу вищої освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Ре-

жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Мережева форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Методи оцінювання – увесь перелік письмових, усних та практичних тестів/іспитів, проектів, інших заходів, презентацій і портфоліо, які використовують для оцінювання успішності особи, яка навчається, і визнання досягнення результатів навчання освітнього компонента (навчальної дисципліни/модуля) (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Методичні рекомендації (методичні вказівки) – навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення(чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Мистецька діяльність у закладах вищої освіти – невід'ємна складова освітньої діяльності закладів вищої освіти культурологічного та/або мистецького спрямування. Проводиться з метою поглиблення

професійних компетентностей, інноваційної діяльності в мистецтві, що сприяє створенню нового культурно-мистецького продукту (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Мистецька освіта – освіта, яка передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Мистецька школа – заклад спеціалізованої мистецької освіти: музична, художня, хореографічна, хорова, школа мистецтв тощо, який надає початкову мистецьку освіту (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Міжнародна секторна організація – асоціація національних об'єднань, що охоплюють, наприклад, організації роботодавців і професіоналів, які репрезентують інтереси національних секторів (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) – частина Міжнародної системи соціальних і економічних класифікацій Організації Об'єднаних Націй (ООН), використовуваних для збору й аналізу зис-

тавлюваних на міжнародному рівні даних. МСКО – це класифікація, яка слугує керівництвом для впорядкування освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями і сферами освіти. МСКО – результат міжнародної угоди і документ, офіційно затверджений країнами-учасницями на Генеральній конференції ЮНЕСКО.

МСКО є основою для класифікації освітньої діяльності, визначеної в програмах та підсумкових кваліфікаціях відповідно до узгоджених на міжнародному рівні категорій. Тому основні положення і визначення МСКО призначені для міжнародного застосування й охоплення всього спектру систем освіти. МСКО класифікує освітні програми за їх змістом, використовуючи дві основні наскрізні класифікаційні величини: рівні освіти і сфери освіти (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Міжнародна стандартна класифікація професій (МСКП) – система класифікації і узагальнення інформації про професійну зайнятість на основі проведення статистичних досліджень, а також використання адміністративних ресурсів.

МСКП-08 становить собою 4-рівневу класифікаційну структуру, що дає змогу розподілити всі наявні сьогодні у світі професійні *заняття* на 436 початкових груп (*Міжнародна стандартна класифікація професій*).

Джерело:

International Standard Classification of Occupations (ISCO-08). Structure, group definitions and correspondence tables [Electronic Resource]. – Mode of access: URL:

<https://www.hse.ru/data/2014/09/01/1313537824/ISCO-08%20Eng.pdf>

Міжшкільний ресурсний центр (МРЦ) – юридична особа, що здійснює ресурсне забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, а також забезпечує поглиблене вивчення окремих предметів інваріантної та варіативної складових освітніх процесів (*Положення «Про міжшкільний ресурсний центр»*).

Джерело:

Положення «Про міжшкільний ресурсний центр» (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 9.11.2018 року №1221, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 січня 2019 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2019/02/13/nakazzareestrovaniymyu.pdf>

Місія <освітньої організації> – сенс існування організації, як це сформулювало найвище керівництво (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП

УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Місце провадження освітньої діяльності – об'єкт (приміщення, будівля, земельна ділянка та/або територія, та/або їх сукупність), що розташований за певною адресою, у межах якого (якої) провадиться освітня діяльність за відповідною спеціальністю (професією) чи групою споріднених професій, віднесених до одного класу (підкласу, групи) класифікаційного угруповання Національного класифікатора професій ДК 003:2010 на певному рівні (рівнях) вищої, фахової передвищої або професійної (професійно-технічної) освіти (крім місць проведення практичної підготовки, у тому числі при дуальному навчанні) та у сфері післядипломної освіти, повний цикл освітнього процесу на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти, діяльність на рівні дошкільної освіти (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/l1187-2015-%D0%BF>

Мобільність Europass – один з п'яти документів (Резюме, Мовний сертифікат, Мобільність Europass, Додаток до сертифіката, Додаток до диплома), які спрямовані на чітке та легке розуміння навичок та кваліфікацій на території Європи. Мобільність Europass – це документ, у

системи управління якістю. Методи аналізування даних можуть охоплювати статистичні методи.

Організація повинна визначити: 1) що потрібно піддавати моніторингу та вимірюванню; 2) методи моніторингу, вимірювання, аналізування та оцінювання, потрібні для забезпечення вірогідних результатів; 3) коли треба провадити моніторинг і вимірювання; 4) коли треба аналізувати та оцінювати результати моніторингу та вимірювання.

Організація повинна провадити моніторинг того, як замовники сприймають ступінь задоволення їхніх потреб і очікувань. Організація повинна визначити методи отримання, моніторингу та аналізування цієї інформації. Приклади моніторингу сприйняття замовниками можуть охоплювати опитування замовників, відгуки замовників стосовно наданих продукції та послуг, зустрічі з замовниками, аналізування частки ринку, схвальні відгуки, претензії протягом гарантійного строку і звіти розповсюджувачів продукції (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>
Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Моніторинг якості освіти – система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Моніторинг якості освіти у закладах фахової передвищої освіти – моніторинг, який проводиться на засадах, визначених Законом України «Про освіту». Моніторинг якості фахової передвищої освіти може бути внутрішній та зовнішній. Внутрішній моніторинг якості освіти, контроль за його дотриманням організовується та здійснюється педагогічною радою закладу фахової передвищої освіти (іншого суб'єкту освітньої діяльності). Зовнішній моніторинг якості фахової передвищої освіти проводиться з метою отримання об'єктивних даних про якість фахової передвищої освіти, забезпечення органів державної влади, громадськості відповідною статистичною та аналітичною інформацією (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову перевищу освіту» від 08.02.2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Монографія – наукове книжкове видання, певного дослідження однієї проблеми або теми, що належить одному чи декільком авторам (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення(чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

H

Набування/набуття компетентності – процес/наслідок процесу досягнення компетентності (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Навчальна програма – документ, в якому окреслюється коло компетентностей, якими має оволодіти здобувач освіти з навчального предмету (дисципліни), перелік та послідовність вивчення тем навчального матеріалу, рекомендації щодо кількості годин на кожну тему, розподіл тем за роками навчання та час, відведений на вивчення навчального предмету (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

За Державним стандартом України ДСТУ 3017–95 поняття «навчальна програма» означає навчальне видання, що визначає зміст, обсяг, а також порядок вивчення, викладання певної навчальної дисципліни чи її розділу (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Навчальна траєкторія – шлях, що вибирає особа, яка навчається, та який дозволяє їй накопичувати знання поступово та отримати необхідний набір компетентностей. Навчальна траєкторія може бути «зазначена» у положеннях та рекомендаціях закладу (зокрема визнання попереднього навчання і досвіду), а різні навчальні траєкторії можуть привести до присудження однакової кваліфікації. По суті, концепція «навчальна траєкторія» виражає вибір студентом шляху досягнення бажаних освітніх цілей (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Навчальне видання – видання систематизованих відомостей наукового або прикладного характеру, викладених у зручній для вивчення і викладання формі (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Навчальне навантаження – розрахунок часу, типово необхідного особі, яка навчається, для завершення всіх навчальних заходів, таких як: лекції, семінари, проекти, практичні роботи, практика/стажування, індивідуальні дослідження, що необхідні для досягнення певних результатів навчання у формальних навчальних середовищах. Відповідність навчального навантаження одного навчального року очної форми навчання 60 кредитам часто зазначається у національних нормативно-правових документах. Здебільшого навчальне навантаження студента коливається від 1500 до 1800 годин на навчальний рік. Це означає, що один кредит ЄКТС відповідає 25–30 годинам роботи. Зауважимо, що це типове (середнє) навантаження і для кожної особи, яка навчається, фактичний час для досягнення результатів навчання буде різним (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Навчальне навантаження студента – час (в годинах), який, як очікується, буде потрібно витратити пересічному студентові (на певному циклі/рівні) для того, щоб досягти визначених результатів навчання. Цей час включає всі види навчальної роботи, яку студент повинен виконати (наприклад, лекції, семінари, практичні роботи, самостійне навчання, професійні візити, екзамени) (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Навчальний наочний посібник – навчальне образотворче видання матеріалів на допомогу у вивченні, викладанні чи вихованні (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Навчальний посібник – навчальне видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник та офіційно затверджене як таке (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни – комплекс документів і форм організації та забезпечення викладання й засвоєння навчальної дисципліни. Основним документом навчально-

методичного забезпечення дисципліни, передбаченим освітнім законодавством, є робоча програма навчальної дисципліни, вимоги до змісту якої встановлені Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності (програма навчальної дисципліни, заплановані результати навчання, порядок оцінювання результатів навчання, рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті). Програма навчальної дисципліни, передбачена п. 12 ч. 3 ст. 34 та ч. 7 ст. 35 Закону України «Про вищу освіту», є одним із складників робочої програми.

Законодавство (п. 2.4 Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 13.06.2012 № 689) також передбачає створення контрольних завдань для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми). Як правило, такі контрольні завдання створюють за обов'язковими дисциплінами, передбаченими освітньою програмою.

Інші документи і форми навчально-методичного забезпечення дисципліни можуть визначати викладач та кафедра (група забезпечення освітньої програми), виходячи із необхідності максимально повного надання здобувачам освіти всієї інформації та матеріалів, необхідних для успішного вивчення дисципліни. Зокрема, це можуть бути підручники та навчальні посібники, а також авторські матеріали, розроблені викладачем: конспекти лекцій; методичні вказівки та рекомендації; індивідуальні завдання; збірники ситуаційних завдань (кейсів); приклади розв'язування типових задач чи виконання типових завдань; комп'ютерні презентації; ілюстративні матеріали; каталоги ресурсів тощо. Викладач може надавати здобувачам освіти посилання на доступну для них наукову, навчальну та методичну літературу, а також на електронні ресурси та інші джерела інформації, у тому числі іноземні та міжнародні, які мають дозвіл власника авторських прав на вільне використання в освітньому процесі (*Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти : додаток І до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 №1/9-434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Навчально-методичний посібник – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Навчально-науковий інститут – структурний підрозділ університету, академії, інституту, що об'єднує відповідні кафедри, лабораторії, науково-дослідні центри та експериментальні лабораторії, які проводять освітню діяльність і проводять наукові дослідження (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» (від 25.07.2018 р. № 2443-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Навчально-реабілітаційний центр – заклад загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Навчання – індивідуальне опанування(освоєння), набуття, засвоєння або трансформація інформації, знань, розуміння, світовідчуттів, цінностей, навичок, компетенцій і поведінки через інструкції, вивчення, досвіді практику (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Навчання впродовж життя – навчальна діяльність, що здійснюється протягом усього життя, з метою поліпшення знань, навичок і компетентностей з погляду особистого, громадянського, соціального та/або

професійного розвитку. Програми та послуги, що сприяють навчанню впродовж життя у сфері вищої освіти, можуть охоплювати загальноприйняті програми, продовжену освіту, вечірні класи, спеціальні програми для заочної форми навчання, доступ до бібліотек/ресурсів вищого навчального закладу, дистанційне навчання, тренінги, цільовий інструктаж/практику та консультаційні послуги серед інших заходів та ініціатив (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Навчання на робочому місці – навчання, яке реалізовує університет, коледж чи інший заклад на робочому місці в компанії, як правило, під наглядом відповідальної особи з тієї самої компанії, а також професійного викладача з-поза компанії (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Наглядова (підкувальна) рада закладу освіти – колегіальний орган управління закладом освіти, який сприяє вирішенню перспективних завдань його розвитку, залученню фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійсненню контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу освіти з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, науковою громадськістю, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Наглядова рада закладу вищої освіти – колегіальний орган управління закладу вищої освіти, що сприяє розв’язанню перспективних завдань його розвитку, залученню фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу вищої освіти з державними органами та органами місцевого самоврядування, науковою громадськістю, суспільно-політичними організаціями та суб’єктами господарської діяльності в інтересах розвитку та підвищення якості освітньої діяльності і конкурентоспроможності закладу вищої освіти, здійснює громадський контроль за його діяльністю тощо (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Найвище керівництво <освітньої організації> – особа чи група осіб, яка спрямовує та контролює діяльність організації на найвищому рівні. Найвище керівництво має право надавати повноваження та забезпечувати ресурси в межах організації. Якщо сфера застосування системи управління охоплює тільки частину організації, то до найвищого керівництва відносять тих, хто спрямовує та контролює цю частину організації (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Найвище керівництво повинне демонструвати своє лідерство та своє зобов’язання щодо системи управління якістю: 1) беручи на себе відповідальність за результативність системи управління якістю; 2) забезпечуючи розроблення політики у сфері якості та цілей у сфері якості та їх узгодженість зі стратегічним напрямком і середовищем організації; 3) забезпечуючи інтегрування вимог системи управління якістю в бізнес-процеси організації; 4) забезпечуючи наявність ресурсів, потрібних для системи управління якістю; 5) інформуючи персонал про важливість результативного управління якістю та відповідності вимогам системи управління якістю; 6) забезпечуючи досягнення системою управління якістю запланованих результатів; 7) задіючи, скеровуючи та заохочуючи персонал з тим, щоб він робив внесок у результативність системи управління якістю; 8) сприяючи поліпшуванню; 9) підтримую-

чи інших відповідних керівників для демонстрування їхнього лідерства в їхніх сферах відповідальності.

Найвище керівництво повинне сформувати, запровадити та актуалізувати політику у сфері якості: 1) яка відповідає призначеності й середовищу організації та підтримує її стратегічний напрямок; 2) яка надає основу для встановлення цілей у сфері якості; 3) у якій є зобов'язання задовольняти застосовні вимоги; 4) у якій є зобов'язання щодо постійного поліпшування системи управління якістю.

Найвище керівництво повинне забезпечити, щоб обов'язки та повноваження для відповідних посад було встановлено, доведено до відома та зрозуміло зазначено в межах організації.

Найвище керівництво повинне встановити обов'язки та повноваження для: 1) забезпечення, щоб система управління якістю відповідала вимогам цього стандарту; 2) забезпечення отримання запланованих виходів процесів; 3) звітування про дієвість системи управління якістю та про можливості для поліпшення, зокрема перед найвищим керівництвом; 4) забезпечення сприяння орієнтації на замовника на всіх рівнях в організації; 5) забезпечення, щоб у разі планування та запровадження змін до системи управління якістю не було порушено цілісності системи управління якістю (*ДСТУ ISO 9001:2015, IDT*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю.

Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. –

Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю.

Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу:

<http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Накопичення кредитів – процес отримання кредитів за навчання в рамках програми на здобуття ступеня. В системі накопичення кредитів, для того щоб успішно закінчити програму навчання або її частину, необхідно отримати певну кількість кредитів відповідно до вимог програми. Кредити присуджуються і накопичуються лише тоді, коли успішне досягнення визначених результатів навчання підтверджене оцінюванням (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

У контексті Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи під поняттям «Накопичення кредитів» розуміють як процес накопичення кредитів, присвоєних за досягнення результатів навчання освітніх компонентів у системі формальної освіти, а також за інші навчальні досягнення шляхом неформальної та інформальної освіти. Студент може накопичувати кредити для того, щоб отримати кваліфікацію, відповідно до вимог закладу, або документ про особисті досягнення для цілей навчання впродовж життя (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Наочний посібник – видання, зміст якого передається в основному, зображувальними засобами (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Наступність/переведення (опанування програми) – процес, що дозволяє особі, яка навчається, переходити від одного етапу виконання освітньої програми до наступного, а також отримати доступ до освітніх програм, які ведуть до кваліфікацій вищого рівня, ніж ті, які він/вона вже має (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Наукова експедиція – організаційна форма наукових досліджень, що передбачає подорож, поїздку, відрядження наукового працівника (групи наукових працівників) з метою здобуття емпіричних відомостей для отримання практичного досвіду та подальших теоретичних узагальнень у відповідній галузі наук (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворена в установленому законодавством порядку, для якої наукова та (або) науково-технічна діяльність є основною (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукова (науково-технічна) продукція – науковий та (або) науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукова (науково-технічна) робота – наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, проведені з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату. Основними видами наукової (науково-технічної) роботи є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, дослідно-технологічні, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням нових наукових і науково-технічних знань

до стадії практичного використання (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти – невід’ємна складова освітньої діяльності, що проводиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. Провадження наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов’язковим (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Наукове видавництво – видавництво-юридична особа, основним видом діяльності якої є видавнича діяльність, спрямована на висвітлення результатів наукової, науково-технічної, науково-педагогічної, науково-організаційної діяльності, оприлюднення наукових результатів, представлення наукової (науково-технічної) продукції, а також досліджень у галузі теорії та методики науково-видавничої справи (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукове видання – твір (узагальнююча наукова праця, монографія, збірник наукових праць, збірник документів і матеріалів, тези та матеріали наукових конференцій, автореферат дисертації, препринт, словник, енциклопедія, науковий довідник або покажчик, наукове періодичне видання тощо) наукового характеру, що пройшов процедуру наукового рецензування та затвердження до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або вищого навчального закладу, редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений шляхом друкування, тиснення або в інший спосіб, містить інформацію про результати наукової, науково-технічної, науково-педагогічної, науково-організаційної діяльності, теоретичних чи експериментальних досліджень (науково-дослідне видання); підготовлені науковцями до публікації тексти пам'яток культури, історичних документів чи літературних текстів (археографічне або джерелознавче видання); науково систематизовані дані чи матеріали, що відображають історію науки та сучасний стан наукового знання (науково-довідкове або науково-інформаційне видання), призначені для поширення, що відповідають вимогам національних стандартів, інших нормативних документів з питань видавничого оформлення, поліграфічного і технічного виконання (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукове і методичне забезпечення освіти – комплекс науково-методичних заходів, які здійснюють центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук України, органи із забезпечення якості освіти, центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, заклади освіти, інші науково-методичні та методичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, творчими спілками, асоціаціями, товариствами, громадськими об'єднаннями, у тому числі фаховими організаціями (професійними асоціаціями), об'єднаннями роботодавців, незалежними установами оцінювання та забезпечення якості освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Науковий (науково-технічний) проект – комплекс заходів, пов’язаних із забезпеченням виконання та безпосереднім проведенням наукових досліджень та (або) науково-технічних розробок з метою досягнення конкретного наукового або науково-технічного (прикладного) результату (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науковий журнал – періодичне журнальне видання статей та матеріалів теоретичних досліджень, а також статей та матеріалів прикладного характеру, призначене переважно фахівцям певної галузі науки. Залежно від цільового призначення наукові журнали поділяють на науково-теоретичні, науково-практичні та науково-методичні. Науково-практичний журнал, який містить статті, матеріали, реферати з технічних наук, називається науково-технічним журналом (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Науковий керівник – член професорсько-викладацького персоналу університету, який здійснює нагляд за просуванням кандидата на докторський ступінь, надає поради і настанови, і може бути залучений до оцінювання дисертації (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат – заклад спеціалізованої освіти II–III або III ступеня наукового профілю (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Науковий підрозділ – структурний підрозділ юридичної особи, основним завданням якого є провадження наукової, науково-технічної або науково-організаційної діяльності, у штаті якого посади наукових працівників становлять не менш як 50 відсотків. Типами наукового підрозділу є інститут, науково-дослідна частина, управління, відділення, комплекс, центр, відділ, лабораторія, секція, сектор, бюро, група, філіал, дослідна станція, дослідне поле, ботанічний сад, дендропарк, обсерваторія, наукова (науково-технічна) бібліотека, науковий (науково-технічний) музей (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науковий результат – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науковий рівень вищої освіти – рівень, що відповідає десятому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв’язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» (від 25.07.2018 р. № 2443-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Наукові працівники – особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Науково-виробниче видання – видання відомостей результатів теоретичних та (чи) експериментальних досліджень, а також конкретних рекомендацій щодо їх впровадження у практику (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Науково-організаційна діяльність – діяльність, спрямована на методичне, організаційне забезпечення та координацію наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність в університетах, академіях, інститутах та закладах післядипломної освіти, що пов’язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Наукові працівники – особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» науковий працівник – вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) професійно провадить наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством.

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науково-педагогічний працівник – вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) в університеті, академії, інституті професійно провадить педагогічну та наукову або науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, ви-

значених законодавством (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

Джерела:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Науково-популярне видання – видання відомостей теоретичних та (чи) експериментальних досліджень в галузі науки, культури і техніки, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Науково-технічна діяльність – наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв’язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науково-технічний (прикладний) результат – одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдо-

сконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Науково-технічні (експериментальні) розробки – науково-технічна діяльність, що базується на наукових знаннях, отриманих у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, та провадиться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання. Результатом науково-технічних (експериментальних) розробок є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності, нові або істотно вдосконалені послуги (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Національна академія педагогічних наук України (НАПНУ) – самоврядна наукова організація у сфері освіти, заснована на державній власності (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Національна рамка кваліфікацій (НКР) – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої*

системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти).

Згідно з Європейською кваліфікаційною рамкою для навчання впродовж життя національна кваліфікаційна рамка означає інструмент для класифікації кваліфікацій відповідно до низки критеріїв для рівнів досягнутого навчання, який, водночас, прагне об'єднати і скоординувати національні підсистеми кваліфікацій, а також покращити прозорість, доступ, розвиток і якість кваліфікацій щодо ринку праці і громадянського суспільства (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Національні рамки кваліфікацій охоплюють усі освітні кваліфікації (або, залежно від політики відповідної країни, – усі кваліфікації вищої освіти) у системі освіти. Вони показують, що студенти повинні знати, розуміти та бути здатними виконати на основі наданої кваліфікації (результатів навчання), а також як саме пов'язані кваліфікації в межах системи, тобто як особи, що навчаються, можуть рухатися між кваліфікаціями в системі освіти. Національні рамки кваліфікацій розробляють компетентні державні органи відповідної країни разом із широким колом зацікавлених сторін, зокрема вищих навчальних закладів, студентів, працівників і роботодавців (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/methodocom_QUAERE.pdf

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Національна система кваліфікацій (НСК) – сукупність інституцій і правових норм, які регулюють процеси формування освітніх та/або професійних вимог до осіб відповідно до потреб суспільства та ринку праці, оцінювання кваліфікаційного рівня (*Закон України «Про освіту»*).

Згідно з Європейською кваліфікаційною рамкою для навчання впродовж життя національна система кваліфікацій означає всі аспекти діяльності держави – члена ЄС, пов’язані із визнанням навчання та іншими механізмами, які об’єднують освіту і підготовку з ринком праці та громадянським суспільством. Це охоплює розроблення і виконання інституційних заходів і процесів щодо перевірки якості, оцінки і присвоєння кваліфікацій. Національна система кваліфікацій може охоплювати декілька підсистем і може містити національну кваліфікаційну рамку (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) – постійно діючий колегіальний орган, уповноважений Законом України «Про вищу освіту» реалізувати державну політику у сфері забезпечення якості вищої освіти. До участі у своїй діяльності залучає міжнародних експертів, представників провідних іноземних вищих навчальних закладів та/або експертів інституцій, які забезпечують якість вищої освіти в інших країнах (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Національне агентство кваліфікацій (НАК) – постійно діючий колегіальний орган, уповноважений реалізувати державну політику у сфері кваліфікацій (*Закон України «Про освіту»*).

НАК формується на паритетних засадах з представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики, Міністерства економічного розвитку, Спільного представницького органу всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців та Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок.

Національне агентство кваліфікацій бере участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері кваліфікацій; забезпечує взаємодію, координацію та підвищення ефективності діяльності заінтересованих сторін у сфері кваліфікацій; супроводжує запровадження Національної рамки кваліфікацій з додержанням вимог Закону України «Про освіту»; здійснює міжнародне співробітництво у сфері кваліфікацій, в тому числі з метою гармонізації Національної рамки кваліфікацій з аналогічними міжнародними документами; координує оцінювання ефективності державної політики у сфері кваліфікацій; забезпечує прогнозування потреб ринку праці у кваліфікаціях; здійснює супровід інформаційного забезпечення Національної системи кваліфікацій і Національної рамки кваліфікацій; створює і веде Реєстр кваліфікацій; готує проект порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів і подає його на затвердження Кабінету Міністрів України; реєструє професійні стандарти та забезпечує відкритий доступ до них; координує розроблення професійних стандартів; бере участь у розробленні стандартів освіти; здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів; розробляє критерії та процедури визнання професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах; формує вимоги до процедур присвоєння кваліфікацій, визнання результатів неформального та інформального навчання; взаємодіє з органами та установами забезпечення якості освіти; здійснює інші повноваження, передбачені законом (*Проект Статуту Національного агентства кваліфікацій*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Статут Національного агентства кваліфікацій: проект[Електронний ресурс] : Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-utvorennya-nacionalnogo-agentstva-kvalifikacij>

Незалежна установа оцінювання та забезпечення якості вищої освіти – недержавна організація (установа, агенція, бюро тощо), акредитована Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, що здійснює оцінювання освітньої програми, результатів навчання та/або закладів вищої освіти (їхніх структурних підрозділів) з метою вироблення рекомендацій і надання допомоги закладам вищої освіти в організації системи забезпечення якості вищої освіти та внесення пропозицій Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти щодо акредитації освітньої програми (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Незалежне тестування професійних компетентностей педагогічних працівників – складова сертифікації, що передбачає перевірку професійних компетентностей учасника сертифікації та проводиться шляхом виконання ним тестових завдань (тестів) (*Положення «Про сертифікацію педагогічних працівників»*).

Джерело:

Положення про сертифікацію педагогічних працівників : проект[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikov>

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Це порушення охоплює будь-які випадки свідомого завищення або заниження оцінок викладачами. Зокрема, це може бути: використання різних підходів і критеріїв при оцінюванні однотипних робіт різних здобувачів освіти; навмисне створення нерівних умов для різних здобувачів тощо. Надання та/або отримання будь-яких необґрунтованих переваг в освітній, дослідницькій чи трудовій діяльності здобувачам освіти та співробітникам закладу вищої освіти, у тому числі через родинні та інші неформальні зв'язки, застосування тиску на осіб, що приймають відповідні рішення. До необ'єктивного оцінювання також може бути зараховано використання незрозумілої здобувачам освіти системи оці-

нювання; невчасне повідомлення здобувачів освіти про систему оцінювання результатів навчання; створення системи оцінювання, що не відповідає декларованим цілям та завданням теми, дисципліни, практики, освітньої програми тощо (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Неуспішне завершення освітньої програми – неспроможність особи досягнути навчальних цілей освітньої програми, незважаючи на участь у всіх компонентах освітньої програми (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isc2011-ru.pdf>

Неформальна (освітня) кваліфікація – кваліфікація, присвоєна у результаті досягнення цілей навчання освітньої програми в системі неформальної освіти (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isc2011-ru.pdf>

Неформальна освіта – освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій (*Закон України «Про освіту»*).

У контексті Міжнародної стандартної класифікації освіти поняття «неформальна освіта» – це освіта, інституціоналізована, цілеспрямована і спланована особою або організацією, яка забезпечує надання освітніх послуг. Визначальною характеристикою неформальної освіти є те,

що вона слугує доповненням і/або альтернативою формальній освіті у навчанні впродовж життя. Неформальна освіта доступна для людей будь-якого віку, але вона необов'язково має цілеспрямовану структуру, вона може бути короткою за тривалістю і/або низькою за інтенсивністю; вона, зазвичай, організовується у формі короткотривалих курсів, майстер-класів або семінарів. Навчання в межах програм неформальної освіти часто проводиться для забезпечення загального права доступу до освіти.

Неформальна освіта найчастіше веде до отримання кваліфікацій, які не визнаються кваліфікаціями формальної освіти чи їх еквівалентами, що відповідають національним чи субнаціональним органам освіти, або ж кваліфікації зовсім не присвоюється. Однак, офіційно визнані кваліфікації можуть бути отримані в результаті участі в спеціальних програмах неформальної освіти: подібне часто відбувається, якщо в межах неформальної освіти поповнюються компетенції, набуті в інших контекстах.

Залежно від національного контексту неформальна освіта може охоплювати програми з ліквідації неграмотності дорослих та молоді і програми для дітей, які не відвідують школу, а також програми з розвитку життєвих і трудових навичок, програми, спрямовані на соціальний і культурний розвиток. Вона може охоплювати підготовку на робочому місці для вдосконалення або адаптації наявних кваліфікацій чи навичок, навчання безробітних або представників економічно не активного населення, а також в деякому разі можливі шляхи переходу до формальної освіти і навчання. Неформальна освіта може також містити навчальну діяльність, спрямовану на самоосвіту і, відповідно необов'язково пов'язану з роботою. Успішне завершення програми неформальної освіти і/або отримання освітньої кваліфікації зазвичай не дає доступу до вищого рівня освіти, якщо програма незатверджена в системі формальної освіти і не визнана відповідними установами (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Неформальне навчання – навчання, яке відбувається через заплановані заходи (з огляду на навчальні цілі, час навчання), з деякими формами навчальної підтримки (наприклад, взаємодія студента та викладача); може містити програми для розвитку трудових навичок, грамотності дорослих і базової освіти для тих, хто достроково покинув школу. Дуже поширеними прикладами такого навчання є корпоративне навчання, за допомогою якого компанії оновлюють та поліпшують навички своїх працівників (наприклад, навички у сфері ІКТ), структуроване онлайн-навчання (наприклад, з використанням відкритих освітніх ресурсів), курси, реалізовані організаціями громадянського суспільства для своїх членів, цільових груп або широкої громадськості (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Нульовий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який передбачає здатність особи діяти у відомих простих ситуаціях під безпосереднім контролем і який відповідає дошкільній освіті (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

О

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування (*Закон України «Про освіту»*).

Крім зазначених вище, формами обману також є: імітація освітньої та наукової діяльності; неправдиве співавторство: приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо); невключення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків, розробці алгоритмів, аналізі результатів експериментів та розрахунків, написанні тексту тощо; свідоме викривлення посилань на джерела, свідоме викривлення інформації, що міститься у джерелах, на які зроблені посилання (в деяких випадках це може також бути академічним плагіатом); проходження процедур контролю та оцінювання результатів навчання підставними особами; продаж, поширення, постінг або публікація курсів лекцій, роздаткових матеріалів, записів або іншої інформації, наданої викладачем, а також використання їх для будь-яких комерційних цілей без письмового дозволу викладача; симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів; отримання копії екзаменаційних білетів, питань чи завдань раніше, ніж буде дозволено викладачем; недозволене співробітництво,

зокрема при виконанні студентських проєктів, що подаються як результати самостійної роботи; використання недозволеної допомоги при виконанні індивідуальних та контрольних завдань; повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність з інших дисциплін, без дозволу викладача (іноді це розглядають як різновид самоплагіату); підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо); надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи; надання закладом вищої освіти або його співробітниками недостовірної інформації про заклад, його освітні програми, систему оцінювання, результати навчання, конкурси тощо; неправдиві повідомлення здобувачів освіти про події, які вимагають припинення освітнього процесу, перенесення контрольних заходів тощо (техногенні аварії, стихійні лиха, загроза вибуху тощо) та інше (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Опорний заклад освіти – заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Організація, котра забезпечує надання освітніх послуг – організація, для якої надання освітніх послуг є основною або побічною ме-

тою. Це можуть бути державні освітні заклади, а також приватні освітні заклади, недержавна організація або державна неосвітня організація (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Організація <освітня> – особа чи група людей, які мають свої власні функції з відповідальністю, повноваженнями та взаємовідносинами, щоб досягати своїх цілей (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Організація повинна визначити зовнішні та внутрішні чинники, які є відповідними для її призначеності та її стратегічного напрямку та які впливають на її здатність досягати результату(-ів), запланованого(-их) її системою управління якістю. Організація повинна здійснювати моніторинг і аналізування інформації про ці зовнішні та внутрішні чинники. Чинники можуть охоплювати позитивні та негативні фактори чи умови для розглядання. Розуміння зовнішнього середовища може бути полегшено розгляданням чинників, що їх зумовлюють правове, технологічне, конкурентне, ринкове, культурне, соціальне та економічне середовища міжнародного, національного, регіонального чи місцевого масштабу. Розуміння внутрішнього середовища може бути полегшено розгляданням чинників, пов'язаних з цінностями, культурою, знанням і дієвістю організації.

Організація повинна, наскільки це необхідно: 1) підтримувати в актуальному стані задокументовану інформацію, необхідну для функціонування процесів; 2) зберігати задокументовану інформацію, щоб мати впевненість у тому, що процеси виконують так, як заплановано.

Організація повинна: 1) визначити необхідну компетентність особи (осіб), яка(-і) під її контролем виконує(-ють) роботу, що впливає на дієвість і результативність системи управління якістю; 2) забезпечувати впевненість у тому, що компетентність цих осіб ґрунтується на належних освіті, професійній підготовленості чи досвіді; 3) там, де застосовано, вживати заходів для набуття необхідної компетентності та оцінювати результативність ужитих заходів; 4) зберігати належну задокументовану інформацію як доказ компетентності. Застосовні заходи можуть охоплювати, наприклад, проведення навчання, наставни-

цтво чи переведення персоналу на нові посади, чи прийняття компетентних осіб на роботу, чи укладання з ними контрактів (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Освіта – процеси, за допомогою яких суспільство цілеспрямовано передає накопиченні знання, розуміння, світовідчуття, цінності, навички, компетенції і моделі поведінки з покоління в покоління. Цей процес охоплює комунікацію для навчання (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Освіта дорослих – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є реалізації права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Освіта наукового спрямування – вид спеціалізованої освіти, що базується на дослідно-орієнтованому навчанні, спрямований на поглиблене вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої дослідно-експериментальної, конструкторської, винахідницької діяльності (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Освітнє об'єднання – договірне об'єднання закладів освіти, закладів культури, фізичної культури і спорту, інших юридичних осіб, кожен із учасників якого зберігає статус юридичної особи (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Освітній заклад – офіційна організація (школа, коледж, університет або навчальний центр), основна мета якого полягає у наданні освіти. Такі організації зазвичай акредитуються і отримують офіційних дозвіл на діяльність від національних (державних) органів влади або рівнозначних їм органів управління (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Освітній компонент – самодостатній, формально структурований навчальний досвід (навчальна дисципліна, модуль, практика/стажування) (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Освітній округ – сукупність закладів освіти (їхніх філій), у тому числі закладів позашкільної освіти, закладів культури, фізичної культури і спорту, що забезпечують доступність освіти для осіб, які проживають на відповідній території (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Освітній омбудсмен – посадова особа, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань щодо захисту прав у сфері освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Освітній процес у закладі вищої освіти – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані ре-

зультати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма» визначено як єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання, які дають право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної кваліфікації.

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті (*Закон України «Про освіту»*).

У контексті Міжнародної стандартної класифікації освіти під освітньою діяльністю розуміють цілеспрямовану діяльність, що передбачає певну форму комунікації, націлену на навчання. Освітня діяльність є організованою, тобто структурно чи в певній послідовності спланованою для досягнення явно або не явно виражених цілей. При цьому передбачається наявність установи постачальника (особа, група осіб чи організація), що створює умови для навчання і застосування методів навчання. Зазвичай навчання передбачає наявність викладача або наставника, який спрямовує комунікацію, знання й навички на освітній процес. Метод навчання може бути опосередкованим, наприклад, через радіо, телебачення, комп'ютерне устаткування, фільми, записи, Інтернет та інші комунікаційні технології (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Освітня діяльність закладу позашкільної освіти (освітня діяльність у системі позашкільної освіти) – процес надання знань, формування вмінь і навичок з різних напрямів позашкільної освіти, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей відповідно до задатків та запитів особи (*Закон України «Про позашкільну освіту»*).

У проекті Закону України «Про позашкільну освіту» поняття «освітня діяльність у системі позашкільної освіти» – діяльність суб'єкта освітньої діяльності в системі позашкільної освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-pozashkilnu>

Освітня діяльність у закладах вищої освіти – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Освітня діяльність у сфері вищої освіти – діяльність закладів вищої освіти і наукових установ, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої освіти за відповідними спеціальностями на певних рівнях вищої освіти (початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти, першому (бакалаврському) рівні, другому (магістерському) рівні, третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівні); закладів вищої освіти іноземних держав або їх структурних підрозділів (філій), що утворюються і функціонують на території України, незалежно від виду такої діяльності (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня діяльність у сфері дошкільної освіти – діяльність закладів дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типу і форми власності, фізичної особи – підприємця або структурного підрозділу юридичної особи приватного чи публічного права, основним видом діяльності яких є освітня діяльність за рівнем дошкільної освіти, спрямована на організацію забезпечення та реалізацію освітнього процесу (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня діяльність у сфері післядипломної освіти – діяльність закладів вищої, фахової передвищої, післядипломної, професійної (професійно-технічної) освіти, що провадиться на певних рівнях вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти та включає спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування, інтернатуру, лікарську резидентуру; ліцензуванню підлягає освітня діяльність у сфері післядипломної освіти, обов'язковість якої передбачена законами (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня діяльність у сфері повної загальної середньої освіти – діяльність закладів загальної середньої освіти незалежно від типу і форми власності або структурного підрозділу іншого закладу освіти, спрямована на організацію забезпечення та реалізацію освітнього процесу за рівнями повної загальної середньої освіти (початкової освіти, базової середньої освіти, профільної середньої освіти) (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня діяльність у сфері професійної (професійно-технічної) освіти – діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти незалежно від типу і форми власності, що провадиться з метою підготовки (у тому числі первинної професійної підготовки та професійно-технічного навчання) здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовки та/або підвищення їх кваліфікації за професіями, які включені до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, на рівнях професійної (професійно-технічної) освіти (першому (початковому) рівні, другому (базовому) рівні, третьому (вищому) рівні); закладів професійної (професійно-технічної) освіти іноземних держав або їх структурних підрозділів (філій), що утворюються і функціонують на території України, незалежно від виду такої діяльності (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня діяльність у сфері фахової передвищої освіти – діяльність закладів фахової передвищої освіти, що провадиться з метою підготовки здобувачів фахової передвищої освіти за відповідними спеціальностями на рівні фахової передвищої освіти; закладів фахової передвищої освіти іноземних держав або їх структурних підрозділів (філій), що утворюються і функціонують на території України, незалежно від виду такої діяльності (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Освітня програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання (*Закон України «Про освіту»*).

У Міжнародній стандартній класифікації освіти (МСКО) поняття «освітня програма» тлумачиться як єдиний комплекс або послідовність видів освітньої діяльності, або комунікації, спланованої та організованої для досягнення заздалегідь визначених цілей навчання або конкретних освітніх завдань упродовж певного періоду часу. Цілі полягають в удосконаленні знань, навичок і компетенцій у межах особистого, громадянського, суспільного і/або виробничого контексту. Цілі навчання зазвичай пов'язані з підготовкою до навчання на більш високому рівні, оволодіння професією або декількома професіями, а також можуть бути спрямовані на розвиток особистості чи на проведення дозвілля. Загаль-

ною характеристикою освітньої програми є те, що після досягнення цілей навчання або після виконання освітніх завдань, видають документ, який підтверджує успішне її завершення (*Международная стандартная классификация образования*).

Освітні програми самостійно розробляють заклади вищої освіти з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених Законом України «Про освіту», Національною рамкою кваліфікацій та стандартами вищої освіти.

Освітні програми, що передбачають присвоєння професійних кваліфікацій, повинні забезпечувати виконання вимог відповідних професійних стандартів, якщо інше не передбачене законодавством.

Заклади вищої освіти можуть використовувати при розробці освітніх програм міжнародні документи (міжнародні стандарти, рекомендації, модельні, зразкові освітні програми тощо), а також національні та міжнародні професійні стандарти професій, допуск до яких передбачає наявність вищої освіти відповідного або вищого рівня.

Освітня програма повинна містити: перелік освітніх компонентів; їх логічну послідовність; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти.

На першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти можуть створюватись освітні програми за двома спеціальностями, які повинні забезпечувати виконання стандартів вищої освіти для кожної з них.

На початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти можуть створюватись освітні програми за галуззю знань, якщо це не суперечить відповідним стандартам вищої освіти.

Для потреб планування підготовки фахівців та збирання статистичних даних щодо вищої освіти одна з спеціальностей визначається як основна.

Для спеціальностей, необхідних для доступу до професій, які потребують додаткового регулювання, можуть створюватись освітні програми за двома спеціальностями на будь-якому рівні вищої освіти, якщо це передбачено відповідними стандартами вищої освіти (*Проект Зако-*

ну України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isc-ed-2011-ru.pdf>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»

(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Ре-

жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Освітньо-науковий рівень вищої освіти – рівень вищої освіти, який відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Освітньо-творчий рівень вищої освіти – рівень вищої освіти, який відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає оволодіння методологією мистецької та мистецько-педагогічної діяльності, здійснення самостійного творчого мистецького проекту, здобуття практичних навичок продукування нових ідей і розв'язання теоретичних та практичних проблем у творчій мистецькій сфері (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Основна діяльність наукових установ – проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовка наукових кадрів, розвиток і збереження наукової інфраструктури (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Особа, яка навчається – фізична особа, що задіяна в освітньому процесі (формальному, неформальному або інформальному навчанні). Студенти є особами, які беруть участь у формальному процесі навчання (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Оцінювання результатів навчання – оцінювання досягнення цілей навчання людей за допомогою різноманітних методів (письмове, усне тестування/екзамени, практичні тести, проект і портфоліо) упродовж або наприкінці освітньої програми (*Международная стандартная классификация образования*).

Засобами оцінювання, зокрема методами демонстрування результатів навчання можуть бути: екзамени; комплексні іспити; стандартизовані тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо, інші види індивідуальних та групових завдань (*Рекомендації щодо структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни*).

Джерела:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Рекомендації щодо структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни : додаток 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Оцінювання читацької грамотності PISA – вимірювання рівня володіння учнями читацькими процесами шляхом надання контекстів для читання (сценаріїв, текстів), що визначають цілі, досягнення яких забезпечує успішне виконання завдань (*PISA: читацька грамотність*).

Джерело:

PISA: читацька грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. – К.: УЦОЯО, 2017. – 123 с. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf

Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Очна (денна, вечірня) форма здобуття вищої освіти – спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

П

Пансіон – структурний підрозділ закладу освіти, що забезпечує проживання та/або повне (часткове) утримання учнів відповідно до законодавства (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Парціальна програма – документ, що містить опис очікуваних результатів навчання за окремими освітніми лініями Базового компонента дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*»).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Педагог – педагогічний працівник або самозайнята особа, яка провадить педагогічну діяльність (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Педагогічна інтернатура – форма післядипломної педагогічної освіти, яка передбачає систематичну роботу педагогічного працівника над формуванням та вдосконаленням власної педагогічної майстерності впродовж першого року професійної діяльності під керівництвом досвідченого педагога-наставника (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Педагогічна освіта – система професійної підготовки педагогічних працівників до здійснення педагогічної діяльності (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Педагогічна спеціальність – спеціальність галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Підготовка зі спеціальностей 024 «Хореографія», 053 «Психологія» або 231 «Соціальна робота» може входити до освітніх програм педагогічної освіти як друга спеціальність (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf

Педагогічний патронаж – спосіб організації освітнього процесу педагогічними працівниками, що передбачає забезпечення ними засвоєння освітньої програми здобувачем освіти, який за психофізичним станом або з інших причин, визначених законодавством, зокрема з метою забезпечення доступності здобуття освіти, потребує такої форми.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Педагогічний працівник – особа, яка провадить навчальну, виховну, методичну, організаційну роботу та іншу педагогічну діяльність, передбачену трудовим договором у формальній та/або неформальній освіті (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf

Педагогічний працівник закладу дошкільної освіти – особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю та/або професійну кваліфікацію педагогічного працівника, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки (*Закон України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Первинна професійна (професійно-технічна) підготовка – процес здобуття та отримання особою вперше професійних кваліфікацій відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій за відповідною професією

(групою професій), спеціальністю (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Переекзаменування – процедура перескладання (повторного складання) екзамену, яка встановлюється для студентів, які не змогли скласти або які не склали екзамену або не пройшли/проходили оцінювання в перший за розкладом раз.

Коли надається можливість переекзаменування, рішення про те, склав чи не склав кандидат екзамен, приймається після того, як стануть відомі результати переекзаменування (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Перезарахування/трансфер (кредитів) – процес визнання отриманих в одному контексті (програма, заклад) кредитів у іншому формальному контексті з метою отримання кваліфікації. Присвоєні в одній програмі кредити можуть бути перезараховані в іншу програму, що пропонується у тому ж або іншому закладі. Перезарахування кредитів є ключовим фактором успішної мобільності. Інститути, факультети, кафедри можуть укладати угоди, які гарантують автоматичне визнання і перезарахування кредитів (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Перелік галузей знань та спеціальностей – систематизований перелік, який містить найменування галузей знань та спеціальностей, за якими заклади освіти здійснюють підготовку фахівців.

Перелік галузей знань та спеціальностей розробляється на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти і затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Перелік галузей знань та спеціальностей розробляється з метою впорядкування освітніх програм, диференціації вимог до них, забезпечення порівнянності документів про вищу освіту, планування підготовки фахівців та збирання статистичних даних щодо вищої освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти) » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Перепідготовка – освіта дорослих, спрямована на професійне навчання з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями) (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Пересувні лабораторії Міжшкільного ресурсного центру – рухомі, мобільні лабораторії, призначені для забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, раціонального та ефективного використання наявних ресурсів, матеріально-технічної бази Міжшкільного ресурсного центру (*Положення «Про міжшкільний ресурсний центр»*).

Джерело:

Положення «Про міжшкільний ресурсний центр» (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 9.11.2018 року №1221, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 січня 2019 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – рівень, що відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов’язків за обраною спеціальністю (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – рівень, який передбачає здобуття особою кваліфікацій, що відповідають другому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Перший рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) базові загальні знання; 2) базові вміння, необхідні для виконання завдань; 3) здатність працювати або навчатися в контексті тої чи тої структури під безпосереднім спостереженням (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Перший рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи виконувати прості завдання у типових ситуа-

ціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання, виконувати завдання під безпосереднім керівництвом іншої особи і який відповідає початковій освіті (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Підготовка – освіта для досягнення конкретних цілей навчання, особливо в професійній освіті.

Визначення поняття «освіта» у Міжнародній стандартній класифікації освіти охоплює поняття «підготовка» (вишкіл) (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Підручник – навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Післядипломна освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. (*Закон України*

«Про освіту»); спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності (Закон України «Про вищу освіту»).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Планування якості – складова частина управління якістю, зосереджена на встановленні цілей у сфері якості та на визначенні операційних процесів і відповідних ресурсів, необхідних для досягнення цілей у сфері якості. Розроблення програм якості може бути складником планування якості (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП

УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Повна загальна середня освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності (Закон України «Про освіту»); систематизована сукупність результатів навчання та компетентностей, передбачених відповідними державними стандартами та якими оволоділа особа на рівнях початкової, базової середньої та профільної середньої освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Позашкільна освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності (*Закон України «Про освіту»*).

У проекті Закону України «Про позашкільну освіту» поняття «позашкільна освіта» тлумачиться як процес, результатом якого є набуття компетентностей здобувачами позашкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-pozashkilnu>

Показники якості – формально визнані кількісні або якісні параметри, які використовуються як критерії оцінювання продуктивності <діяльності освітньої організації> (*Glossary Quality in education and training*).

Джерело:

Glossary Quality in education and training/ Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – 232 pp.

Поліпшування якості – складова частина управління якістю, зосереджена на збільшуванні здатності виконувати вимоги щодо якості. Вимоги щодо якості можуть бути пов’язані з будь-яким з таких аспектів, як результативність, ефективність чи простежуваність (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Організація повинна визначати та вибирати можливості для поліпшення та виконувати будь-які необхідні дії для задоволення вимог замовника та підвищення задоволеності замовника. Потрібно, щоб це охоплювало: 1) поліпшення продукції та послуг з тим, щоб задовольняти вимоги, а також щоб урахувати майбутні потреби та очікування; 2) коригування, запобігання виникненню чи зменшення небажаних впливів; 3) поліпшення дієвості та результативності системи управління якістю. Приклади поліпшення можуть охоплювати коригування, коригувальну дію, постійне поліпшення, проривну зміну, інновацію та реорганізацію. У разі виникнення невідповідності, зокрема пов'язаної зі скаргами, організація повинна: а) відреагувати на невідповідність та, залежно від обставин: 1) виконувати дії щодо її контролювання та коригування; 2) приймати рішення щодо наслідків; б) оцінювати потребу в діях щодо усунення причин(и) невідповідності з тим, щоб вона не виникала повторно чи в іншому місці: 1) аналізуючи невідповідність; 2) визначаючи причини невідповідності; 3) визначаючи наявність подібних невідповідностей або потенційну можливість їх виникнення; в) виконувати будь-які потрібні дії; г) аналізувати результативність будь-якої виконаної коригувальної дії; д) за потреби, оновити ризики та можливості, визначені під час планування; е) за потреби, внести зміни до системи управління якістю. Потрібно, щоб коригувальні дії відповідали наслідкам виявлених невідповідностей (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Політика <освітньої організації> – наміри та спрямованість організації, офіційно сформульовані її найвищим керівництвом (ДСТУ 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Політика забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у закладах вищої освіти (ЗВО) – система цінностей і норм, цілей і завдань, принципів діяльності у сфері якості вищої освіти та сукупність засобів (інструментів) та методів її реалізації, сформульовані в офіційних документах закладів вищої освіти (ЗВО), які відображають стратегію та інституційне бачення розвитку ЗВО. Політика і процедури забезпечення якості підтримують культуру якості ЗВО, в якій стейкхолдери беруть на себе відповідальність за якість на всіх рівнях функціонування ЗВО (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Політика у сфері якості – політика, пов'язана з якістю; невід'ємна частина загальної політики організації, може бути узгоджена з баченням та місією організації та слугує структурною основою для встановлення цілей у сфері якості (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Найвище керівництво<організації> повинне сформувати, запровадити та актуалізувати політику у сфері якості, 1) яка відповідає призначеності й середовищу організації та підтримує її стратегічний напрямок; 2) яка надає основу для встановлення цілей у сфері якості; 3) у якій є зобов'язання задовольняти застосовні вимоги; 4) у якій є зобов'язання щодо постійного поліпшування системи управління якістю (*ДСТУ ISO 9001:2015, IDT*).

Потрібно, щоб політика у сфері якості була 1) доступною та актуалізованою у формі задокументованої інформації; 2) доведеною до відо-

ма, зрозумілою та застосованою в межах організації; 3) доступною для відповідних зацікавлених сторін (*ДСТУ ISO 9001:2015, IDT*).

Загалом під поняттям «політика якості» розуміють формально висловлені вищим керівництвом загальні наміри та напрями діяльності організації щодо якості. Якість у професійній освіті та навчанні визначено трьома цілями політики якості на системному рівні: 1) підвищення рівня зайнятості робочої сили; 2) краще узгодження пропозиції на навчання і попит; 3) ширший доступ до професійної освіти та навчання, зокрема для вразливих груп (*Glossary Quality in education and training*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Glossary Quality in education and training / Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – 232 pp.

Портфолію педагога – опис у довільній формі освітніх та професійних здобутків педагога, який включає відомості про основні етапи навчання, професійного вдосконалення, включно з досягнутими результатами, інформації про участь у проектах, публікації, методичні розробки тощо. У портфолію зазначаються основні напрями та завдання подальшого професійного удосконалення, можуть міститися копії відповідних документів. Портфолію розміщується на офіційному веб-сайті закладу освіти, в якому працює педагог, у відкритому доступі або на веб-сайті засновника закладу освіти (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Посібник – видання, призначене на допомогу в практичній діяльності чи в оволодінні навчальною дисципліною (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Постійне задоволення вимог і врахування майбутніх потреб і очікувань <в освітній організації> – складне завдання для організацій у середовищі, яке стає все більш динамічним і складним. Для досягнення цієї цілі організація може вирішити за необхідне прийняти різноманітні форми поліпшування на додаток до коригування та постійного поліпшування, як-от: проривні зміни, інновації та реорганізація (*ДСТУ ISO 9001:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Постійне оцінювання – система оцінювання, при якій робота оцінюється впродовж вивчення програми або навчальної дисципліни, а не залишається на підсумковий екзамен. Отримані оцінки часто враховуються у підсумковій загальній оцінці при заключному оцінюванні студента з дисципліни, навчального року чи програми (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Постійне поліпшування <системи управління освітнім закладом> – повторювана дія щодо підвищування дієвості або показника діяльності. Під останніми розуміють вимірний результат. Дієвість може бути пов'язана як з кількісними, так і з якісними отриманими даними. Дієвість може стосуватись керування/управління роботами, процесами,

продукцією, послугами, системами чи організаціями. Процес установлення цілей і пошуку можливостей поліпшення – це постійний процес, у якому використовують дані аудиту і висновки аудиту, аналізування даних, аналізування стосовно управління чи інші засоби і який звичайно зумовлює коригувальну дію чи запобіжну дію (ДСТУ ISO 9000:2015).

Організація повинна постійно поліпшувати придатність, адекватність і результативність системи управління якістю. Організація повинна розглядати результати аналізування та оцінювання, а також вихідні дані аналізування системи управління, щоб визначити, чи є потреби або можливості, що потребують свого розгляду як складники постійного поліпшення (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Поточний моніторинг, періодичний перегляд і оновлення освітніх програм – взаємопов’язані процедури внутрішньої системи забезпечення якості освіти, які здійснюють заклади вищої освіти для гарантування того, що надання освітніх послуг залишається на відповідному рівні, а також створює сприятливе й ефективне навчальне середовище для студентів. Ці процедури включають оцінювання: змісту програми у світлі останніх досліджень у даній галузі знань, гарантуючи, що програма відповідає сучасним вимогам; потреб суспільства, що змінюються; навчального навантаження студентів, їх досягнень і завершення освітньої програми; ефективності процедур оцінювання студентів; очікування, потреб і задоволення студентів стосовно програми; навчального середовища і послуг з підтримки студентів, а також їх відповідність меті програми. Програми регулярно переглядають і оновлюють, залучаючи до цього процесу студентів та інших стейкхолдерів. Зібрану інформацію аналізують і на її основі адаптують програму, щоб забезпечити її відповідність сучасним вимогам. Характеристики оновленої програми

публікують (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ "ЦС", 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Початкова школа – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – рівень, що відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти визначено як рівень, що відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також може передбачати набуття певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt->

Правила наступності/переведення – набір правил, які визначають умови для осіб, які навчаються, наступності/переведення в межах здобуття певної кваліфікації, а також отримання інших кваліфікацій (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Практика/стажування – запланований як частина освітньої програми період здобуття досвіду за межами вищого навчального закладу (наприклад, на робочому місці), щоб допомогти студентам розвивати конкретні навички, знання чи розуміння (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок (*ДСТУ*).

До різновидів практикумів належать: збірники задач, збірники вправ, збірники текстів диктантів і переказів, інструкції до лабораторних і практичних робіт, збірники тестів (тестових завдань), робочі зошити тощо (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Практична підготовка у закладі вищої освіти – підготовка осіб, яка здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами вищої освіти договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Практичний посібник – виробничо-практичне видання, призначене практичним працівникам для оволодіння знаннями та навичками при виконанні будь-якої роботи, операції, процесу (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення

(чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Предметна спеціальність – спеціалізація спеціальності 014 «Середня освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», яка відповідає освітній галузі, одному або декільком навчальним предметам однієї або двох освітніх галузей загальної середньої освіти (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки

України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Призначення кредитів – процес визначення кредитів для кваліфікацій, освітніх програм або окремих освітніх компонентів. Кредити призначаються для кваліфікацій або програм загалом відповідно до національного законодавства або заведеної практики із посиланням на національні та/або європейські рамки кваліфікацій. Їх призначають освітнім компонентам, таким як: навчальні дисципліни, виконання дисертації, навчання на робочому місці та практика/стажування, беручи за основу 60 кредитів на один навчальний рік очної форми навчання, та відповідно до обсягу навчального навантаження, необхідного для досягнення визначених резуль-

татів навчання для кожного компонента (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Прикладні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання і використання нових знань для практичних цілей. Результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Природничо-наукова грамотність – здатність людини як свідомого громадянина вивчати й розв'язувати питання, пов'язані з наукою та ідеями про науку. Оскільки повсякденне життя в соціумі й професійна діяльність людей потребують наукових знань й обізнаності в науково обґрунтованих технологіях, розуміння цих галузей діяльності молодими людьми є головною передумовою їхньої «готовності до життя». Набуття наукової грамотності ґрунтується на ідеї про те, що цілі наукової освіти мають бути широкими й практичними. Концепція природничо-наукової грамотності стосується як знань про науку, так і знань про наукові технології. Наука й технології відрізняються за своїми цілями, процесами й продуктами, хоча й взаємопов'язані: технології спрямовані на досягнення оптимального розв'язання реальних життєвих проблем людини, а таких оптимальних розв'язань може бути декілька, наука ж, навпаки, шукає відповіді на загальні питання про природний матеріальний світ. Природничо-наукова грамотність потребує знання не лише понять і наукової теорії, а й загальних процедур і практик, пов'язаних із науковими завданнями, і того, як вони вможливають розвиток науки.

Крім того, природничо-наукова грамотність включає ставлення до науки (*PISA: природничо-наукова грамотність*).

Джерело:

PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; пер. К. Є. Шумова. – К.: УЦОЯО, 2018. – 119 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Science_PISA_UKR.pdf

Природничо-наукові компетентності – частина структури природничо-наукової грамотності; дії, які показують те, що грамотна в питаннях природничо-наукових дисциплін особа розуміє й здатна робити в особистісних, локальних/національних і глобальних контекстах. Вільне володіння цими діями є, зокрема, тим, що відрізняє експерта в природничо-наукових питаннях від початківця. У PISA виокремлено три компетентності.

Компетентність 1: пояснювати явища науково – розпізнавати, пропонувати й оцінювати пояснення різних природних і технологічних явищ, демонструючи здатність: згадувати й застосовувати належні наукові знання; виявляти, використовувати й створювати пояснювальні закономірності та предствлення; робити й обґрунтовувати відповідні прогнози; пропонувати пояснювальні гіпотези; пояснювати потенційні результати наукового знання для суспільства.

Компетентність 2: оцінювати й розробляти наукове дослідження – описувати й оцінювати наукові дослідження й пропонувати шляхи розгляду питань із наукової позиції, демонструючи здатність: виявляти досліджувані питання в наданому науковому дослідженні; розпізнавати питання, які можна вивчити з наукової позиції; пропонувати способи вивчення наданого питання з наукової позиції; оцінювати способи вивчення наданого питання з наукової позиції; описувати й оцінювати, яким чином учені забезпечують надійність даних та об'єктивність й узагальнення пояснень.

Компетентність 3: Інтерпретувати дані й докази науково – аналізувати й оцінювати наукові дані, твердження й аргументи в різних формах репрезентації та робити відповідні висновки, проявляючи здатність: переносити дані з однієї форми подання в іншу; аналізувати й інтерпретувати дані та робити відповідні висновки; відрізнати аргументи, зроблені на основі наукових доказів і на основі теорії, від тих, що ґрунтуються

на інших міркуваннях; оцінювати наукові аргументи й докази з різних джерел (*PISA: природничо-наукова грамотність*).

Джерело:

PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; пер. К. Є. Шумова. – К.: УЦОЯО, 2018. – 119 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Science_PISA_UKR.pdf

Присвоєння кредитів – акт формального надання студентам та іншим особам, які навчаються, кредитів, призначених кваліфікаціям та/ або їх компонентам, якщо вони досягають певних результатів навчання. Національні органи повинні визначити, які установи мають право присвоювати кредити Європейської кредитно-трансферної системи. Кредити надаються окремим студентам після завершення необхідних навчальних заходів та досягнення певних результатів навчання, що підтверджується відповідним оцінюванням. Якщо студенти та інші особи, що навчаються, оволоділи результатами навчання в іншому формальному, неформальному, або інформальному навчальному контекстах, або упродовж іншого терміну, кредити можуть присвоюватися у результаті оцінювання і визнання цих результатів навчання (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Програма міжнародного оцінювання учнів/PISA (Programme for International Student Assessment/PISA) – оцінювання системного рівня, яке відповідає зобов'язанню уряду проводити моніторинг результатів системи освіти. PISA є стратегічно-орієнтованою програмою завдяки поєднанню даних про результати навчання учнів з даними про ключові чинники, що впливають на навчання в школі та поза нею. PISA проводиться регулярно, що дає змогу країнам відстежувати свій прогрес у питанні виконання ключових цілей навчання.

PISA одночасно оцінює, з одного боку, знання змісту предмету та, з іншого, здатність підлітків застосовувати ці знання творчо, у тому числі, у невідомих контекстах. PISA є сконцентрованою на знаннях та вміннях, засвоєних на момент закінчення середньої школи. У більшості країн середню школу закінчують приблизно у віці 15 років, коли, як вважається, учні вже оволоділи базовими вміннями та знаннями для продовження освіти у вищому навчальному закладі або вже готові починати працювати.

PISA розроблена для забезпечення порівнюваними даними великої кількості країн. Значні зусилля докладаються для досягнення культурної та мовної широти та рівноваги в матеріалах для оцінювання. PISA є результатом спільних зусиль, докладених за участі багатьох сторін. PISA продовжує формувати комплексні показники з ефективності, рівності та продуктивності освітніх систем, встановлювати критерії для міжнародного порівняння і моніторингу тенденцій, що виникають з плином часу. PISA також створює стійку базу даних, яка дозволяє дослідникам з усього світу вивчати як базові, так і стратегічні питання освіти, у тому числі такі, що пов'язані із суспільством та економікою. ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) та Керівна рада PISA продовжують пошук шляхів підвищення наукової якості та політичної значущості опитування PISA для виконання цих вимог. Дослідження PISA пропонує комплекс вимірювань, отриманих з оцінки когнітивних областей і контекстної фонові інформації. Неодноразово було показано, що когнітивні вміння, отримані в школі, пов'язані із фонові інформацією про учнів та про умови навчання.

Дослідження PISA підтримує дослідження, що визнає дедалі важливішу роль некогнітивних аспектів у досягненні успіху в шкільному навчанні й у професійній діяльності. До некогнітивних аспектів належать ставлення, орієнтація та стратегії, які прийняті для закріплення успіху в шкільному навчанні й у професійній діяльності, такі як мотивація, позитивна віра в себе, наполегливість і самовладання. Створення більш міцних зв'язків між когнітивними і некогнітивними інструментами збільшує аналітичні можливості отриманого з дослідження та розуміння результатів; таким чином, розроблена структура опитувальника спрямована на подальше підсилення цього аспекту дослідження PISA (*PISA: рамковий документ до опитувальника*).

Джерело:

PISA2018 : рамковий документ до опитувальника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2016/10/Questionnaire_Framework_UKR.pdf

Програма навчання – затверджена сукупність модулів або навчальних дисциплін, визнана необхідною для присудження певного ступеня, яка повинна бути описана за допомогою результатів навчання, виражених у термінах компетентностей, яких необхідно досягти, щоб отримати визначені кредити (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Програма якості – специфікація методик і відповідних ресурсів із зазначенням того, хто та коли повинен їх застосовувати до конкретного об'єкта. До цих методик, зазвичай, належать такі, що стосуються процесів управління якістю і процесів виготовлення продукції та надання послуг. У програмі якості часто наводять посилання на розділи настанови щодо якості чи на методичні документи. Програма якості, зазвичай, – один із результатів планування якості (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Проектна група – визначена наказом керівника закладу освіти група педагогічних, науково-педагогічних та/або наукових працівників, які відповідальні за започаткування освітньої діяльності за спеціальністю на певному рівні вищої освіти, фахової передвищої освіти та у сфері післядипломної освіти для осіб з вищою освітою і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним Ліцензійними умовами (*Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*).

Джерело:

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Професійна (професійно-технічна) освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар’єрного зростання впродовж життя (*Закон України «Про освіту»*); складник системи освіти, який забезпечує набуття особою професійних і ключових компетентностей та здобуття освітніх і професійних кваліфікацій, що відповідають другому-п’ятому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (редакція від 01.01.2019 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dogromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Професійна кваліфікація педагогічного працівника – визнана в установленому порядку та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дають змогу здійснювати професійну педагогічну діяльність (*Концепція розвитку педагогічної освіти*).

Джерело:

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Професійна перепідготовка – процес здобуття та отримання особою професійної кваліфікації за іншою професією (групою професій) на основі раніше здобутої професійної кваліфікації відповідного рівня На-

ціональної рамки кваліфікацій (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Професійне навчання – процес здобуття особою нових часткових/повних професійних кваліфікацій з метою розширення, удосконалення, спеціалізації відповідної професійної кваліфікації за тією ж професією (групою професій) або за новою професією (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Професійне спрямування здобуття профільної середньої освіти – орієнтоване на ринок праці профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, та професійно орієнтованого підходу до навчання з урахуванням здібностей і потреб учнів (Закон України «Про освіту»).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування – заклад спеціалізованої освіти, який забезпечує здобуття професійної мистецької освіти (Закон України «Про освіту»).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Професійний коледж (коледж) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання) (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників – система заходів, що передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. Заклади освіти, в яких працюють педагогічні та науково-педагогічні працівники, сприяють їхньому професійному розвитку та підвищенню кваліфікації (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Профіль ступеня – опис характеристик програми на здобуття ступеня або кваліфікації. В ньому вказуються основні риси програми, які ґрунтуються на визначених цілях програми, як вона відповідає академічному плану дисциплін або тематичних досліджень і як вона співвідноситься з професійним світом. Рішення щодо запровадження нового профілю ступеня, як правило, повинно бути результатом процесу аналізу потреб суспільства разом із потребами певної предметної області, а також фінансових і кадрових засобів, які можуть бути наявні для запровадження програми (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Процедура забезпечення якості – офіційно встановлена послідовність виконання дій щодо забезпечення якості освіти та освітньої діяльності (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Процес забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у закладах вищої освіти (ЗВО) – стійка і цілеспрямована сукупність взаємопов'язаних дій, процедур, заходів, ресурсів, що забезпечує відповідність якості вищої освіти та освітньої діяльності встановленим нормам та стандартам, узгодженим державним, суспільним й особистим інтересам і потребам, її підтримку та підвищення (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Процесний підхід в управлінні якістю – підхід, який передбачає систематичне визначання процесів і їх взаємодій та керування ними з тим, щоб досягати запланованих результатів відповідно до політики у сфері якості та стратегічного напрямку організації.

Керування процесами та системою в цілому може бути досягнуто використанням циклу PDCA (Плануй – Виконуй – Перевірйай – Дій) за загальної зосередженості на ризик-орієнтованому мисленні націленому на використання можливостей і запобігання небажаним результатам. Цикл PDCA охоплює чотири процедури: 1. Плануй: установлюй цілі системи та її процеси, а також ресурси, потрібні для отримання результатів відповідно до вимог замовників і політик організації, а також ідентифікуй і розглядай ризики та можливості. 2. Виконуй: упроваджуй те, що заплановано. 3. Перевірйай: здійснюй моніторинг і, де застосовне, вимірйай процеси та отримані в результаті продукцію та послуги, зважаючи на політики, цілі, вимоги та заплановані роботи, а також звітуй про результати. 4. Дій: уживай заходів для поліпшування дієвості, за потреби.

Ризик-орієнтоване мислення суттєво важливе для досягання результативної системи управління якістю. Адже організація має планувати та виконувати дії щодо розглядання ризиків і можливостей. Розглядання як ризиків, так і можливостей становить основу для підвищення результативності системи управління якістю, досягання поліпшених результатів і запобігання негативним впливам. Можливості можуть утворюватися як наслідок ситуації, сприятливої для досягання запланованого результату, наприклад, сукупність обставин, які дають змогу організації приваблювати замовників, розробляти нову продукцію та послуги, зменшувати відходи чи поліпшувати продуктивність. Дії стосовно можливостей можуть також охоплювати розглядання пов'язаних ризиків. Ризик – це вплив невизначеності, а будь-яка невизначеність може мати позитивний чи негативний впливи. Позитивний відхил, зумовлений ризиком, може забезпечувати певну можливість, але не всі позитивні впливи ризику ведуть до можливостей.

Застосування процесного підходу в межах системи управління якістю уможливорює: а) розуміння та постійне задоволення вимог; б) розглядання процесів з погляду створювання додаткових цінностей; в) досягнення результативного функціонування процесів; г) поліпшування процесів на основі оцінювання даних та інформації (*ДСТУ ISO 9001:2015*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу : <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016.– 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Психолого-педагогічний супровід – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Психолого-педагогічні послуги – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Публічна інформація закладу вищої освіти – оприлюднена закладом вищої освіти інформація про свою діяльність, включаючи – програми, які вони пропонують та критерії відбору на навчання; заплановані результати навчання за цими програмами; кваліфікації, які вони надають; процедури навчання, викладання та оцінювання, що використовуються; прохідні бали та навчальні можливості, доступні для студентів; а також інформацію щодо працевлаштування випускників. Інформація про діяльність закладів корисна як для майбутніх, так і теперішніх студентів, випускників, інших стейкхолдерів і громадськості.

ті (Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

П’ятий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) всебічні спеціалізовані фактичні й теоретичні знання у сфері роботи або навчання, а також розуміння меж цих знань; 2) всебічний діапазон пізнавальних і практичних умінь, необхідних для розроблення творчого розв’язання абстрактних проблем; 3) здатність здійснювати управління й спостереження в контексті діяльності у сфері роботи або навчання там, де мають місце непередбачувані зміни, а також здатність піддавати аналізу й удосконалювати власну та чужу діяльність (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*)

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

П’ятий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, нести відповідальність за результати своєї діяльності та контролювати інших осіб у певних ситуаціях і який відповідає фаховій передвищій освіті (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

P

Рада з якості – дорадчо-консультативний орган, що розробляє стратегію університету у сфері забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, вирішує принципові питання створення, впровадження та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості закладу вищої освіти (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/method-recom_QUAERE.pdf

Рада інституту (факультету) закладу вищої освіти (ЗВО) із забезпечення якості – колегіальний орган, що реалізує політику інституту (факультету) у сфері забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/method-recom_QUAERE.pdf

Рада роботодавців (галузевий консультативний комітет) – колеґіально-консультативний орган інституту(факультету) закладу вищої освіти, який створюється з метою забезпечити регулярний внесок фахівців галузі та інших зовнішніх зацікавлених сторін в освітню програму та її курси з точки зору професіоналів галузі та зовнішніх стейкхолдерів (*Методичні рекомендації щодо побудови забезпечення інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/method-com_QUAERE.pdf

Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area) – затверджена міністрами держав-учасниць Болонського процесу на конференції в місті Берген (Норвегія) 19–20 травня 2005 року рамка, що охоплює три рівні циклів кваліфікацій: кваліфікації першого циклу (зазвичай містить 180—240 кредитів ЄКТС і відповідає першому (бакалаврському) рівню вищої освіти), кваліфікації другого циклу(зазвичай містить 90–120 кредитів ЄКТС з мінімумом 60 кредитів і відповідає другому (магістерському) рівню вищої освіти) та кваліфікації третього циклу (відповідає освітньо-науковому рівню доктора філософії) (*Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти*).

Джерело:

Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/evropejskie-standarty/ramka-kvalifikatsij-dlya-evropejskogo-prostranstva-vysshego-obrazovaniya/>

Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти – консультативно-дорадчий орган в регіоні, який формується з представників роботодавців (об'єднань роботодавців), профспілок, державних органів служби зайнятості, обласних рад, місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, закладів професійної (професійно-технічної) освіти, та надає консультації щодо впровадження

політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, проводить діалог щодо розбудови та пріоритетів у сфері мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Регіональне замовлення – засіб регулювання задоволення потреб економіки регіону та суспільства у кваліфікованих кадрах, забезпечення права громадян на здобуття освіти відповідно до їх покликань, інтересів та здібностей (Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Регульована професія – професія (вид професійної діяльності), доступ до якої або робота за якою прямо чи опосередковано регулюється законодавством, чи потребує окремого, незалежного визнання/присвоєння професійної кваліфікації. Найбільш поширеними ознаками регульованих професій є висока суспільна відповідальність у форматах доступу до зброї, промислових технологій та транспортних засобів підвищеної небезпеки, ухвалення самостійних рішень щодо життя, здоров'я, виховання та прав людини, а також у разі обмеженості механізмів об'єктивного оцінювання дій працівника в публічному секторі.

Урегулювання таких професій найчастіше означає використання незалежного зовнішнього оцінювання (сертифікації) професійних кваліфікацій на додаток до визначення освітніх кваліфікацій та/або допуску до професійної діяльності тільки за спільним рішенням працівника та роботодавця. В Україні існує 25 професійних груп, які поєднують близько 150 професій і понад 250 спеціалізацій до них, за якими здійснюється незалежне зовнішнє оцінювання (сертифікація) професійних кваліфікацій і які можна вважати регульованими. Зокрема, це працівники

сфери охорони здоров'я (138 спеціалізацій), архітектори, інженери-проектувальники (10 спеціалізацій), адвокати, нотаріуси, авіаційні фахівці, вчителі, працівники морського й водного транспорту, фахівці з фінансового моніторингу та інші.

Всього під регулювання кваліфікацій підпадає близько 2 млн. працівників, у тому числі понад 1,2 млн. – представники сфери освіти, охорони здоров'я, морського та авіаційного транспорту, правоохоронної та суміжних з нею сфер діяльності (*Регульовані професії: взаємодія держави, роботодавців, закладів освіти та професійних спільнот для досягнення кращих результатів*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» термін «професія, для якої запроваджене додаткове регулювання» тлумачиться як професійна діяльність, доступ до якої, окрім наявності освіти відповідного рівня та спеціальності, визначається спеціальними нормативно-правовими актами; перелік таких професій визначається окремими законами та іншими нормативно-правовими актами.

Джерела:

Регульовані професії: взаємодія держави, роботодавців, закладів освіти та професійних спільнот для досягнення кращих результатів: політична пропозиція (доповідна записка Кабінетові Міністрів України щодо реалізації державної політики): проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-politichnoyi-propoziciji-regulovani-profesiyi-vzayemodiya-derzhavi-robotodavciv-zakladiv-osviti-ta-profesijnih-spilnot-dlya-dosyagnennya-krashih-rezultativ>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Реєстр сертифікатів <педагогічних працівників> – база даних про видані педагогічним працівникам сертифікати, що формується та зберігається в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (*Положення Про сертифікацію педагогічних працівників*).

Положення про сертифікацію педагогічних працівників : проект[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів (*Закон України «Про освіту»*).

Згідно з Міжнародною стандартною класифікацією освіти поняття «результати навчання» – це сукупність інформації, знань, розуміння, світовідчуттів, цінностей, компетенцій і моделей поведінки, якими, як очікують, має володіти здобувач освіти у результаті успішного завершення освітньої програми (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Формулювання результатів навчання для обов'язкових дисциплін має базуватися на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання) та деталізувати їх. Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їх сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою (*Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни*).

Результати навчання є свідченням про те, що особа, яка навчається, знає, розуміє і здатна зробити після завершення процесу навчання. Досягнення результатів навчання має бути оцінено за допомогою процедур на підставі чітких і прозорих критеріїв. Результати навчання стосуються окремих освітніх компонентів і програми загалом. Вони також використовуються в європейських і національних рамках кваліфікацій для опису рівня окремої кваліфікації (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система : довідник користувача*).

Поняття «результат стосовно навчання або освіти» може бути трактовано як надання можливостей для навчання або як задоволення

освітніх потреб (*Руководство по применению стандарта ИСО 9001–2000 в области обучения и образования*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscd-2011-ru.pdf>

Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни: додаток 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Руководство по применению стандарта ИСО 9001 – 2000 в области обучения и образования / М. Эйдерман, Н. Бартон, Р. Доллин; пер. с англ. А. Л. Раскина. – М.: РИА Стандарты и качество, 2002. – 128 с.

Результати навчання у сфері дошкільної освіти – компетентності (знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності тощо), набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати і спланувати (Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Результативність <системи управління освітньою організацією> – ступінь реалізації запланованих робіт і досягнення запланованих результатів (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Ресурси <освітньої організації> для підтримання системи управління якістю – сукупність ресурсів, потрібних для розроблення, запровадження, підтримування та постійного поліпшування системи управління якістю.

Організація повинна розглянути: 1) спроможності та обмеження щодо наявних внутрішніх ресурсів; 2) те, що потрібно отримати від зовнішніх постачальників (*ДСТУ ISO 9001:2015*).

Організація повинна визначити працівників (людські ресурси), необхідних для результативного запровадження своєї системи управління якістю, а також для функціонування та контролювання своїх процесів, та забезпечити їх наявність.

Організація повинна визначити, забезпечити та підтримувати інфраструктуру, необхідну для функціонування своїх процесів і для досягнення відповідності продукції та послуг. Інфраструктура може охоплювати: 1) будівлі та пов'язані з ними інженерні мережі; 2) устаткування, зокрема технічні та програмні засоби; 3) транспортні засоби; 4) Інформаційні та комунікаційні технології.

Організація повинна визначити знання, необхідні для функціонування її процесів і досягнення відповідності продукції та послуг. Потрібно, щоб ці знання були актуалізованими та доступними в потрібному обсязі. Щоб реагувати на змінення потреб і тенденцій, організація повинна враховувати свої поточні знання та визначити, як набувати будь-які не-

обхідні додаткові знання чи отримати доступ до них і потрібного оновлення (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016.– 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Реформа загальної середньої освіти – проведення докорінної та системної реформи за такими напрямками: ухвалення нових державних стандартів загальної середньої освіти, розроблених з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості; запровадження нового принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків; підвищення мотивації вчителя шляхом підвищення рівня його оплати праці, надання академічної свободи та стимулювання до професійного зростання; запровадження принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня); удосконалення процесу виховання; створення нової структури школи, що дасть змогу засвоїти новий зміст освіти і набути ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості; децентралізація та ефективне управління загальною середньою освітою, що сприятиме реальній автономії школи; справедливий розподіл публічних коштів, що сприятиме рівному доступу усіх дітей до якісної освіти; створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків; створення необхідних умов для навчання учнів безпосередньо за місцем їх проживання, зокрема у сільській місцевості, або забезпечення регулярного підвезення до шкіл.

Реформування змісту загальної середньої освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку учнів, передбачати здобуття ними умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності.

Реформування педагогіки загальної середньої освіти передбачає перехід до педагогіки партнерства між учнем, вчителем і батьками, що по-

требує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними технологіями.

У рамках реформування системи управління загальною середньою освітою школа матиме право розробляти і впроваджувати власні освітні програми відповідно до державного стандарту загальної середньої освіти, змінювати статус бюджетної установи на статус неприбуткової організації із збереженням податкових пільг і отриманням фінансової автономії.

Реформування структури загальної середньої освіти передбачає перехід до 12-річної середньої школи із трирічною профільною школою академічного або професійного спрямування. Профільна школа академічного спрямування сприятиме забезпеченню поглибленого вивчення окремих шкільних предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб учнів і продовженню їх навчання у вищих навчальних закладах, а професійного спрямування – здобуттю першої професії та можливості вступу до вищих навчальних закладів.

У рамках реформування системи державного фінансування загальної середньої освіти передбачається: створення системи прозорого розподілу публічних коштів у новій українській школі (школи будуть зобов'язані оприлюднювати дані про всі кошти, які надходять з бюджету та інших джерел); покриття видатків на забезпечення педагогічної складової частини навчального процесу за рахунок освітньої субвенції; удосконалення формули розрахунку освітньої субвенції з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти в різних регіонах і населених пунктах; створення необхідних умов для навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку безпосередньо за місцем їх проживання, зокрема у сільській місцевості; створення умов для розширення державно-громадського партнерства на засадах співфінансування і спільного управління школами; запровадження принципу “гроші ходять за дитиною”, зокрема для підтримки дітей з особливими освітніми потребами, які можуть разом з іншими дітьми здобувати освіту у пристосованих для цього школах; запровадження рівного доступу до бюджетного фінансування шкіл незалежно від форми власності (*Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»*).

Джерело:

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

Ризик-орієнтоване мислення <в управлінні якістю> – процес, який дає змогу організації визначати чинники, які можуть спричинити відхилення її процесів та її системи управління якістю від запланованих результатів, щоб установлювати запобіжні заходи контролю для унайменшення негативних впливів і якнайбільшого використання можливостей, у міру їх виникнення (*ДСТУ ISO 9001:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016.– 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Рівень (підрівень) позашкільної освіти – завершений етап позашкільної освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікації (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-pozashkilnu>

Рівень професійної (професійно-технічної) освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми/

стандарту, сукупністю компетентностей, які визначені, стандартом освіти/освітньою програмою та відповідають другому-п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Рівень якості – категорія чи розряд, надані різним вимогам щодо об'єкта, які мають те саме функційне застосування. Якщо установлюють вимогу щодо якості, зазвичай зазначають рівень якості (ДСТУ 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Робітник – кваліфікація, яка здобувається на початковому рівні професійної (професійно-технічної) освіти та передбачає здатність особи виконувати типові нескладні завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи, виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Робітник з виконання робіт високої кваліфікації – кваліфікація, яка здобувається на вищому рівні професійної (професійно-технічної) освіти та передбачає здатність особи самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі завдання у певній галузі професійної діяльності, зокрема в нестандартних ситуаціях (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»)

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnichnu-osvitu>

Робоча програма навчальної дисципліни – нормативний документ закладу вищої освіти, який розробляється і затверджується у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти. Основним призначенням робочої програми навчальної дисципліни є: ознайомлення здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу зі змістом освіти, критеріями та засобами оцінювання результатів навчання тощо; встановлення відповідності змісту освіти освітній програмі та стандартам вищої освіти під час акредитації; встановлення відповідності при зарахуванні результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти (академічна мобільність), за іншими освітніми програмами, у попередні роки (при поновленні на навчання), а також у неформальній та інформальній освіті.

Як правило, робочі програми навчальних дисциплін мають щорічно оновлюватися з урахуванням результатів моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм і, зокрема, отриманих від здобувачів освіти та інших стейкхолдерів побажань та зауважень. В окремих випадках за рішенням закладу вищої освіти робочі програми можуть затверджуватися на декілька (до п'яти) років, а щорічні оновлення оформлюються у вигляді додатків до них.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України у структурі робочої програми навчальної дисципліни слід передбачити наявність таких складників: загальна інформація: назва навчальної дисципліни, заклад вищої освіти, інститут (факультет), кафедра чи інший структурний підрозділ, який відповідає за дисципліну, освітня програма (для обов'язкових дисциплін) інформація про погодження та затвердження, мова навчання; розробник(и) – викладач чи викладачі, які розробили робочу програму; мета вивчення дисципліни; обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»); статус дисципліни: обов'язкова чи вибіркова (статус обов'язкових мають дисципліни, що є обов'язковими

хоча б для однієї освітньої програми); передумови для вивчення дисципліни, відповідно до формату, визначеного вченою радою вищого навчального закладу (наприклад, перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання тощо); очікувані результати навчання з дисципліни; критерії оцінювання результатів навчання; засоби діагностики результатів навчання, зокрема, методи їх демонстрування; програма навчальної дисципліни: основні теми дисципліни, у тому числі (за наявності) теми практичних, семінарських та лабораторних занять, орієнтовна тематика індивідуальних та/або групових завдань; форми поточного та підсумкового контролю; інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою); рекомендовані джерела інформації (*Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни*).

Джерело:

Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни: додаток 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Робочий час педагогічного працівника – час, що включає виконання ним навчальної, виховної, методичної, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності, передбаченої трудовим договором (*Закон України «Про освіту»*).

До робочого часу науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників включається час для консультування здобувачів освіти, які при дуальній формі здобуття освіти навчаються на робочому місці. Норми часу навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи визначаються закладом вищої освіти.

Максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік. Середнє значення аудиторного навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника у закладі вищої освіти не може перевищувати 400 годин на навчальний рік (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Робочі групи системи забезпечення якості на рівні освітніх програм – учасники системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що формуються окремо за кожною освітньою програмою, залучаються до всіх процедур, що потребують розробки, затвердження, моніторингу та перегляду освітніх програм, а також процедур зовнішнього оцінювання (акредитація, ліцензування) та самооцінювання (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності і якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Розумне пристосування – запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

С

Самооцінювання закладу вищої освіти (ЗВО) – всебічний чи сегментний систематичний аналіз видів і результатів діяльності закладу вищої освіти (чи його структурного підрозділу) за певний проміжок часу, який здійснює керівництво навчального закладу (керівник структурного підрозділу) за власною ініціативою і результатом якого є думка чи судження про рівень якості вищої освіти та освітньої діяльності закладу вищої освіти (структурного підрозділу), ступінь довершеності системи управління якістю, діагностика сильних і слабких сторін навчального закладу і надання рекомендацій для вдосконалення його діяльності (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-tesom_QUAERE.pdf

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів (*Закон України «Про освіту»*).

Варто розуміти, що у випадках самоплагіату йдеться не про привласнення чужих результатів, а про некоректне з погляду академічної етики використання раніше опублікованих власних наукових результатів.

Це зумовлює специфіку ідентифікації випадків самоплагіату та академічної відповідальності за таке порушення.

Головними причинами виокремлення самоплагіату як виду порушень академічної добросовісності є те, що він: знижує довіру суспільства до науки у цілому, а також до наукових результатів окремих осіб та інституцій; призводить до отримання необґрунтованих переваг за фактично невиконану роботу; ці переваги можуть полягати в отриманні додаткового фінансування на проведення досліджень, що фактично не виконувалися, підвищенні наукометричних показників автора тощо; може порушувати авторські та суміжні права інших фізичних і юридичних осіб, зокрема, видавців та співавторів.

Поняття самоплагіату не варто застосовувати до випадків відтворення наукових результатів автора у публікаціях, які не є науковими. Зокрема, до його публікацій у соціальних мережах, ЗМІ, навчальних та науково-популярних виданнях тощо. Але і в цих випадках відсутність посилань на першоджерело може бути ознакою інших видів академічної недобросовісності та/або порушення авторських прав інших осіб. Поняття самоплагіату також не варто застосовувати у випадках відсутності посилань на інформацію з наукових результатів автора в ненаукових джерелах, зокрема, в соціальних мережах, ЗМІ, навчальних та науково-популярних виданнях. Посилання на такі джерела часто вважають в науковій літературі неприйнятними. Крім того, такі публікації часто містять попередні результати, які не можуть ще розглядатися як наукові. Разом з тим, слід стимулювати авторів максимально посилатися на такі джерела у випадках, коли це вважається прийнятним для відповідного виду публікацій і відповідної галузі знань (галузі науки) та/або впливає із законодавства про захист авторських та суміжних прав.

Типовими прикладами самоплагіату є: дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт; дублювання наукових результатів – публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються вперше; подання у звітах з виконання наукових проектів результатів, що містилися у попередніх роботах, як отриманих

при виконанні відповідного проекту; агрегування чи доповнення даних – суміщення старих і нових даних без їх чіткої ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації; дезагрегування даних – публікація частини раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію; повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Закон України «Про освіту» визначає поняття самоплагіату лише для наукових результатів. Світова практика поширює його і на інші види діяльності, зокрема на результати творчої діяльності. Це варто враховувати закладам вищої освіти при створенні внутрішніх нормативних документів з питань забезпечення академічної доброчесності і встановлювати запобіжники самоплагіату для ширшого кола результатів, що використовуються при оцінюванні освітньої, наукової або творчої діяльності учасників освітнього процесу. Правовою підставою для цього є норма Закону про обман, як вид порушень академічної доброчесності, окремим випадком якого є самоплагіат. До самоплагіату не належать перевидання (стереотипні чи перероблені та/або доповнені) монографій, підручників, навчальних посібників, інших творів, що містять результати наукової, освітньої або творчої діяльності, в яких наведено інформацію про перевидання та/або посилання на перше видання. Також самоплагіатом не є обмежене використання в нових монографіях, підручниках, навчальних посібниках фрагментів раніше опублікованих робіт автора, якщо у новій роботі наведено відповідну інформацію, а обсяг дублювання узгоджений з видавцем та замовниками видання (*Розширений глосарій термінів і понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Санаторна школа – заклад загальної середньої освіти з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

SWOT-аналіз – аналіз сильних і слабких сторін можливостей (потенційних переваг) та загроз (потенційних труднощів) <діяльності освітньої> організації (*Glossary Quality in education and training*).

Джерело:

Glossary Quality in education and training – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – 232 pp.

Сектор – група галузей професійної діяльності, об'єднана на основі їх головної економічної функції, продукту, послуги чи технології (*Європейська кваліфікаційна рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Середовище <освітньої> організації – сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які можуть мати вплив на підхід організації до розроблення та досягнення своїх цілей. Цілі організації можуть бути пов'язані з її продукцією та послугами, інвестиціями та ставленням до своїх зацікавлених сторін. Поняття середовище організації однаково застосовне як до некомерційних організацій чи державних організацій сфери послуг, так і до тих, які прагнуть отримувати прибуток. В англійській мові це поняття часто означають іншими термінами, такими як «business environment» (бізнессередовище), «organizational environment» (організаційне середовище) чи «ecosystem of an organization» (екосистема організації) (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Організація повинна визначити, забезпечити та підтримувати середовище, необхідне для функціонування своїх процесів і для досягнення відповідності продукції та послуг. Придатним середовищем може бути поєднання людських і фізичних чинників, як-от: 1) соціальних (напри-

клад, відсутність дискримінації, спокій, неконфліктність); 2) психологічних (наприклад, зменшення стресових станів, запобігання емоційному виснаженню, емоційний комфорт); 3) фізичних (наприклад, температура, тепло, вологість, освітленість, циркуляція повітря, гігієна, шум). Ці чинники можуть значно різнитися залежно від надаваних продукції та послуг (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ:

ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу:

<http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Сертифікат <про успішне проходження педагогічним працівником сертифікації> – сформований в електронному вигляді документ, що надається педагогічному працівникові за результатами успішного проходження ним сертифікації, технічний опис якого затверджується Міністерством освіти і науки (*Положення Про сертифікацію педагогічних працівників*).

Джерело:

Про сертифікацію педагогічних працівників : положення (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

Сертифікація педагогічних працівників – зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних умінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Система внутрішнього забезпечення якості – система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів: 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб; 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Розширене й уточнене тлумачення поняття «система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості)» передбачає: 1) визначення публічної політики, принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти, що інтегровані до загальної системи управління закладом вищої освіти і передбачають залучення внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів; 1-1) забезпечення відповідності змісту освітніх програм декларованим цілям, чітке визначення кваліфікацій, що присуджуються та/або присвоюються, які мають відповідати вимогам, встановленим Національною рам-

кою кваліфікацій; 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм з метою гарантування досягнення встановлених для них цілей та їх відповідності потребам здобувачів вищої освіти і суспільства; вчасне інформування всіх зацікавлених сторін про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду освітніх програм; 3) заохочення здобувачів освіти брати активну роль у розвитку освітнього процесу, відображення цієї активності при їх оцінюванні; 3-1) послідовне застосування наперед визначених та опублікованих нормативних документів закладу вищої освіти, що охоплюють усі стадії підготовки, зокрема, прийом на навчання, прогрес, визнання результатів та атестацію; 4) забезпечення компетентності педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; застосування чесних і прозорих правил прийняття на роботу та розвитку персоналу; 5) забезпечення необхідного фінансування для освітньої та викладацької діяльності, а також адекватних та легкодоступних освітніх ресурсів і підтримки студентів за кожною освітньою програмою; 6) забезпечення збирання, аналізу і використання відповідної інформації для ефективного управління освітніми програмами та іншою діяльністю закладу; 7) забезпечення публічної, зрозумілої, точної, об'єктивної, своєчасної та легкодоступної інформації про діяльність закладу та всі освітні програми, умови і процедури присудження ступенів вищої освіти та кваліфікацій; 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності; 8-1) періодичне проходження зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 9) здійснення інших процедур і заходів, визначених закладом вищої освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України» «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt->

Система забезпечення закладами фахової передвищої освіти якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) – внутрішня система забезпечення якості освіти – включає: 1) визначення публічної політики, принципів та процедур забезпечення якості фахової передвищої освіти, що інтегровані до загальної системи управління закладом фахової передвищої освіти і передбачають залучення внутрішніх та зовнішніх заінтересованих сторін; 2) забезпечення відповідності змісту освітньо-професійних програм декларованим цілям, чітке визначення кваліфікацій, що присвоюються, які мають відповідати вимогам, встановленим Національною рамкою кваліфікацій; 3) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітньо-професійних програм з метою гарантованого досягнення встановлених для них цілей і відповідності потребам студентів і суспільства; вчасне інформування всіх зацікавлених сторін про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду; 4) заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до активної участі в розвитку освітнього процесу, відображення цього підходу при їх оцінюванні; 5) послідовне застосовування наперед визначених та опублікованих нормативних документів, що охоплюють усі стадії освітньої траєкторії здобувача освіти, зокрема, зарахування, прогрес, визнання результатів та атестацію; 6) забезпечення компетентності викладачів; застосовування чесних і прозорих процесів і процедур прийняття на роботу та розвитку персоналу; 7) забезпечення необхідного фінансування для навчальної та викладацької діяльності, а також адекватних та легкодоступних навчальних ресурсів і підтримки студентів за кожною освітньою програмою; 8) забезпечення збирання, аналізу і використання відповідної інформації для ефективного управління освітньо-професійними програмами та іншою діяльністю закладу; 9) забезпечення публічної, зрозумілої, точної, об'єктивної, своєчасної та легкодоступної інформації про діяльність закладу та всі освітньо-професійні програми, умови і процедури присвоєння ступеня фахової передвищої освіти та кваліфікацій; 10) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів фахової передвищої освіти та здобу-

вачами фахової передвищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату й інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності; 11) періодичне проходження процедури зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти; 12) залучення здобувачів фахової передвищої освіти та роботодавців як повноправних партнерів до процедур і заходів забезпечення якості; 13) забезпечення дотримання студентоорієнтованого підходу в освітньому процесі; 14) здійснення інших процедур і заходів (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову перевищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorenniya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Система забезпечення якості вищої освіти – система, яка складається із трьох рівнів (підсистем) забезпечення якості вищої освіти: 1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості); 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти; 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти – система управління якістю вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів: 1) забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 2) забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 3) забезпечення незалежності у діяльності

Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; 4) підзвітність; 5) інших процедур і заходів (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Уточнене тлумачення поняття «система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти» передбачає: 1) забезпечення наявності чітких і зрозумілих цілей, що відповідають публічній місії Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; 1-1) забезпечення залучення представників закладів вищої освіти, роботодавців та студентів до управління та діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та незалежних установ із забезпечення якості вищої освіти; 2) забезпечення наявності достатніх і збалансованих кадрових, фінансових та інших ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 3) забезпечення незалежності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти від органів влади і закладів вищої освіти з питань визначення процедур забезпечення якості вищої освіти та прийняття відповідних рішень; 4) публічна звітність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти з питань їх діяльності та якості вищої освіти; забезпечення ефективних процесів внутрішнього забезпечення якості діяльності та добросовісності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; 5) здійснення інших процедур і заходів (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Система забезпечення якості у сфері дошкільної освіти – система, що включає систему забезпечення якості в суб'єктів освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти), систему зовнішнього забезпечення якості освіти, систему забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Система зовнішнього забезпечення якості вищої освіти – система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що передбачає здійснення таких процедур і заходів: 1) забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти; 2) забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості; 3) забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; 4) налагодження доступного і зрозумілого звітування; 5) проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями; 6) інших процедур і заходів (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Доповнене тлумачення поняття «система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти» передбачає: 2) забезпечення відповідності процедур зовнішнього забезпечення якості його цілям і завданням, визначеним Кабінетом Міністрів України; 2-1) залучення представників роботодавців та студентів до визначення цілей і розроблення процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 2-2) забезпечення надійності процедур зовнішнього забезпечення якості та їх корисності для закладів вищої освіти; 3) забезпечення наявності оприлюднених зрозумілих критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпе-

чення якості в Європейському просторі вищої освіти; 4) налагодження доступного і зрозумілого звітування про результати зовнішнього оцінювання якості вищої освіти та рішення, прийняті на їх основі; 5) здійснення інших процедур і заходів (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України» «Про вищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти та якості фахової передвищої освіти – система зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти, що включає інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості фахової передвищої освіти, зокрема: 1) стандартизацію; 2) ліцензування освітньої діяльності; 3) акредитацію освітньо-професійних програм; 4) акредитацію закладів освіти; 5) зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання; 6) єдиний державний кваліфікаційний іспит; 7) інституційний аудит; 8) моніторинг якості освіти; 9) атестацію педагогічних працівників; 10) сертифікацію педагогічних працівників; 11) громадський нагляд (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Система менеджменту якості вищої освіти – взаємодія людей (співробітників, «діючих елементів») певної професійної компетенції для результативного впровадження системи якості вищої освіти при ефективному використанні базового складу елементів системи менедж-

менту, якими є функції, методи, структура і сполучні процеси (забезпечують системність дій менеджменту). Результативність дій системи менеджменту якості освіти базується на професійній компетенції співробітників структурних підрозділів системи забезпечення якості, їх системи комунікацій. До кожного елементу системи (дійових осіб) забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності пропонуються такі типи функцій: аналітико-прогностична; планування; організаційно-координаційна; регулятивно-консультативна; контрольно-діагностична, що спрямовані на здійснення різних видів діяльності(заходів) (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Поняття «система менеджменту якості» може охоплювати діяльність закладу освіти загалом (наприклад, освітній процес, розроблення навчальних (освітніх) програм, обслуговування здобувачів освіти, адміністративний супровід освітнього процесу і т.д.), або ж окремі її напрями, наприклад, розроблення навчальних (освітніх) програм або ж сам освітній процес. Незалежно від того, чи поширюється система якості на організацію взагалі чи на окремі її напрями, її мета – забезпечити відповідність діяльності організації встановлених вимогам на всіх етапах реалізації продукції/послуг (*Руководство по применению стандарта ИСО 9001–2000 в области обучения и образования*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Руководство по применению стандарта ИСО 9001 – 2000 в области обучения и образования / М. Эйдерман, Н. Бартон, Р. Доллин; пер. с англ. А. Л. Раскина. – М.: «РИА Стандарты и качество», 2002. – 128 с.

Система моніторингу якості вищої освіти – інформаційно-аналітична система, що постійно оновлюється на основі безперервного (циклічного) відстеження рівня відповідності якості вищої освіти та освітньої діяльності закладу вищої освіти стандартам і потребам усіх

зацікавлених сторін за виділеними критеріями і показниками й орієнтована на вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо коригування небажаних диспропорцій і досягнення заданих параметрів якості (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Система освіти – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Система позашкільної освіти – освітня підсистема, що включає державні, комунальні, приватні заклади позашкільної освіти; інші заклади освіти як центри позашкільної освіти (заклади загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі школи соціальної реабілітації, міжшкільні ресурсні центри (навчально-виробничі комбінати), заклади професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти); гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі закладів загальної середньої освіти, міжшкільних ресурсних центрів (навчально-виробничих комбінатів), закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, клуби та об'єднання за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні та інші заклади освіти, установи; фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти; відповідні органи управління позашкі-

льною освітою і науково-методичні установи; інші суб'єкти освітньої діяльності, що надають освітні послуги у системі позашкільної освіти (*Закон України «Про позашкільну освіту»*).

У проєкті Закону України «Про позашкільну освіту» поняття «система позашкільної освіти» тлумачиться як підсистема системи освіти України, що включає заклади освіти різних типів і форм власності, в тому числі заклади позашкільної освіти, установи, асоціації, громадські об'єднання, інші суб'єкти освітньої діяльності, пов'язані із функціонуванням позашкільної освіти, органи управління освітою, наукові, науково-методичні (навчально-методичні) установи, учасників освітнього процесу, освітні та навчальні програми, систему кваліфікацій, а також нормативно-правові акти, що регулюють відносини в системі позашкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-pozashkilnu>

Система управління <освітньою організацією> – сукупність взаємопов'язаних або взаємодійних елементів організації для формування політик, установлення цілей і процесів, щоб досягати ці цілі. Система управління може стосуватись однієї чи кількох сфер, наприклад, управління якістю, керування фінансами чи екологічного управління. Елементи системи управління визначають структуру організації, функції та обов'язки, планування, функціонування, політики, практики, правила, переконання, цілі та процеси, щоб досягати цих цілей. Сфера застосування системи управління може охоплювати всю організацію, конкретні та ідентифіковані функції і підрозділи організацій, конкретні та ідентифіковані ділянки організації, чи один або кілька функційних підрозділів у межах групи організацій (*ДСТУ ISO 9000:2015*).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Система управління якістю – система управління стосовно якості (ДСТУ 9000:15).

Організація повинна розробити, запровадити, підтримувати та постійно поліпшувати систему управління якістю, охоплюючи потрібні процеси та їхні взаємодії, відповідно до вимог стандарту (ДСТУ ISO 9000:2015). Організація повинна визначити процеси, потрібні для системи управління якістю, та їх застосування в межах організації, а також повинна: 1) визначити необхідні входи цих процесів і очікувані від них виходи; 2) визначити послідовність і взаємодію цих процесів; 3) визначити та застосовувати критерії та методи (зокрема моніторинг, вимірювання та відповідні показники дієвості), потрібні для забезпечення результативності функціонування та контролювання цих процесів; 4) визначити ресурси, потрібні для цих процесів, і забезпечувати їх наявність; 5) призначити осіб з відповідальністю та повноваженнями щодо цих процесів; 6) розглядати ризики та можливості, що їх визначають відповідно до вимог у 6.1; 7) оцінювати ці процеси та запроваджувати будь-які зміни, потрібні для забезпечення того, щоб ці процеси досягали своїх передбачених результатів; 8) поліпшувати процеси та систему управління якістю.

Організація повинна визначити межі та застосовність системи управління якістю, щоб установити її сферу застосування. Визначаючи цю сферу застосування, організація повинна розглянути 1) зовнішні та внутрішні чинники; 2) вимоги відповідних зацікавлених сторін; 3) продукцію та послуги організації.

Потрібно, щоб інформація про сферу застосування системи управління якістю в організації була доступною та була підтримувана в належному стані як задокументована інформація.

Організація повинна забезпечувати, щоб особи, які виконують роботу під її контролем, були обізнаними з 1) політикою у сфері якості; 2) відповідними цілями у сфері якості; 3) своїм внеском у результативність системи управління якістю, зокрема з вигодами від поліпшення

показників діяльності; 4) наслідками невиконання вимог системи управління якістю.

Організація повинна визначити потреби щодо внутрішнього та зовнішнього інформування, доречні для системи управління якістю, зокрема, 1) про що інформувати; 2) коли інформувати; 3) кого інформувати; 4) як інформувати; 5) хто має інформувати.

Потрібно, щоб система управління якістю організації охоплювала: 1) задокументовану інформацію, яку потребує стандарт; 2) задокументовану інформацію, яку організація вважає необхідною для результативності системи управління якістю. Обсяг задокументованої інформації для системи управління якістю в різних організацій може бути різним залежно від розміру організації, її виду діяльності, її процесів, продукції та послуг; складності процесів та їхніх взаємодій; компетентності персоналу.

Під час створювання та актуалізування задокументованої інформації організація повинна забезпечувати а) належні ідентифікацію та опис (наприклад, назва, дата, автор, номер для посилання); б) належні формат (наприклад, мова, версія програмного засобу, графічні зображення) і носії (наприклад, паперовий, електронний); в) належні аналізування та схвалення з погляду придатності та адекватності.

Задокументовану інформацію, яку потребує система управління якістю, необхідно контролювати для забезпечення: 1) її наявності та придатності до використання, де і коли вона потрібна; 2) її адекватної захищеності (наприклад, від утрати конфіденційності, неналежного використання чи втрати цілісності).

Щоб контролювати задокументовану інформацію, організація повинна вдаватися до таких дій, якщо застосовано: 1) розподіл, доступ, пошук і використання; 2) збереження, зокрема збереження її розбірливості; 3) контроль змін (наприклад, контроль версії); 4) зберігання та вилучання. Задокументовану інформацію зовнішнього походження, яку організація вважає необхідною для планування та функціонування системи управління якістю, потрібно ідентифікувати у належний спосіб і контролювати. Задокументовану інформацію, яку зберігають як доказ відповідності, потрібно захищати від ненавмисного змінення. Доступ може передбачати рішення про дозвіл лише на ознайомлення із задокументованою інформацією або про дозвіл на ознайомлення із задокумен-

тованою інформацією та повноваження щодо внесення змін до неї (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерела:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016.– 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Система якості вищої освіти – сукупність організаційної структури, відповідальності, процедур, процесів та ресурсів, що застосовуються на інституційному (внутрішньому), національному і міжнародному (зовнішньому) рівнях і забезпечують загальне управління якістю вищої освіти (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Сімейна (домашня) форма здобуття освіти – спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти. Відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні не нижче стандартів освіти несуть батьки. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюються відповідно до законодавства.

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Складова (компонент) освітньої програми – самодостатній, формально структурований навчальний досвід. Він повинен містити послідовний і явний набір результатів навчання, визначених навчальних заходів, що узгоджуються з відведеним часом у навчальному плані, і відповідних критеріїв оцінювання (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Словник – довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні закладу вищої освіти, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти (*Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закону України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20140701#n959>

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «спеціалізація» тлумачиться як складова спеціальності, що може визначатись закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму вищої або післядипломної освіти.

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Спеціалізація у сфері післядипломної освіти – профільна спеціалізована підготовка з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Спеціалізована вчена рада – професійно відповідальна комісія фахівців, що створюється в закладі вищої освіти чи науковій установі для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії або доктора наук, і містить у своєму складі не менше п'яти фахівців з відповідним, тематично близьким науковим доробком, з яких не менше половини працюють в іншому закладі вищої освіти чи науковій установі, зокрема, за кордоном (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Спеціалізована вчена рада утворюється Міністерством освіти і науки України у закладах вищої освіти та наукових установах, що проводять фундаментальні та прикладні наукові дослідження, мають достатній рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення для підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, за клопотанням центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких є вищі заклади освіти та наукові установи, національних академій наук, а також вищих закладів освіти та наукових установ, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України (*Положення про спеціалізовану вчену раду*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»

(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Положення про спеціалізовану вчену раду (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту №270 (z0466-12) від 12.03.2012), затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 №1059 (z1169-11) і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 10 жовтня 2011 р. за №1170/19908) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1170-11>

Спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) – заклад спеціалізованої освіти I–III або II–III ступенів мистецького профілю (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Спеціалізована освіта – освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Спеціалізована фахова передвища освіта – фахова передвища освіта мистецького, спортивного чи військового спрямування, націлена на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Спеціальна школа – заклад загальної середньої освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648, схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Спеціальні закони – закони України «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «спеціальність» тлумачиться як деталізована предметна область освіти і науки, яка гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти і об'єднує споріднені освітні програми, що передбачають спільні вимоги до компетентностей і результатів навчання випускників.

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання (*Закон України «Про освіту»*).

Найбільш поширеною формою списування є використання друкованих і електронних джерел інформації при виконанні письмових робіт, зокрема, екзаменаційних та контрольних робіт, без дозволу викладача.

Також до списування може бути зараховано: здавання або репрезентацію різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності; написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах; використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами; несамостійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або незазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю тощо; отримання іншої несанкціонованої допомоги при виконанні тих завдань, які передбачають самостійне виконання.

Списування може бути індикатором незацікавленості студента у вивченні навчальної дисципліни (студенти не бачать потреби у відповідних компетентностях, викладач некомпетентний чи не здатний зацікавити студентів тощо).

Бувають випадки, коли викладач неофіційно надає дозвіл на використання певних джерел інформації при виконанні письмових робіт. Це може бути ознакою недосконалості нормативної бази закладу вищої освіти, яка надмірно регулює умови поточного і підсумкового контролю. З іншого боку, це також може бути ознакою необ'єктивного оцінювання здобувачів освіти, коли таке оцінювання відбувається не за зміс-

том роботи, а за іншими показниками. У будь-якому випадку, наявність дозволу, якщо всі здобувачі освіти виконують завдання в рівних умовах, знімає питання про порушення з боку здобувачів (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України

«Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Спільна програма – комплексна програма, що координується і реалізовується спільно різними закладами вищої освіти і передбачає отримання подвійного/багатостороннього диплома або спільного диплома (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з

англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. –

Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Спільний ступінь/диплом – єдиний документ, який надають вищі навчальні заклади, що пропонують спільну освітню програму, і який визнається на національному рівні як документ, що засвідчує успішне виконання спільної програми (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з

англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. –

Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Спортивна освіта – освіта, яка передбачає засвоєння освітньої програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у галузі фізичної культури і спорту, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи, поглибленого оволодіння спеціалізацією в обраному виді спорту та здобувається одночасно з середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Стажування – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Сталий фонд (ендавмент) закладу вищої освіти – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «сталий фонд (ендавмент) закладу вищої освіти» тлумачиться, як благодійний фонд, активами якого є сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»

(щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти) » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Стандарт вищої освіти – сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

У проекті Закону України «Про зміни та доповнення до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «стандарт вищої освіти» визначено як сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є загальними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, що забезпечують формування і реалізують державну політику у відповідних сферах, і галузевих об'єднань організацій роботодавців та затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»»*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Стандарт освітньої діяльності – сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладу вищої освіти і наукової установи (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості вищої освіти (ESG) – сукупність стандартів, використовуваних для визначення ефективності процесів внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості освіти.

До таких стандартів належать: 1. Діяльність, політика і процеси щодо забезпечення якості. (Агентства повинні проводити діяльність щодо забезпечення якості на регулярній основі. Вони повинні мати чіткі і зрозумілі цілі, що складають частину їх публічно доступної місії. Це повинно визначати щоденну роботу агентства. Агентства повинні забезпечувати залучення стейкхолдерів до свого управління і діяльності). 2. Офіційний статус. (Агентства повинні мати офіційний юридичний статус та бути офіційно визнаними компетентними органами влади як агентства забезпечення якості). 3. Незалежність. (Агентства повинні бути незалежними та діяти автономно. Вони повинні повністю відповідати за свою роботу та її результати без впливу третіх сторін). 4. Тематичний аналіз. (Агентства повинні регулярно публікувати звіти, що описують і аналізують загальні висновки їх діяльності щодо зовнішнього забезпечення якості). 5. Ресурси. (Агентства повинні мати адекватні та належні ресурси, як людські, так і фінансові, для виконання цієї роботи). 6. Внутрішнє забезпечення якості і професійна поведінка. (Агентства повинні запровадити процеси для внутрішнього забезпечення якості стосовно визначення, забезпечення та поглиблення якості та доброчесності своєї діяльності). 7. Циклічна зовнішня перевірка агентств. (Агентства повинні проходити зовнішню перевірку принаймні раз на п'ять років, щоб продемонструвати відповідність до ESG.) *(Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти).*

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К. : ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – набір стандартів і рекомендацій для внутрішніх і зовнішніх систем забезпечення якості у вищій освіті. ESG не є стандартами якості, чи приписами щодо того, як необхідно втілювати процеси забезпечення якості, але вони надають орієнтири, охоплюючи аспекти, які є вирішальними для успішного забезпечення якості та навчальних середовищ у вищій освіті. ESG слід розглядати у ширшому контексті, що також включає рамки кваліфікацій, європейську кредитно-трансферну систему (ECTS) та додатки до дипломів (DS), які також сприяють побудові прозорості та взаємної довіри у вищій освіті у Європейському просторі вищої освіти (EHEA).

ESG зосереджені на забезпеченні якості стосовно навчання і викладання у вищій освіті, включаючи навчальне середовище та відповідні зв'язки з дослідженнями та інноваціями. Крім того, у закладів є процедури і процеси, щоб забезпечувати та покращувати якість своєї діяльності, такої як дослідження та врядування.

ESG застосовуються до всієї вищої освіти, що пропонується у Європейському просторі вищої освіти (EHEA), незалежно від типу навчання чи місця викладання. Таким чином, ESG також застосовуються до всієї вищої освіти, включаючи транснаціональну та транскордонну освіту.

ESG мають такі цілі: вони встановлюють спільні рамки щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні; вони уможливають забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти; вони підтримують взаємну довіру, таким чином сприяючи визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів; вони надають інформацію щодо забезпечення якості у EHEA. Ці цілі створюють каркас, всередині якого різні заклади, агентства і країни можуть різними шляхами використовувати і втілювати ESG. Європейський простір вищої освіти характеризується різноманітністю політичних систем, систем вищої освіти, суспільно-культурних та освітніх традицій, мов, прагнень і очікувань. Це робить єдиний монолітний підхід до якості та забезпечення якості у вищій освіті недоречним. Широке сприйняття усіх стандартів є передумовою створення спільного розуміння забезпечення якості у Європі. З цих причин ESG повинні діяти на обґрунтовано узагальненому рівні, що уможливить їх застосування до

всіх форм надання вищої освіти. ESG забезпечують критерії на європейському рівні, за якими оцінюються агентства забезпечення якості та їх діяльність. Завдяки цьому агентства забезпечення якості у ЕНЕА (European Higher Education Area /Європейському просторі вищої освіти) дотримуються того самого набору принципів, а процеси і процедури моделюються таким чином, щоб відповідати цілям і вимогам умов, в яких ці агентства знаходяться.

ESG ґрунтуються на таких чотирьох принципах забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ЕНЕА): заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається; забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів; забезпечення якості сприяє розвитку культури якості; забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

Стандарти щодо забезпечення якості поділяються на три частини: 1) внутрішнє забезпечення якості; 2) зовнішнє забезпечення якості; 3) агентства забезпечення якості. Слід пам'ятати, проте, що ці три частини взаємопов'язані за своєю сутністю і разом формують основу Європейської рамки забезпечення якості (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – сукупність стандартів, використовуваних закладами вищої освіти для забезпечення її якості, а саме: 1. Політика щодо забезпечення якості. (Заклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів.) 2. Розроблення і затвердження програм. (Заклади повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти та-

ким чином, щоб вони відповідали визначеним для них цілям, включаючи заплановані результати навчання. Необхідно чітко визначити й чити кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій для вищої освіти, а отже й Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти). 3. Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання. (Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід).

4. Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів. (Заклади повинні послідовно застосовувати визначені наперед та опубліковані інструкції, що охоплюють усі стадії «життєвого циклу» студента, наприклад, зарахування, досягнення, визнання та атестацію).

5. Викладацький персонал. (Заклади повинні переконатись у компетентності своїх викладачів. Вони повинні застосовувати чесні і прозорі процеси щодо прийняття на роботу та розвитку персоналу).

6. Навчальні ресурси і підтримка студентів. (Заклади повинні мати відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів).

7. Інформаційний менеджмент. (Заклади повинні забезпечити збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю).

8. Публічна інформація. (Заклади повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми).

9. Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм. (Заклади повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди повинні вести до безперервного вдосконалення програми. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони).

10. Циклічне зовнішнє забезпечення якості. (Заклади повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі) *(Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти).*

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – K.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – сукупність стандартів, використовуваних для визначення ефективності процесів зовнішнього забезпечення якості закладами вищої освіти для забезпечення її якості, а саме: 1. Урахування внутрішнього забезпечення якості. (Зовнішнє забезпечення якості повинно стосуватись ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості) 2. Розроблення методологій, що відповідають меті. (Зовнішнє оцінювання якості слід визначати і розробляти таким чином, щоб забезпечити його відповідність досягненню цілей і завдань, встановлених для нього, водночас враховуючи відповідні нормативні положення. До його розроблення і безперервного вдосконалення слід залучати стейкхолдерів). 3. Процеси запровадження. (Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають: самооцінювання або його еквівалент; зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу; звіт за результатами зовнішнього оцінювання; послідовні подальші дії за результатами оцінювання). 4. Незалежні (зовнішні) експерти. (Зовнішнє забезпечення якості повинно виконуватися групою незалежних (зовнішніх) експертів, яка включає представника (представників) від студентів). 5. Критерії для результатів. (Будь-які висновки або судження, зроблені у результаті зовнішнього забезпечення якості, повинні ґрунтуватися на зрозумілих та опублікованих критеріях, які послідовно застосовуються, незалежно від того, чи призводить процес до прийняття офіційного рішення). 6. Звітування. (Повні експертні звіти повинні публікуватися, вони мають бути зрозумілими і доступними для академічної спільноти, зовнішніх партнерів та інших зацікавлених осіб. Якщо агентство приймає будь-яке офіційне рішення на основі цих звітів, рішення слід опублікувати разом зі звітом). 7. Скарги та апеляції. (Процеси розгляду скарг та апеляцій слід чітко визначити як частину моделі процесів зовнішнього забезпечення якості та повідомити про них закла-

ди) (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Стейкхолдери – термін, що охоплює всіх учасників (суб'єктів) у межах закладу, включаючи студентів і персонал, а також зовнішніх стейкхолдерів, таких як працедавці та зовнішні партнери закладу (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Джерело:

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Стихийне або несистемне навчання – форми навчання, які спеціально не організовані й передбачають комунікацію, не призначену для навчання. Стихийне або несистемне навчання може бути побічним продуктом повсякденної діяльності (заходів) або комунікації, не призначених для цілеспрямованої освіти чи навчальної діяльності. Прикладами подібного навчання можуть бути спілкування при зустрічі, радіо й телепередачі, які за своїм призначенням не мають освітньої мети (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Стратегія – план досягнення довгострокової чи загальної цілі (*ДСТУ 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Студент – особа, зарахована до закладу вищої освіти з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Особа, яка навчається за формальною освітньою програмою вищого навчального закладу. Завдяки загальній схильності до гнучкішого навчання термін «особа, яка навчається» вживається здебільшого у загальному плані. Однак оскільки більшість систем вищої освіти, як і раніше, ґрунтуються на ідеї надання офіційних освітніх програм конкретним студентам, термін «студент» використовується щодо всіх осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах (і очної, і заочної форм навчання; дистанційного навчання; навчання в межах кампуса або навчання на робочому місці; навчання, націленого чи на здобуття повної кваліфікації, чи на вивчення окремих курсів) (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Студентоцентроване навчання – процес якісної трансформації навчального середовища для студентів та інших осіб, які навчаються (здобувачів вищої освіти), метою якого є покращення їх автономії і здатності до критичного мислення на основі результатного підходу (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Студентоцентроване навчання і викладання відіграють важливу роль у стимулюванні мотивації студентів, їх самоаналізі та залученні до освітнього процесу. Це означає ретельне обговорення процесів розроблення та реалізації освітніх програм та оцінювання результатів навчання. Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що: поважає і враховує різноманітність студентів та їх потреби, уможливорюючи гнучкі навчальні траєкторії; враховує та використовує

різні способи надання освітніх послуг, якщо це доцільно; гнучко використовує різноманітні педагогічні методи; регулярно оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи; підтримує відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача; сприяє взаємній повазі у стосунках «студент-викладач»; має належні процедури для розгляду скарг студентів (*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*).

Поняття студентоцентрованого навчання можна звести до таких елементів: опора на активне, а не пасивне навчання; акцент на критичне та аналітичне навчання і розуміння; підвищена відповідальність і підзвітність з боку студента; більша самостійність (автономія) студента; вдумливий підхід до освітнього процесу з боку і особи, яка навчається, і викладача.

Студентоцентрований підхід потребує відкритого діалогу та наявності зворотного зв'язку між студентами, викладачами та відповідними адміністраторами, за допомогою яких можна сформулювати та обговорити їхні потреби і прагнення. Усі зацікавлені сторони повинні бути залучені до конструктивного обговорення щодо розроблення та реалізації освітньої програми. Представники студентів повинні брати участь у таких дискусіях з повним правом голосу (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. = Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К.: CS Ltd., 2015. – 32 p.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Студентське самоврядування – право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Ступенева мобільність – навчальна мобільність з метою отримання ступеня, навіть у випадку, якщо тільки частина програми здійснюється за кордоном, наприклад, у межах або спільної реалізованої ступеневої програми, або програми, в межах якої кваліфікацію присуджують спільно декілька закладів (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Ступенева програма – набір освітніх компонентів, після успішного виконання всіх вимог яких студентові присуджується відповідний ступінь (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Суб'єкт освітньої діяльності – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Суб'єкт освітньої діяльності в системі позашкільної освіти – фізична або юридична особа (заклад позашкільної освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність у сфері позашкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/08/23/tablits-108.docx>

Суб'єкт освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Сьомий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) високоспеціалізовані знання, частина яких є наріжною для діяльності у сфері роботи або навчання і становить основу для оригінальних роздумів і/або наукових досліджень, а також критичне розуміння знання, що входить в іншу сферу, і зв'язку між різними сферами; 2) спеціалізовані, спрямовані на розв'язання проблеми навички, необхідні в наукових дослідженнях і/або інноваційній діяльності для розвитку нових знань і процедур, а також для об'єднання знань із різних сфер; 3) здатність управляти і трансформувати діяльність або навчання, які є складними, непередбачуваними і потребують нових стратегічних підходів, а також здатність брати відповідальність за допомогу в професійних знаннях і практиці і/або за розгляд стратегічної діяльності команд (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Сьомий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і який відповідає першому (бакалаврському) рівню вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

T

Таблиця розподілу оцінок – таблиця, яка призначена для відкритого доступу або для системи з обмеженим доступом і яка показує, як національна або інституційна шкала оцінок використовується в закладі, а також надає можливість порівняння зі статистичним розподілом оцінок в аналогічній контрольній групі іншого закладу. Вона є статистичним розподілом позитивних оцінок, поставлених у кожній галузі знань в конкретному вищому навчальному закладі (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Тези доповідей (повідомлень) наукової конференції (з'їзду, симпозіуму) – науковий неперіодичний збірник матеріалів попереднього характеру, таких як анотації, реферати доповідей чи повідомлень, опублікованих до початку конференції (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Текст лекцій – навчальне видання викладу матеріалу певних розділів навчальної дисципліни (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017-95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Територіальна доступність – сукупність умов, що забезпечують право дитини на здобуття якісної повної загальної середньої освіти за кошти державного та місцевого бюджетів у доступному і наближеному до її місця проживання закладі освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Територія обслуговування – адміністративно-територіальна одиниця (або її частина чи окремі будинки), визначена і закріплена відповідним органом місцевого самоврядування (або уповноваженим ним органом) за закладом освіти для забезпечення права кожної дитини, яка проживає на цій території, на здобуття початкової та/або базової середньої освіти у найбільш доступному та наближеному до місця проживання дитини закладі освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Термінологічний словник – словник термінів та визначень певної галузі знання (*Державний стандарт України ДСТУ 3017-95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017-95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – рівень, який передбачає здобуття особою кваліфікацій, що відповідає

ють четвертому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorenniya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти – рівень, що відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Третій рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) знання фактів, принципів, процесів і загальних концепцій у сфері роботи або навчання; 2) достатньо широкий діапазон пізнавальних і практичних вмінь, необхідних для виконання завдань і розв'язання проблем з вибором і застосуванням основних методів, інструментів, матеріалів та інформації; 3) здатність брати на себе відповідальність за виконання робочих або навчальних завдань, а також здатність прилаштовувати свою поведінку до обставин при розв'язанні проблем (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Третій рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи виконувати виробничі або навчальні завдання середньої складності за визначеними алгоритмами та встановленими нормами часу та якості і який відповідає профільній середній освіті та другому (базовому) рівню професійної (професійно-технічної) освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

У

Угода про навчання – угода, яку укладають три сторони, що беруть участь в мобільності, – студент, вищі навчальні заклади (організація/підприємство), які скеровують та приймають, – щоб полегшити організацію кредитної мобільності та визнання. Угода має бути підписана трьома сторонами до початку періоду мобільності; її метою є надання студентові гарантії, що кредити, отримані протягом періоду мобільності, будуть визнані (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Уміння – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв’язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів) (*Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*).

Уміння означають здатність застосувати знання і використовувати ноу-хау для виконання завдання й розв’язання проблеми. В контексті Європейської кваліфікаційної рамки вміння описані як когнітивні (які включають використання логічних, інтуїтивних і творчих роздумів) або практичні (тобто, такі, що охоплюють вміння щось зробити своїми руками і використовувати методи, матеріали, інструменти та інструмен-

тарії) (*Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР)*).

Джерела:

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648, схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/tekomendatsii-1648.pdf>

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Уповноважений заклад вищої освіти – заклад вищої освіти, якому центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки надає квоти для зарахування осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована

територія, для здобуття вищої освіти на конкурсних засадах за кошти державного бюджету України (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Уповноважені суб'єкти – розпорядник Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), технічний адміністратор ЄДЕБО, державні органи, органи управління у сфері освіти, Державна служба якості освіти, Український центр оцінювання якості освіти, суб'єкти освітньої діяльності, підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління розпорядника ЄДЕБО, інші особи, яким надається доступ до ЄДЕБО у порядку та обсягах, визначених законодавством (*Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти»*).

Джерело:

Положення «Про Єдину державну електронну базу з питань освіти» (Затверджено наказом Міністерством освіти і науки України від 08.06.2018р. №620, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 жовтня 2018 р. за №1132/32584) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>

Управління якістю – управління стосовно якості, яке може охоплювати формування політики у сфері якості та встановлення цілей у сфері якості, а також процеси, щоб досягати цих цілей у сфері якості через планування якості, забезпечування якості, контролювання якості та поліпшування якості (*ДСТУ 9000:2015*).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Управління/керування – скоординовані дії щодо спрямування та контролювання діяльності організації. Управління/керування може

охоплювати формування політик і встановлення цілей, процеси, щоб досягати цих цілей. Слово «management» деколи стосується людей, тобто особи чи групи осіб, яка має повноваження спрямовувати та контролювати діяльність організації та відповідає за це. Якщо слово «management» використовують у цьому розумінні, його треба завжди вживати з певною формою визначника, щоб уникнути плутанини з поняттям «management», що його визначено як сукупність дій. Наприклад, «management shall...» (управління повинне...) недопустимо, тоді, як «top management shall...» (найвище керівництво повинне...) прийнятне. Інакше треба вживати інші слова для позначення певного поняття, коли воно пов'язане з людьми, наприклад, «managerial» (адміністративний персонал) чи «managers» (керівники) (ДСТУ 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Успішне завершення освітньої програми – досягнення навчальних цілей освітньої програми, яке підтверджується через оцінку здобутих знань, умінь і компетенцій. Успішне завершення освітньої програми, зазвичай, супроводжується видачею документа, що засвідчує освітню кваліфікацію (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Учасник сертифікації <педагогічних працівників> – педагогічний працівник, якого зареєстровано для проходження сертифікації (*Положення Про сертифікацію педагогічних працівників*).

Джерело:

Про сертифікацію педагогічних працівників: положення (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikov>

Учні – особи, які зараховані до закладу освіти і здобувають початкову, базову середню чи профільну середню освіту незалежно від форми її здобуття, у тому числі особи (слухачі, студенти, курсанти), які здобувають профільну середню освіту у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Ф

Фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях (*Закон України «Про освіту»*).

Фабрикація також може стосуватися вигаданих статистичних та інших даних, які нібито взяті з певних джерел інформації у випадках, коли такі джерела не існують або не містять відповідної інформації. В таких випадках варто відрізнити фабрикацію від помилок цитування. Фабрикацією також є використання вигаданих даних поруч зі справжніми, що іноді використовується у випадках, коли справжніх даних не вистачає для обґрунтування висновків дослідження (*Розширений глосарій термінів і понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України

«Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Факультативна навчальна дисципліна – навчальна дисципліна або модуль, який може бути вибраний як частина навчальної (освітньої) програми, але не є обов'язковим для всіх студентів. В деяких системах розрізняються вибіркові (тобто навчальні дисципліни, які вибираються із попередньо визначеного списку) навчальні дисципліни, і

факультативні дисципліни на основі повної свободи визначення (*Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі*).

Джерело:

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Факультет – структурний підрозділ закладу вищої освіти, що об'єднує не менш як три кафедри та/або лабораторії, які в державних і комунальних закладах вищої освіти у сукупності забезпечують підготовку не менше 200 здобувачів вищої освіти денної форми навчання (крім факультетів вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання), закладів вищої освіти фізичного виховання і спорту, закладів вищої освіти культури та мистецтва) (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень (*Закон України «Про освіту»*).

Фальсифікація може стосуватися неповного або свідомо викривленого опису методик дослідження з метою приховування: виявлених авторами методичних помилок; використання застарілого або непридатного для відповідних досліджень обладнання; застосування непридатних для цілей дослідження алгоритмів та програмного забезпечення; інших хиб, що могли вплинути на достовірність, точність і надійність представлених результатів.

Фальсифікацією також є надання неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок (*Розширений глосарій термінів і понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita.2018-10-25/glyusariy.pdf>

Фахівець – кваліфікація, яка здобувається за відповідними освітніми програмами та передбачає здатність особи розв’язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності, застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невідзначеністю умов (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Фахова передвища військова освіта – освіта, що передбачає засвоєння освітньо-професійної програми з військової підготовки з метою набуття комплексу професійних компетентностей, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи і поглибленого оволодіння військовою спеціалізацією та здобувається на основі повної загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Фахова передвища мистецька освіта – освіта, що передбачає набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва, включаючи підготовку педагогічних кадрів для закладів початкової мистецької освіти (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Фахова передвища освіта – невід’ємний складник системи освіти, метою якого є формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підт-

верджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації (*Закон України «Про освіту»*).

У Проекті Закону України «Про фахову передвищу освіту» поняття “фахова передвища освіта” тлумачиться як складник системи освіти України, який є практико-орієнтованим початковим рівнем вищою освітою та характеризується сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, компетентностей, способів мислення, професійних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, здобутих у закладі фахової передвищої освіти у відповідній галузі знань за певною спеціальністю, що за складністю є вищими, ніж рівень професійної (професійно-технічної) та повної загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekti-zakonu-pro-fahovu-peredyishu-osvitu>

Фахова передвища спортивна освіта – освіта, що передбачає засвоєння освітньо-професійної програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у галузі фізичної культури і спорту, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи, поглибленого оволодіння спеціалізацією в обраному виді спорту та здобувається на основі базової загальної середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти або на основі повної загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Фаховий коледж – заклад фахової передвищої освіти або структурний підрозділ юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти, може проводити дослідницьку та/або творчу мистецьку діяльність, забезпечувати поєднання теоретичного навчання з навчанням на робочих місцях. Фаховий коледж також має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття повної загальної середньої освіти професійного та академічного профілю, професійної (професійно-технічної) та/або початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та/або першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Фаховий коледж, який здійснює освітню діяльність у системі фахової передвищої мистецької освіти, має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття базової загальної середньої освіти, якщо наскрізна освітньо-професійна програма передбачає підготовку професійного молодшого бакалавра на основі початкової загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Філія закладу вищої освіти – територіально відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти, що утворюється з метою задоволення потреб регіонального ринку праці у відповідних фахівцях та наближення місця навчання здобувачів вищої освіти до їх місця проживання. Філія не є юридичною особою і діє на підставі затвердженого закладом вищої освіти положення та відповідно до отриманої ліцензії на провадження освітньої діяльності (*Закон України «Про вищу освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Фінансування вищої і післядипломної освіти – забезпечення вищої і післядипломної освіти фінансовими ресурсами за рахунок коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Фінансування дошкільної та позашкільної освіти – забезпечення дошкільної та позашкільної освіти фінансовими ресурсами, за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Фінансування здобуття повної загальної середньої освіти – забезпечення повної загальної середньої освіти фінансовими ресурсами, яке здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, у тому числі шляхом надання освітніх субвенцій місцевим бюджетам, коштів місцевого бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Фінансування професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти – забезпечення професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти фінансовими ресурсами за рахунок коштів державного бюджету, в тому числі шляхом надання відповідних освітніх субвенцій, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Витрати, що покриваються за рахунок відповідних освітніх субвенцій, визначаються спеціальним законом (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Фінансування системи освіти – забезпечення фінансовими ресурсами всіх складників системи освіти за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Формальна освіта – освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою (*Закон України «Про освіту»*).

У контексті Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) «формальна освіта» тлумачиться як інституційна, цілеспрямована, спланована за участю державних організацій і визнаних державою приватних організацій освіта, що загалом становить систему формальної освіти країни. Формальна освіта зазвичай організовується в освітніх закладах, створених для отримання очної освіти здобувачами в системі, яка забезпечує неперервність переходу від однієї освітньої програми до іншої. Це називається попередньою освітою, що визначається як формальна освіта людей до їх першого виходу на ринок праці, тобто до того часу, поки вони будуть здобувати освіту в очній формі. Формальна освіта також охоплює навчання всіх вікових груп разом зі змістом програм і кваліфікацій, котрі відповідають кваліфікаціям попередньої освіти. Програми навчання, які здійснюються частково без відриву від виробництва, можуть також розглядатися як формальна освіта, якщо вони ведуть до отримання кваліфікацій, що визнаються національними органами освіти, або рівнозначними організаціями. Навчання в межах таких програм часто проводиться на основі співпраці закладів освіти і працевдавців (наприклад, стажування) (*Международная стандартная классификация образования*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsd-2011-ru.pdf>

Формальне навчання – навчання, типово організоване освітнім закладом, яке є структурованим (щодо цілей, часу та умов навчання) і завершується атестацією/сертифікацією. Формальне навчання є цілеспрямованим відповідно до потреб студента (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Форми здобуття вищої освіти – способи організації освітнього процесу здобувача освіти. Основними формами здобуття вищої освіти є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна (*Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»*»).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorenniya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Фундаментальні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків. Результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, невідомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практич-

не використання у сфері економіки (*Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»*).

Джерело:

Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Х

Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі (*Закон України «Про освіту»*).

У випадках, визначених законодавством, хабарництво може утворювати склад кримінального злочину «неправомірна вигода», передбаченого статтями 368, 369 Кримінального кодексу України. До хабарництва, зокрема, можуть бути зараховані одержання, провокування або пропонування неправомірної вигоди за отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду поточного та підсумкового контролю, а також будь-яких інших переваг у навчальній, дослідницькій чи трудовій діяльності; примусові благодійні внески та примусова праця здобувачів освіти та/або їх батьків; примусове надання освітніх послуг (примусове репетиторство); деякі випадки конфлікту інтересів та ін. (*Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту»*).

Джерела:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Хрестоматія – навчальне видання літературно-художніх, історичних та інших творів чи уривків з них, які є об'єктом вивчення (*Державний стандарт України ДСТУ 3017–95*).

Джерело:

Державний стандарт України ДСТУ 3017–95 Видання. Основні види. Терміни та визначення (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Ц

Центр забезпечення якості вищої освіти – структурний підрозділ закладу вищої освіти, який реалізує стратегічні цілі розвитку закладу вищої освіти щодо підвищення якості вищої освіти та освітньої діяльності, забезпечує відповідність рівня якості освітніх послуг вимогам стейкхолдерів, а також адміністративне керівництво та підтримку забезпечення якості на всіх рівнях закладу вищої освіти (*Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти*).

Джерело:

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oncc.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/mctod-recom_QUAERE.pdf

Центр професійної досконалості – багатофункціональний та (або) багатопрофільний опорний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, який забезпечує можливості отримання якісної первинної та безперервної, формальної й неформальної професійної освіти та навчання для всіх вікових груп населення, здобуття професійних кваліфікацій, які відповідають третьому-п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій (*Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-profesijnu-profesijno-tehnicnu-osvitu>

Центр розвитку дитини – заклад дошкільної освіти (або дошкільний підрозділ іншої юридичної особи), в якому забезпечуються фізич-

ний, інтелектуальний і психічний розвиток, корекція психічного і фізичного розвитку, оздоровлення дітей, які здобувають дошкільну освіту в інших суб'єктів освітньої діяльності або у сім'ї (*Проект Закону України «Про винесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Цикл – складник системи, прийнятої в контексті Болонської декларації 1999 року. У 2003 р. в Болонську структуру введено докторську підготовку, що називають третім циклом. Отже, Європейський простір вищої освіти визначив ієрархію трьох циклів вищої освіти (першого циклу, другого циклу і третього циклу). Усі кваліфікації вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти – в межах цих трьох циклів (*Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача*).

Джерело:

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Цикл освітнього процесу – складова рівня початкової чи базової середньої освіти, яка враховує спільні вікові особливості розвитку учнів в організації їхньої навчальної діяльності (освітнього процесу) і конструюванні змісту освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

Циклова комісія (кафедра) – структурний підрозділ закладу фахової передвищої освіти (його філій), що провадить освітню, методичну діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією), групою спеціальностей однієї або споріднених галузей, може проводити дослідницьку

та/або творчу мистецьку діяльність за певною дисципліною (групою дисциплін), до складу якого входить не менше п'яти педагогічних (науково-педагогічних) працівників, для яких заклад фахової передвищої освіти є основним місцем роботи (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-provede-regionalni-naradi-dlya-obgovorennya-proektu-zakonu-ukrayini-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>

Цілі навчання – специфікація навчальних результатів, яких необхідно досягти після завершення освітньої програми або навчальної діяльності. Сутність цілей навчання полягає в удосконаленні знань, навичок і компетенцій у сфера особистої, громадянської, соціальної і виробничої діяльності. Зазвичай цілі навчання пов'язані з підготовкою до навчання на вищому рівні і/або діяльності в одній чи декількох галузях (*Міжнародна стандартна класифікація освіти*).

Джерело:

Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>

Цілі у сфері якості <освіти> та планування дій для їх досягнення <в освітній організації> – цілі для відповідних підрозділів, рівнів і процесів, необхідних для системи управління якістю.

Потрібно, щоб цілі у сфері якості: 1) були узгоджені з політикою у сфері якості; 2) були вимірними; 3) урахували застосовні вимоги; 4) були доречними з погляду відповідності продукції та послуг та підвищення задоволеності замовників; 5) були охоплені моніторингом; 6) були доведені до відома; 7) були актуалізовані, як належить.

Організація повинна підтримувати в актуальному стані задокументовану інформацію щодо цілей у сфері якості. Плануючи те, як досягти своїх цілей у сфері якості, організація повинна визначити: 1) що потрібно зробити; 2) які ресурси будуть потрібні; 3) хто буде відповідальним; 4) коли це буде завершено; 5) як оцінюватимуть результати.

Якщо організація визначає потребу в змінах до системи управління якістю, зміни потрібно реалізовувати у запланований спосіб. Організація повинна розглянути: 1) призначеність змін та їхні можливі наслідки; 2) цілісність системи управління якістю; 3) наявність ресурсів; 4) розподіл або перерозподіл обов'язків і повноважень (ДСТУ ISO 9001:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) Системи управління якістю. Вимоги [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Ціль <системи управління освітньою організацією> – результат, який має бути досягнуто. Ціль може бути стратегічною, тактичною чи оперативною. Цілі можуть стосуватись різних сфер (наприклад, фінансові цілі, цілі щодо охорони здоров'я та безпеки праці, екологічні цілі) та їх можна застосовувати на різних рівнях (наприклад, стратегічні цілі, цілі для всієї організації, цілі проекту, цілі стосовно продукції та процесу). Ціль може бути подано іншими способами, наприклад, як запланований результат, призначеність, операційний критерій, як ціль у сфері якості чи з використанням інших слів подібного значення (наприклад, мета, орієнтир або завдання) (ДСТУ ISO 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Ціль у сфері якості – ціль, пов'язана з якістю. Основою цілей у сфері якості зазвичай є політика у сфері якості організації. Цілі у сфері якості зазвичай устанавлюють для відповідних функційних підрозділів, рівнів і процесів в організації (ДСТУ ISO 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Ч

Четвертий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) широкі фактичні і теоретичні знання у сфері роботи або навчання; 2) достатньо широкий діапазон пізнавальних і практичних умінь, необхідних для ухвалення рішень зі специфічних проблем у сфері роботи або навчання; 3) здатність до самоуправління в рамках інструкцій у контексті роботи або навчання для розв’язання завдань, які зазвичай передбачувані, або ж піддаються змінам, а також здатність контролювати звичайну роботу інших, беручи на себе певну відповідальність за оцінку й удосконалення професійної чи навчальної діяльності (*Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Європейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Четвертий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, зокрема в нестандартних ситуаціях і який відповідає третьому (вищому) рівню професійної (професійно-технічної) освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Читацька грамотність – розуміння, використання, оцінювання, осмислення писемних текстів і вияв зацікавленості ними з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і розвитку читацького потенціалу задля готовності до активної участі в житті суспільства (*PISA: читацька грамотність*).

Джерело:

PISA: читацька грамотність [Електронний ресурс]/ уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. – К.: УЦОЯО, 2017. – 123 с. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf

Ш

Школа соціальної реабілітації – заклад загальної середньої освіти для дітей, які відповідно до рішення суду потребують особливих умов виховання (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти I–III або II–III ступенів спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання) (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Шостий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – рівень кваліфікацій, якому відповідають такі результати навчання: 1) поглиблені знання у сфері діяльності або навчання, що охоплюють критичне розуміння теорії і основоположних принципів; 2) глибокі навички, що демонструють майстерність та інноваційність, необхідні для вирішення складних і непередбачуваних проблем у спеціалізованій сфері діяльності або навчання; 3) здатність управляти складною технічною, професійною діяльністю або проектами, беручи відповідальність за прийняття рішення в непередбачуваних контекстах діяльності або навчання, а також здатність брати на себе відповідальність за керівництво професійним розвитком окремих людей і

груп (*Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни*).

Джерело:

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Шостий рівень Національної рамки кваліфікацій – рівень, який визначає здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідних наук і характеризується певною невизначеністю умов, нести відповідальність за результати своєї діяльності та контролювати інших осіб у певних ситуаціях, і який відповідає початковому рівню (короткому циклу)вищої освіти (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Я

Якісні критерії оцінки якості професійної освіти та навчання – характеристики, використовувані для оцінки якості системи освіти у діяльності освітньої організації або якості у діяльності організації з професійної освіти і навчання. Критерії якості мають бути забезпечені одним або декількома показниками залежно від складності самих критеріїв. Зокрема використовується чотири критерії якості: 1) планування, яке відображає стратегічне бачення <якості> відповідними стейкхолдерами і охоплює явні цілі (завдання), дії та показники; 2) упровадження Європейської системи забезпечення якості у професійній освіті та навчанні, яке здійснюється шляхом консультацій із стейкхолдерами і яке містить певні принципи; 3) оцінювання результатів і процесів, яке проводиться і підтримується через вимірювання; 4) огляд (*Glossary Quality in education and training*).

Джерело:

Glossary Quality in education and training. - Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – 232 p.

Якість – ступінь, до якого сукупність власних характеристик об'єкта задовольняє вимоги, тобто сформульовані потреба чи очікування, загальнозрозумілі чи обов'язкові. Слово «загальнозрозумілі» означає, що є звичайною чи загальноприйнятою практикою для організації та зацікавлених сторін уважати потребу чи очікування, про які йдеться, самі собою зрозумілими. Установлена вимога – це вимога, сформульована, наприклад, у задокументованій інформації. Для позначення конкретного типу вимоги можна вживати означальні слова, наприклад, вимога до продукції, вимога щодо управління якістю, вимога замовника, вимога щодо якості. Вимоги можуть ставити різні зацікавлені сторони чи сама

організація. Для досягнення високого рівня задоволеності замовника може бути потрібним задовольнити очікування замовника, навіть якщо воно не є сформульованим, загальнозрозумілим чи обов'язковим. Наприклад, обов'язковою є вимога законодавча, установа органом, і регламентувальна, установа органом, що його уповноважив законодавчий орган (ДСТУ 9000:2015).

Джерело:

Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Якість вищої освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг (*Закон України «Про вищу освіту»*). У проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту»» поняття «якість вищої освіти» тлумачиться як здобуття випускниками освітньої програми компетентностей, які визначаються законодавством, освітньою програмою відповідно до стандартів вищої освіти, професійних стандартів, міжнародних стандартів (за наявності) та/або договорів на надання освітніх послуг.

Джерело:

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти) » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Якість дошкільної освіти – відповідність результатів навчання, здобутих дитиною, Базовому компоненту дошкільної освіти та освітній програмі (*Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг (*Закон України «Про освіту»*).

Джерело:

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Якість повної загальної середньої освіти – відповідність результатів навчання, здобутих особою на відповідних рівнях повної загальної середньої освіти, державним стандартам загальної середньої освіти (*Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту»*).

Джерело:

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: [https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-](https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu)

[zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu](https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu)

Якість фахової передвищої освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг (*Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту»*)

Джерело:

Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим досту-

пу: [https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekti-zakonu-pro-](https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekti-zakonu-profahovu-peredvishu-osvitu)

[fahovu-peredvishu-osvitu](https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekti-zakonu-profahovu-peredvishu-osvitu)

Використані джерела

Глосарій Європейського простору вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pehea.in.ua/sites/default/files/documents/2014/09/22/glossary_9.pdf

Глоссарий современного образования / под. ред. Е. Ю. Усик ; [сост. : Астахова В. И. и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – Харьков: Изд-во НУА, 2014. – 532 с.

Видання. Основні види. Терміни та визначення : ДСТУ 3017–95 (чинний від 1996-01-01) [Електронний ресурс]. – Київ: Держстандарт України, 1995. – Режим доступу: https://ntb.pstu.edu/images/N-rabotniku/DSTU_3017_95.pdf

Европейская квалификационная рамка для обучения в течение всей жизни (ЕКР) [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/g580/Downloads/ekr-unlocked.pdf>

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ. ; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. В. Таланової. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

Про вищу освіту: Закон України (редакція від 01.01.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг: Закон України (прийняття від 06.09.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-19>

Про дошкільну освіту: Закон України (редакція від 04.11.2018 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України (редакція від 07.02.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України (редакція від 07.03.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Про освіту: Закон України (редакція від 19.01.2019 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Про позашкільну освіту: Закон України (редакція від 04.11.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України (редакція від 01.01.2019 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>

Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / уклад.: І. В. Артьомов, С. В. П'ясецька-Устич; за ред. І. В. Артьомова. – Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2015. – 160с.

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Нова редакція, схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. – Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. – 16 с.

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>

Концепція розвитку інклюзивної освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 №912) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivno-go-navchannya>

Концепція розвитку педагогічної освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/g580/Downloads/5b7bb2dcc424a809787929%20(2).pdf)

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. (редакція постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 р.)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>

Международная стандартная классификация образования МСКО 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/iscsed-2011-ru.pdf>

Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>

Методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/wp-content/uploads/sites/6/2018/10/Методичні-рекомендації-з-акредитації-освітніх-програм.pdf>

Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2017 № 1648), схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, протокол № 19 від 23.11.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Національний класифікатор професій ДК 003:2010 «Класифікатор професій» (Затверджено та надано чинності наказом Держспоживстандарту України від 20.07.2010 № 327) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n5>

Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.

Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів : ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000: 2015, IDT) [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 45 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) [Електронний ресурс]. – Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. – 22 с. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка; упоряд.: Н. Г. Протасова, Ю. О. Молчанова, Т. В. Куренна. – Київ : Основа, 2014. – 496 с.

Регульовані професії : взаємодія держави, роботодавців, закладів освіти та професійних спільнот для досягнення кращих результатів: політична пропозиція (доповідна записка Кабінетові Міністрів України щодо реалізації державної політики): проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt->

politichnoyi-propoziciji-regulovani-profesiji-vzayemodiya-derzhavi-robotodavciv-zakladiv-osviti-ta-profesijnih-spilnot-dlya-dosyagnennya-krashih-rezultativ

Про Єдину державну електронну базу з питань освіти: положення (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. №620, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 жовтня 2018 р. за №1132/32584 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>

Про міжшкільний ресурсний центр: положення (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 09.11.2018 року №1221, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 січня 2019 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2019/02/13/nakazzareestrovaniyumu.pdf>

Про Державну службу якості освіти в Україні: положення (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 168) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF>

Про дослідницький університет : проект положення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-pro-doslidnickij-universitet>

Про сертифікацію педагогічних працівників: положення (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

Про спеціалізовану вчену раду: положення (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту №270 (z0466-12) від 12.03.2012, затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 №1059 (z1169-11) і зареєстровано в Міністерстві юстиції

України 10 жовтня 2011 р. за №1170/19908) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1170-11>

Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів: постанова Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (редакція від 06.09.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>

Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту»: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-doshkilnu-osvitu>

Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/08/23/tablics-108.docx>

Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-pozashkilnu>

Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти): проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zu-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>

Про повну загальну середню освіту»: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya>

gromadskogo-obgovorenniya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu

Про фахову передвишу освіту: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorenniya-proekti-zakonu-pro-fahovu-predvishu-osvitu>

Проект ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf

Рамка кваліфікацій для Європейського пространства вищого образования (The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/evropejskie-standarty/ramka-kvalifikatsij-dlya-evropejskogo-prostranstva-vysshego-obrazovaniya/>

Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53#1>

Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти: додаток 1 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 №1/9-434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Рекомендації щодо структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни: додаток 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/mon.pdf>

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

Руководство по применению стандарта ИСО 9001 – 2000 в области обучения и образования / М. Эйдерман, Н. Бартон, Р. Доллин; пер. с англ. А. Л. Раскина. – М.: РИАСтандарты и качество, 2002. – 128 с.

Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – Kiev.: CS Ltd., 2015. – 32р. = **Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).** – Київ: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

Статут Національного агентства кваліфікацій : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-utvorennya-nacionalnogo-agentstva-kvalifikacij>

Glossary Quality in education and training. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – 232 pp.

International Standard Classification of Occupations (ISCO-08).Structure, group definitions and correspondence tables [Electronic Resource]. – Mode of access: URL:<https://www.hse.ru/data/2014/09/01/1313537824/ISCO-08%20Eng.pdf>

PISA: математична грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакулєнко, В. П. Горох, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко; пер. К. Є. Шумова. – Ре-

жим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Math_PISA_Framework.pdf

PISA: природничо-наукова грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; пер. К. Є. Шумова. – Київ: УЦОЯО, 2018. – 119 с. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Science_PISA_UKR.pdf

PISA: читацька грамотність [Електронний ресурс] / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. – Київ : УЦОЯО, 2017. – 123 с.– Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf

PISA2018: рамковий документ до опитувальника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2016/10/Questionnaire_Framework_UKR.pdf

Recommendation CM/Rec (2007) 6 of the Committee of Ministers to member states of the public responsibility for higher education and research (Adopted by the Committee of Ministers on 16 May 2007 at the 995th meeting of the Ministers 'Deputies) [Electronic Resource]. – Mode of access: URL : https://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf

Показчик понять і термінів

А

- Автономія – 9
- Автономія закладу вищої освіти – 9
- Автономність і відповідальність – 9
- Автореферат дисертації – 10
- Ад'юнкт – 10
- Академічна відповідальність – 10
- Академічна добросесність – 11
- Академічна довідка – 12
- Академічна мобільність – 12
- Академічна свобода – 13
- Академічне спрямування здобуття профільної середньої освіти – 13
- Академічний плагіат – 14

- Академія – 16
- Акредитація освітньої програми – 16
- Аналізування системи управління якістю – 17
- Асистент-стажист – 18
- Аспірант – 18
- Атестація – 18
- Атестація здобувачів вищої освіти – 18
- Атестація педагогічних працівників – 19
- Аудит <системи управління> – 19
- Аудиторна година – 21

Б

- Базовий компонент дошкільної освіти – 22
- Бакалавр – 22
- Бал/оцінка – 23
- Безоплатна освіта – 23

- Безперервний професійний розвиток – 23
- Безпечне освітнє середовище – 24
- Будинок дитини – 24
- Булінг (цькування) – 25

В

- Валідація – 26
- Верифікація – 26
- Визнана кваліфікація – 26
- Визнання (академічне визнання) – 27
- Визнання кредитів – 27
- Визнання неформального та інформального навчання – 28
- Визнання попереднього навчання та досвіду – 28

- Визнання професійної кваліфікації – 28
- Викладацька діяльність – 29
- Викладацький (академічний) персонал – 29
- Випуск – 30
- Випускник нової української школи – 30
- Випускник освітньої програми – 30
- Вихованці – 31

Вища освіта – 31
Вищий військовий навчальний заклад – 31
Відділення (факультет) – 32
Відкриті освітні ресурси – 32
Відповідальний за освітній компонент освітньої програми – 32
Відповідальність за цілі вищої освіти та наукових досліджень – 33
Військова освіта – 33
Військовий (військово-морський) лицей, лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою – 34
Військовий коледж сержантського складу – 34

Вікно мобільності – 34
Вільний слухач-ініціатор – 34
Віртуальна мобільність – 35
Внутрішній моніторинг якості освіти – 35
Восьмий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 35
Восьмий рівень Національної рамки кваліфікацій – 36
Впровадження системи якості в освітній організації – 36
Вчена рада – 38

Г

Галузь знань – 39
Гімназія – 39
Гнучкість – 40
Грант – 40
Громадська акредитація закладу освіти – 41
Громадське самоврядування в закладі освіти – 41
Громадське самоврядування у сфері освіти – 41

Громадський контроль у сфері вищої освіти – 42
Громадський нагляд (контроль) у системі освіти – 42
Громадянська освіта – 42
Громадянські компетентності – 43
Група забезпечення спеціальності – 45

Д

Дев'ятий рівень Національної рамки кваліфікацій – 46
Державна служба якості освіти України – 46
Державний стандарт – 48
Дескриптор кваліфікації – 48
Дескриптор рівня (циклу) – 48
Десятий рівень Національної рамки кваліфікацій – 49
Дипломна робота – 49
Дисертація на здобуття наукового ступеня – 50
Дистанційна форма здобуття вищої освіти – 51

Дистанційна форма здобуття освіти – 52
Дитячий будинок – 52
Дитячий садок – 52
Дитячий садок комбінованого типу – 52
Дитячий садок компенсуючого типу – 53
Дитячий садок сімейного типу – 53
Діяльність освітньої організації – 53
Довідкове видання – 54
Довідник – 54
Додаткова спеціалізація – 54

Додаток до диплома – 55
Доктор мистецтва – 55
Доктор наук – 55
Доктор філософії – 56
Докторант – 56
Дослідне виробництво – 56
Дослідницька інфраструктура –
56
Дослідницький університет – 57
Доступність – 58
Дошкільна освіта – 59
Дошкільний підрозділ юридичної
особи – 59

Екстернатна форма здобуття
освіти (екстернат) – 64

Електронне портфоліо <учасника
сертифікації педагогічних працівників> – 64

Європейська кредитна система
професійно-технічної освіти (ЄКСП-
ТО) – 66

Європейська кредитна трансфер-
но-накопичувальна система (ЄКТС) –
66

Європейський дослідницький
простір – 67

Європейський простір вищої
освіти (ЄВПО) – 67

Забезпечення якості вищої освіти
– 73

Забезпечування якості – 73

Другий (базовий) рівень профе-
сійної (професійно-технічної) освіти –
59

Другий (магістерський) рівень
вищої освіти – 60

Другий рівень Європейської ра-
мки кваліфікацій для навчання впро-
довж життя (ЄКР) – 60

Другий рівень Національної рам-
ки кваліфікацій – 60

Дуальна форма здобуття освіти –
61

Дуальне навчання – 62

Дублінські дескриптори – 62

Е

Електронний підручник (посіб-
ник) – 64

Енциклопедія – 65

Еразмус + (Erasmus+) – 65

Ефективність <системи управ-
ління освітньою організацією> – 65

Є

Європейський реєстр забезпе-
чення якості (EQAR) – 67

Європейські рамки кваліфікацій
– 68

Європейські рамки кваліфікацій
для навчання впродовж життя – 69

Єдина державна електронна база
з питань освіти (ЄДЕБО) – 70

З

Завершення освітньої програми –
74

Загальні компетентності – 74

Заклад вищої освіти – 75
Заклад дошкільної освіти – 75
Заклад загальної середньої освіти – 76
Заклад освіти – 77
Заклад освіти, що забезпечує здобуття дошкільної освіти – 78
Заклад освіти, що забезпечує здобуття загальної середньої освіти – 78
Заклад позашкільної освіти – 78
Заклад професійної (професійно-технічної) освіти – 80
Заклад спеціалізованої позашкільної освіти – 81
Заочна форма здобуття вищої освіти – 81
Заочна форма здобуття освіти – 81
Запровадження системи управління якістю – 82

Засновник закладу освіти – 82
Заходи забезпечення якості освіти – 82
Зацікавлена сторона (причетна сторона, або стейкхолдери) – 82
Збірник наукових праць – 83
Збори (конференція) трудового колективу – 83
Зворотний зв'язок (задоволеність замовника) – 83
Здобувачі вищої освіти – 84
Здобувачі освіти – 84
Здобуття освіти на робочому місці – 84
Знання – 84
Знання <освітньої> організації – 85
Зовнішнє незалежне оцінювання – 85
Зовнішній моніторинг якості освіти – 85

I

Індивідуальна освітня траєкторія – 87
Індивідуальна програма розвитку – 87
Індивідуальна форма здобуття освіти – 87
Індивідуальний навчальний план – 88
Інклюзивне навчання – 88
Інклюзивне освітнє середовище – 89
Інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання – 89
Інспектування – 89
Інститут галузевий – 90

Інституційна акредитація – 90
Інституційна освіта – 90
Інституційна форма здобуття освіти – 91
Інституційний аудит – 91
Інтегральна компетентність – 91
Інтерн – 91
Інформальна освіта (самоосвіта) – 92
Інформальне навчання – 92
Інформаційний менеджмент у закладах вищої освіти – 93
Інфраструктура <освітньої організації> – 93

К

Кабінет учасника сертифікації педагогічних працівників – 94

Каталог курсу – 94

Кафедра – 95

Кваліфікаційна робота – 95

Кваліфікаційний рівень – 95

Кваліфікаційні центри – 96

Кваліфікація – 96

Кваліфікація відповідно до спеціальності – 97

Кваліфікація другого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – 98

Кваліфікація освітня – 98

Кваліфікація першого циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – 99

Кваліфікація третього циклу Рамки кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – 100

Кваліфікований робітник – 100

Керівник закладу освіти – 101

Класифікатор професій – 101

Ключові компетентності для навчання впродовж життя – 101

Ключові компетентності повної загальної середньої освіти – 102

Коледж – 103

Компетентність – 103

Комунікація – 104

Конспект лекцій – 105

Консультант з питань систем управління якістю – 105

Контролювання якості – 105

Контроль якості вищої освіти – 105

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – 106

Користувачі Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) – 106

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (кредит ЄКТС) – 106

Кредитна мобільність – 107

Критерії оцінювання – 107

Курс – 108

Курс лекцій – 108

Курсант – 109

Л

Лікар-резидент – 110

Ліцей – 110

Ліцензійні умови – 110

Ліцензія – 111

Ліцензований обсяг у сфері вищої або післядипломної освіти для осіб з вищою освітою – 112

Ліцензований обсяг у сфері повної загальної середньої освіти – 112

Ліцензований обсяг у сфері професійної (професійно-технічної) освіти – 113

Ліцензований обсяг у сфері фахової передвищої освіти – 113

Ліцензування – 113

М

- Магістр – 115
Масові відкриті онлайн-курси (МВОК) – 116
Математична грамотність – 116
Математичний тест PISA – 116
Матеріали конференції (з'їзду, симпозіуму) – 117
Медіаграмотність – 117
Медіаінформаційна грамотність (МИГ) – 117
Медіакомпетентність – 118
Медіаобізнаність – 118
Медіаосвіта – 118
Медіаосвіта батьківська – 120
Медіаосвіта дорослих – 120
Медіаосвіта дошкільна – 121
Медіаосвіта засобами медіа (неформальна медіаосвіта) – 121
Медіаосвіта позашкільна – 121
Медіаосвіта у вищій школі – 122
Медіаосвіта шкільна – 122
Медіапедагоги – 123
Мережа закладів дошкільної освіти – 123
Мережева форма здобуття вищої освіти – 123
Мережева форма здобуття освіти – 124
Методи оцінювання – 124
Методичні рекомендації (методичні вказівки) – 124
Мистецька діяльність у закладах вищої освіти – 124
Мистецька освіта – 125
Мистецька школа – 125
Міжнародна секторна організація – 125
Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) – 125
Міжнародна стандартна класифікація професій (МСКП) – 126
Міжшкільний ресурсний центр (МРЦ) – 126
Місія <освітньої організації> – 127
Місце провадження освітньої діяльності – 127
Мобільність Europass – 127
Модельна навчальна програма – 128
Модуль – 128
Молодий вчений – 128
Молодший бакалавр – 128
Моніторинг – 129
Моніторинг якості освіти – 130
Моніторинг якості освіти у закладах фахової передвищої освіти – 131
Монографія – 131

Н

- Набування/набуття компетентності – 132
Навчальна програма – 132
Навчальна траєкторія – 133
Навчальне видання – 133
Навчальне навантаження – 133
Навчальне навантаження студента – 134
Навчальний наочний посібник – 134
Навчальний посібник – 134
Навчально-методичне забезпечення дисципліни – 134
Навчально-методичний посібник – 136
Навчально-науковий інститут – 136
Навчально-реабілітаційний центр – 136
Навчання – 136

Навчання впродовж життя – 136
Навчання на робочому місці – 137
Наглядова (піклувальна) рада закладу освіти – 137
Наглядова рада закладу вищої освіти – 138
Найвище керівництво <освітньої організації> – 138
Накопичення кредитів – 139
Наочний посібник – 140
Наступність/переведення (опанування програми) – 140
Наукова експедиція – 141
Наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа – 141
Наукова (науково-технічна) продукція – 141
Наукова (науково-технічна) робота – 141
Наукова діяльність – 142
Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти – 142
Наукове видавництво – 142
Наукове видання – 143
Наукове і методичне забезпечення освіти – 143
Науковий (науково-технічний) проект – 144
Науковий журнал – 144
Науковий керівник – 144
Науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат – 145
Науковий підрозділ – 145
Науковий результат – 145
Науковий рівень вищої освіти – 146
Наукові працівники – 147
Науково-виробниче видання – 146

Науково-організаційна діяльність – 146
Науково-педагогічна діяльність – 147
Науково-педагогічний працівник – 147
Науково-популярне видання – 148
Науково-технічна діяльність – 148
Науково-технічний (прикладний) результат – 148
Науково-технічні (експериментальні) розробки – 149
Національна академія педагогічних наук України (НАПНУ) – 149
Національна рамка кваліфікацій (НРК) – 149
Національна система кваліфікацій (НСК) – 151
Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯ-ВО) – 151
Національне агентство кваліфікацій (НАК) – 151
Незалежна установа оцінювання та забезпечення якості вищої освіти – 153
Незалежне тестування професійних компетентностей педагогічних працівників – 153
Необ'єктивне оцінювання – 153
Неуспішне завершення освітньої програми – 154
Неформальна (освітня) кваліфікація – 154
Неформальна освіта – 154
Неформальне навчання – 156
Нульовий рівень Національної рамки кваліфікацій – 156

О

- Обман – 157
- Опорний заклад освіти – 158
- Організація, котра забезпечує надання освітніх послуг – 158
- Організація <освітня> – 159
- Освіта – 160
- Освіта дорослих – 160
- Освіта наукового спрямування – 160
- Освітнє об'єднання – 161
- Освітній заклад – 161
- Освітній компонент – 161
- Освітній округ – 161
- Освітній омбудсмен – 162
- Освітній процес – 162
- Освітній процес у закладі вищої освіти – 162
- Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – 162
- Освітня діяльність – 163
- Освітня діяльність закладу позашкільної освіти (освітня діяльність у системі позашкільної освіти) – 164
- Освітня діяльність у закладах вищої освіти – 164
- Освітня діяльність у сфері вищої освіти – 165
- Освітня діяльність у сфері дошкільної освіти – 165

- Освітня діяльність у сфері післядипломної освіти – 165
- Освітня діяльність у сфері повної загальної середньої освіти – 166
- Освітня діяльність у сфері професійної (професійно-технічної) освіти – 166
- Освітня діяльність у сфері фахової передвищої освіти – 167
- Освітня послуга – 167
- Освітня програма – 167
- Освітньо-науковий рівень вищої освіти – 169
- Освітньо-творчий рівень вищої освіти – 169
- Основна діяльність наукових установ – 170
- Особа з особливими освітніми потребами – 170
- Особа, яка навчається – 170
- Оцінювання результатів навчання – 170
- Оцінювання читацької грамотності PISA – 171
- Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти – 171
- Очна (денна, вечірня) форма здобуття вищої освіти – 172

П

- Пансіон – 173
- Парціальна програма – 173
- Педагог – 173
- Педагогічна діяльність – 174
- Педагогічна інтернаттура – 174
- Педагогічна освіта – 174
- Педагогічна спеціальність – 174
- Педагогічний патронаж – 175
- Педагогічний працівник – 175

- Педагогічний працівник закладу дошкільної освіти – 175
- Первинна професійна (професійно-технічна) підготовка – 175
- Переекзаменування – 176
- Перезарахування/трансфер (кредитів) – 176
- Перелік галузей знань та спеціальностей – 177
- Перепідготовка – 177

Пересувні лабораторії Міжшкільного ресурсного центру – 177

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – 178

Перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – 178

Перший рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 178

Перший рівень Національної рамки кваліфікацій – 178

Підвищення кваліфікації – 179

Підготовка – 179

Підручник – 179

Післядипломна освіта – 179

Планування якості – 180

Повна загальна середня освіта – 180

Позашкільна освіта – 181

Показники якості – 181

Поліпшування якості – 181

Політика <освітньої організації> – 182

Політика забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у закладах вищої освіти – 183

Політика у сфері якості – 183

Портфоліо педагога – 184

Посібник – 185

Постійне задоволення вимог і врахування майбутніх потреб і очікувань <в освітній організації> – 185

Постійне оцінювання – 185

Постійне поліпшування <системи управління освітнім закладом> – 185

Поточний моніторинг, періодичний перегляд і оновлення освітніх програм – 186

Початкова школа – 187

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – 187

Правила наступності/переведення – 188

Практика/стажування – 188

Практикум – 188

Практична підготовка у закладі вищої освіти – 189

Практичний посібник – 189

Предметна спеціальність – 189

Призначення кредитів – 189

Прикладні наукові дослідження – 190

Природничо-наукова грамотність – 190

Природничо-наукові компетентності – 191

Присвоєння кредитів – 192

Програма міжнародного оцінювання учнів/PISA – 192

Програма навчання – 194

Програма якості – 194

Проектна група – 194

Професійна (професійно-технічна) освіта – 195

Професійна кваліфікація педагогічного працівника – 195

Професійна перепідготовка – 195

Професійне навчання – 196

Професійне спрямування здобуття профільної середньої освіти – 196

Професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування – 196

Професійний коледж (коледж) спортивного профілю – 197

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників – 197

Професійний стандарт – 197

Профіль ступеня – 197

Процедура забезпечення якості – 198

Процес забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у закладах вищої освіти (ЗВО) – 198

Процесний підхід в управлінні якістю – 198

Психолого-педагогічний супровід – 200

Психолого-педагогічні послуги – 200

Публічна інформація закладу вищої освіти – 200

П'ятий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР)ЄКР – 201

П'ятий рівень Національної рамки кваліфікацій – 201

Р

Рада з якості – 202

Рада інституту (факультету) закладу вищої освіти із забезпечення якості – 202

Рада роботодавців Галузевий консультативний комітет – 203

Рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти – 203

Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти – 203

Регіональне замовлення – 204

Регульована професія – 204

Реєстр сертифікатів <педагогічних працівників> – 205

Результати навчання – 206

Результати навчання у сфері дошкільної освіти – 207

Результативність <системи управління освітньою організацією> – 208

Ресурси <освітньої організації> для підтримання системи управління якістю – 208

Реформа загальної середньої освіти – 209

Ризик-орієнтоване мислення <в управлінні якістю> – 211

Рівень освіти – 211

Рівень (підрівень) позашкільної освіти – 211

Рівень професійної (професійно-технічної) освіти – 211

Рівень якості – 212

Робітник – 212

Робітник з виконання робіт високої кваліфікації – 212

Робоча програма навчальної дисципліни – 213

Робочий час педагогічного працівника – 214

Робочі групи системи забезпечення якості на рівні освітніх програм – 215

Розумне пристосування – 215

С

Самооцінювання закладу вищої освіти – 216

Самоплагіат – 216

Санаторна школа – 219

SWOT-аналіз – 219

Сектор – 219

Середовище <освітньої> організації – 219

Сертифікат <про успішне проходження педагогічним працівником сертифікації> – 220

Сертифікація педагогічних працівників – 220

Система внутрішнього забезпечення якості – 221

Система забезпечення закладами фахової передвищої освіти якості

- освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) – 223
- Система забезпечення якості вищої освіти – 224
- Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти – 224
- Система забезпечення якості у сфері дошкільної освіти – 226
- Система зовнішнього забезпечення якості вищої освіти – 226
- Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти та якості фахової передвищої освіти (система зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти) – 227
- Система менеджменту якості вищої освіти – 227
- Система моніторингу якості вищої освіти – 228
- Система освіти – 229
- Система позашкільної освіти – 229
- Система управління <освітньою організацією> – 230
- Система управління якістю – 231
- Система якості вищої освіти – 233
- Сімейна (домашня) форма здобуття освіти – 233
- Складова (компонент) освітньої програми – 234
- Словник – 234
- Слухач – 234
- Спеціалізація – 234
- Спеціалізація у сфері післядипломної освіти – 235
- Спеціалізована вчена рада – 235
- Спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) – 236
- Спеціалізована освіта – 236
- Спеціалізована фахова передвища освіта – 236
- Спеціальна школа – 237
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – 237
- Спеціальні закони – 237
- Спеціальність – 237
- Списування – 238
- Спільна програма – 239
- Спільний ступінь/диплом – 239
- Спортивна освіта – 240
- Стажування – 240
- Сталий фонд (ендаумент) закладу вищої освіти – 240
- Стандарт вищої освіти – 241
- Стандарт освітньої діяльності – 241
- Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості вищої освіти – 242
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – 243
- Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – 244
- Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) – 246
- Стейкхолдери – 247
- Стихийне або несистемне навчання – 247
- Стратегія – 247
- Студент – 248
- Студентоцентроване навчання – 248
- Студентське самоврядування – 250
- Ступенева мобільність – 250
- Ступенева програма – 250
- Суб'єкт освітньої діяльності – 250
- Суб'єкт освітньої діяльності в системі позашкільної освіти – 251

Суб'єкт освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти – 251

Сьомий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 251

Таблиця розподілу оцінок – 253

Тези доповідей (повідомлень) наукової конференції (з'їзду, симпозиуму) – 253

Текст лекцій – 253

Територіальна доступність – 254

Територія обслуговування – 254

Термінологічний словник – 254

Третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти – 254

Угода про навчання – 256

Уміння – 256

Універсальний дизайн у сфері освіти – 257

Університет – 257

Уповноважений заклад вищої освіти – 257

Уповноважені суб'єкти – 258

Фабрикація – 261

Факультативна навчальна дисципліна – 261

Факультет – 262

Фальсифікація – 262

Фахівець – 263

Фахова передвища військова освіта – 263

Фахова передвища мистецька освіта – 263

Сьомий рівень Національної рамки кваліфікацій – 252

T

Третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти – 255

Третій рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 255

Третій рівень Національної рамки кваліфікацій – 255

У

Управління якістю – 258

Управління/керування – 258

Успішне завершення освітньої програми – 259

Учасник сертифікації <педагогічних працівників> – 259

Учні – 260

Ф

Фахова передвища освіта – 263

Фахова передвища спортивна освіта – 264

Фаховий коледж – 265

Філія закладу вищої освіти – 265

Фінансування вищої і післядипломної освіти – 266

Фінансування дошкільної та позашкільної освіти – 266

Фінансування здобуття повної загальної середньої освіти – 266
Фінансування професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти – 266
Фінансування системи освіти – 267

Формальна освіта – 267
Формальне навчання – 268
Форми здобуття вищої освіти – 268
Фундаментальні наукові дослідження – 268

Хабарництво – 270

Хрестоматія – 271

Х

Ц

Центр забезпечення якості вищої освіти – 272

Центр професійної досконалості – 272

Центр розвитку дитини – 272

Цикл – 273

Цикл освітнього процесу – 273

Циклова комісія (кафедра) – 273

Цілі навчання – 274

Цілі у сфері якості <освіти> та планування дій для їх досягнення <в освітній організації> – 274

Ціль <системи управління освітньою організацією> – 275

Ціль у сфері якості – 275

Ч

Четвертий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 276

Четвертий рівень Національної рамки кваліфікацій – 276

Читацька грамотність – 277

Ш

Школа соціальної реабілітації – 278

Школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю – 278

Шостий рівень Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄКР) – 278

Шостий рівень Національної рамки кваліфікацій – 279

Я

Якісні критерії оцінки якості професійної освіти та навчання – 280

Якість – 280

Якість вищої освіти – 281

Якість дошкільної освіти – 281

Якість освіти – 282

Якість освітньої діяльності – 282

Якість повної загальної середньої освіти – 282

Якість фахової передвищої освіти – 282